

Lykken er et annet sted

*En analyse av backpackersamfunnets selverklærte
annerledeshet*

Erlend Skjortnes Aano

Masteroppgave i Sosialantropologi

UNIVERSITETET I OSLO

Mai 2008

Sammendrag

Denne oppgaven omhandler backpackere på reise i Sørøst Asia. Den viser hvordan backpackernes relasjoner til hverandre fremstår som mer sentralt for dem enn stedene de reiser til. Backpackerne danner et sosialt fellesskap som jeg velger å forstå som et samfunn av reisende mennesker. De har mange flyktige relasjoner til andre backpackere som påvirker hvilken reiserute og hvilke aktiviteter de velger, og relasjonene til andre backpackere er ofte avgjørende for hvordan reisen oppleves.

Backpackere fra den rike delen av verden møtes og danner sosiale grupper i svært sammenlignbare kontekster, som vanligvis finner sted i en fattigere del av verden. Alle søker de etter annerledesheten denne livsstilen muliggjør, både i forhold til det som er hjemme, og i forhold til andre sosiale grupper på stedene de reiser. Frihet, planløshet, tidløshet, og lavt budsjett er felles verdier som representerer denne annerledesheten. Jeg velger å se på backpackerne som et samfunn, fordi jeg mener dette legger til rette for en best mulig forståelse av hvordan backpackerne fungerer som en sosial gruppe. Dette perspektivet belyser hvordan samfunnet opprettholdes og reproduseres selvstendig selv om medlemmer og steder skifter. Felles verdier definerer tydelig hvem som er medlemmer ved at backpackerne definerer seg i motsetning til andre grupper de møter.

For å best belyse backpackernes relasjoner har jeg utført et multilokalt feltarbeid hvor jeg har reist sammen med andre backpackere. De har kortvarige relasjoner til andre backpackere, og på samme måten har mine relasjoner til informanter vært kortvarige. På tross av manglende kontinuitet i både sted og medlemsmasse så fremstår backpackersamfunnet som vedvarende. Ved å se på hierarkier som eksisterer mellom backpackere og verdier som fremstår som felles forsøker jeg å belyse hvordan backpackersamfunnet reproduseres.

Takk

Takk til alle backpackerne som sa seg villige til å være mine informanter og som gjorde dette studiet mulig.

Takk min veileder Knut Ueland for konstruktive og inspirerende tilbakemeldinger gjennom mange samtaler.

Takk til Børge og Ruben for gode innspill til teksten.

Takk til Anette som har hjulpet meg å se over teksten, men ikke minst har vært min viktigste sosiale støtte gjennom skriveprosessen.

Takk til min mor og far som har hjulpet med både tekst, råd og ikke minst gode og inspirerende samtaler både før, under og etter feltarbeidet.

Innhold

SAMMENDRAG.....	3
TAKK.....	5
INNHold	6
1. INTRODUKSJON.....	9
INTRODUKSJON AV TEMA OG PROBLEMSTILLING	9
POSISJONERING I FORSKNINGSSAMMENHENG	13
2. METODE	21
MULTILOKALT FELTARBEID.....	21
SPRÅKETS VIKTIGHET	26
FELTARBEIDET I PRAKSIS	29
3. BACKPACKERE KONSTITUERER ET SAMFUNN.....	33
BACKPACKERNES HVERDAG	33
VERDIER	39
<i>Frihetsfølelsen</i>	<i>40</i>
<i>Planløshet.....</i>	<i>41</i>
<i>Tid.....</i>	<i>41</i>
<i>Budsjett.....</i>	<i>44</i>
DEFINISJON VED HJELP AV ANDRE GRUPPER	46
4. SAMFUNNETS INSTITUSJONALISERTE PROSESSER.....	51
ALLE REISER DE SAMME STEDENE.....	52
INFORMASJONSFLYT	54
SAMME AKTIVITETER OG KONFORMITET	58

STANDARDISERTE SAMTALETEMAER	62
BACKPACKERARENAER	65
ALKOHOL SOM SKAPER AV LIKHET	67
GRUPPEDANNELSE.....	70
HIERARKI	75
5. VERDIER OG PRAKSISER	87
DISKUSJON AV DE PRESENTERTE IDEALENE	88
VERDIENES FUNKSJON I SEG SELV.....	90
6. AVSLUTNING	97
KILDELISTE.....	103

1. Introduksjon

“Sometimes travelling makes me feel like shit. It feels like we travel to the other side of the world to step on some people’s culture by rubbing in how extremely rich we are. We leave a penny here and there, but it still feels like they’re just there to be our waiters and our servants. You could say they welcome us for our money, but still, it feels like we’re exploiting the shit out of them. But you know, that’s just sometimes. I’m a simple lad. Most of the time, I think, this is what paradise is all about. I feel like there’s no place I’d rather be, than right here, right now.”

- Palmen -

Introduksjon av tema og problemstilling

Det finnes mange ulike tanker blant backpackere, om hva det er de egentlig gjør, og hvorfor. Det som imidlertid alle vil være enige i er at de reiser som backpackere for å gjøre noe annerledes. De vil gjøre noe som skiller seg fra det de gjør hjemme, men også noe annerledes i forhold til andre sosiale grupper der de er på reisen. Mitt fokus kommer til å være på backpackerne i seg selv, og deres relasjon med hverandre, men også hvordan de definerer seg selv i forhold til andre grupper.

Backpacking er ikke lenger et fenomen som er reservert de få og de ekstremt eventyrlystne. Selv om backpacking har blitt en vanligere aktivitet innebærer nok reisen mye av det samme i dag som for de som reiste før. Informanter fra land som Irland, Sverige og Israel, forteller meg at det er blitt vanligere for unge mennesker fra deres land å prøve backpacking enn det er å ikke prøve det. Disse landene, sammen med Vest-Europa, Nord-Amerika, Australia og New Zealand, er også noen av de som preger backpackerbildet mest. Imidlertid sier jeg ikke at backpacking er blitt mindre interessant. Snarere tvert imot. Fra et sosialantropologisk perspektiv er studiet av denne voksende gruppen reisende i høyeste grad et spennende studium. Kunnskapen på dette området er relativt liten, men sammen med andre typer turismestudier, i stor

frammarsj i faglig sammenheng (ASA 2007). Backpackere som sosialantropologisk forskningsfokus kombinerer noen av de mest dynamiske og aktuelle temaene i faget i dag. Det er studiet av et komplekst samfunn, hvor bruken av en multilokal feltdefinisjon er nødvendig. Samtidig er dette et felt som stiller spørsmål ved, og problematiserer, mer eller mindre fastgrodde analytiske kategorier som hjemme/felten og forsker/informant (ASA 2007). Dette er grunnlaget for mye av min fascinasjon og interesse for den moderne og voksende aktiviteten og livsstilen backpacking er.

Backpackerkulturen er primært en vestlig kultur, men den befinner seg, med unntak av Australia, først og fremst andre steder enn i vestlige rike land. Med vestlig mener jeg i denne sammenhengen, vesteuropeisk, nordamerikansk, australsk og newzealandsk. I Sørøst-Asia har backpackerkulturen blitt så stor og fremtredende at kontrastene mellom backpacker og lokal, er synlig på veldig mange arenaer. Mange har skrevet om hvordan backpackere påvirker den lokale kulturen, både økonomisk, sosialt, og kulturelt (Johnsen 1998, Evjen 1998, Oddstad 2004, Smith 2006). Jeg vil imidlertid fokusere på backpackerne i seg selv, deres sosiale organisasjon, og hvordan de sammen konstituerer et samfunn og en kultur. Jeg vil se på hvordan en gruppe reisende mennesker med utallige forskjellige utgangspunkt samhandler som et sosialt fellesskap. Backpackerne kommer fra ulike land og ulike kulturer, de snakker forskjellige språk og har et mangfold av livssituasjoner i hjemlandet sitt som de reiser fra, eller tar en pause fra.

Jeg vil se på hvordan en kultur hvor medlemmene kontinuerlig byttes ut og det ikke finnes en konkret felles geografisk referanseramme, konstituerer, opprettholder, og reproducerer et fullverdig og selvstendig samfunn. Det jeg har funnet er at backpackeres hverdager er relativt like, uavhengig av hvem de er, hvilke tanker de har om reisen, og hvor de befinner seg. Nye bekjentskaper og alkohol er ofte sentrale bestanddeler i en helt vanlig dag. Backpackere har et felles verdisystem, som de kommuniserer til hverandre, og som det er liten uenighet om. Dette fungerer samlende på backpackere som gruppe, samtidig som det skiller dem tydelig fra andre sosiale grupper.

Backpackere på reise er uavhengig reisende, men de har likevel mye til felles. Med uavhengig mener jeg rett og slett at ingen billetter eller reservasjoner er bestilt før de ankommer. De planlegger turen sin ettersom de reiser, og har ikke et reiseselskap eller andre som organiserer turen for dem. De fleste reiser til de samme stedene, og gjør de samme aktivitetene der. Jeg er spesielt interessert i hvordan de danner sosiale grupper. Dette skjer ofte på ganske like måter. De innleder hovedsakelig relasjoner til hverandre på tre typer arenaer, og dette skjer på relativt standardiserte måter både når det gjelder handlingsforløp og samtaleform. I disse sosiale gruppene, og i backpackersamfunnet som helhet, har jeg funnet at det alltid er sosiale hierarkier, som fungerer institusjonaliserende og opprettholdende for hele kulturen. Hierarkiet er sentralt i forhold til kontinuitet i de sosiale gruppene. Nye medlemmer som vil bli inkludert, aksepterer ofte gruppens meninger og holdninger som de er. Dette er med på å reprodusere gruppene, og kulturen i sin helhet.

Backpackernes felles verdigrunnlag henger ikke nødvendigvis sammen med deres praksiser. Det jeg har funnet, er at verdiene spiller en mye viktigere rolle i definisjonen av gruppen i seg selv, enn i å beskrive, eller antyde praksiser. Ved at verdiene blir presentert til hverandre, differensierer backpackerne seg fra andre sosiale grupper, samtidig som de styrker samholdet innad i sin gruppe.

Oppgaven vil da kort sagt handle om et samfunn uten geografisk tilhørighet eller permanent medlemsmasse. Den vil være om hvordan et slikt samfunn kontinuerlig reproduseres, om sosiale hierarkier og om verdier. Derfor vil jeg være med på hele prosesser der grupper dannes, samt observere hvordan de felles verdienes viktige rolle som samlende for denne gruppen, definerer ulikheter og dermed grenser til andre grupper.

Noe som gjør dette prosjektet spennende og interessant er feltet og metoden. Klassiske sosialantropologiske feltarbeid er ofte geografisk avgrenset, har ofte konkrete rammer når det gjelder hvem som er potensielle informanter, samtidig som informantene ofte er til stede gjennom hele feltarbeidet. Mitt felt er konstituert annerledes. Geografi er ikke relevant i definisjonen av felt, og hvem som blir mine

informanter er umulig å si før de er blitt det. Dermed er også metoden annerledes enn i klassiske sosialantropologiske feltarbeid. Jeg følger etter menneskene, ettersom feltet er informanter i bevegelse. Likevel er det viktig å legge til at dette er et antropologisk feltarbeid, med vanlig metode, i og med at den baserer seg på deltakende observasjon.

Mitt utgangspunkt er backpackere i Sørøst-Asia, men dette utgangspunktet skal ikke legge begrensninger for hvordan feltet utvikler seg. Som jeg kommer inn på senere var jeg også en treukers tur i India, og har en del empiri derfra. De reisendes interaksjon med hverandre, på tvers av nasjonaliteter og uavhengig av grenser er det som konstituerer mitt felt. Coleman og Collins skriver i sin bok "Locating the Field" om hvordan romlige betraktninger må ha sin plass; som viktige, men ikke absolutte definisjonskriterier i forhold til felt og etnografisk praksis. De argumenterer for at felt er like mye presterte størrelser som de er oppdagede, samtidig som feltets grenser ofte er et resultat av etnografens analytiske preferanser, og sjelden informantens opplevelse av virkeligheten (Coleman, Collins 2006: 12).

Jeg definerer altså mitt felt som de backpackerne jeg møter og får anledning til å tilbringe tid med, og de relasjonene disse backpackerne har med andre reisende. Den geografiske dimensjonen er delvis praktisk, og delvis tilfeldig motivert. Da jeg bestemte meg for å studere backpackere, ville jeg ta utgangspunkt i et sted hvor det var lett å få kontakt med potensielle informanter, altså en region med mange backpackere. De fire største backpackerregionene, hvor det til enhver tid er tusenvis av backpackere, er Australia og New Zealand, Sør-Amerika, Sentral-Amerika, og Sørøst-Asia. Den første av disse var utelukket på grunn av økonomiske hensyn. Av de siste tre falt valget da mer eller mindre tilfeldig på Sørøst-Asia. Ikke engang regionen Sørøst-Asia er sentral for definisjonen av mitt felt. Mine geografiske hensyn er derfor aldri planlagt, men bestemt av de informantene jeg til enhver tid reiser sammen med, og følger etter. Som Smedal sier, er det viktig å huske at feltarbeidet som metode, er vårt komparative fortrinn i forhold til de andre samfunnsfagene. Denne fordelingen må vi holde på uavhengig av om det fenomenet vi studerer er knyttet

til et bestemt sted eller ikke (Smedal 2001). Grunnen til at disse reisende konstituerer et felt, og ligner på noe jeg kan kalle en kultur, vil jeg prøve å forklare ved å beskrive en del sentrale aspekter ved backpackere, som blant annet felles handlingsmønster, og felles idealer og verdier.

Backpacking er på mange måter blitt en institusjonalisert aktivitet. Unge mennesker som reiser til Sørøst-Asia ender opp med å gjøre mye av det samme. Fra store deler av verden kommer ulike mennesker med helt forskjellige forventninger til reisen. Hva de reiser fra, og hvem de er før de begynner reisen, blir sekundært og nesten uviktig når reisen er i gang. Da er de alle backpackere, med mye mer til felles enn hva de har som skiller dem. Backpackerkulturen inkluderer nyankomne med det samme. De integreres inn i et etablert sosialt fellesskap med sterk gruppefølelse, og med stor grad av institusjonaliserte prosesser. Dette samfunnet som backpackerne konstituerer, er preget av de samme sosiale prosessene, på lignende sosiale arenaer, nesten uavhengig av hvor de befinner seg og hvem de er sammen med. I de neste kapitlene vil jeg komme nærmere inn på disse temaene for å prøve å nærme meg en forståelse av sentrale prosesser når det gjelder både hvordan backpackerkulturen konstitueres, opprettholder sin kontinuitet, og reproduseres på ny og på ny.

Posisjonering i forskningssammenheng

Andre som har skrevet om backpacking har vært opptatt av enten dikotomiene backpacker/pakketurist, eller backpacker/lokal. (Døving 1993, Johnsen 1998, Evjen 1998, Oddstad 2004) Det som ellers er det gjennomgående sentrale punktet i de fleste andres arbeid om backpackere, er hvordan de ser dette i sammenheng med Victor Turners forståelse av begrepene "rite de passage", og særlig da liminalfasen og *communitas*. Derfor vil jeg først presentere dette, og deretter hvordan de ulike forfatterne har brukt dette til å forstå backpackerkulturen. Til slutt vil jeg posisjonere mitt arbeid i denne sammenhengen.

Liminalfasen ble først beskrevet av Arnold Van Gennep som en del av "rite de passage" eller overgangsritualet (Van Gennep 1909). Han definerte "rite de passage" som "ritualer som er forbundet med all endring når det gjelder sted, tilstand, sosial posisjon og alder" (Van Gennep: 1909). Turner skriver at alle typer overgangsriter deles inn i tre faser; Atskillelsen, liminalfasen og reintegrasjon. En person forlater det trygge og strukturerte og går deretter inn i mellomfasen som er liminalfasen. I denne fasen ligner lite på både det som har vært og det som skal komme. Til slutt reintegreres personen i en mer strukturert og stabil tilstand (Turner 1969).

I liminalfasen, som er den mest sentrale i denne sammenhengen, er man både utenfor samfunnet, midt inni samfunnet og begge deler, samtidig som man betrakter seg selv i samfunnet fra utsiden. Det er her det kan oppstå et slags uformelt sosialt fellesskap som Turner betegner som spontant og følelsesfullt. Det er dette han kaller *communitas* (Turner, 1969).

Det som kjennetegner *communitas*, ifølge Turner, er det uformelle, antistrukturelle, spontane fellesskapet som kun oppstår dersom medlemmene i dette fellesskapet alle er i en liminalfase. Liminalfasen representerer en slags løsrivelse fra tid og rom, og i denne romløse, tidløse konteksten oppstår *communitas* (Turner 1969).

Flere som har skrevet om backpackere mener at "rite de passage", *communitas* og liminalfase er passende teoretiske begreper for å beskrive backpackere som gruppe (Johnsen 1998, Evjen 1998, Oddstad 2004). Oddstad mener at backpackerkulturen kan forstås ved hjelp av uttrykket, "rite de passage". Oddstad ser på backpacking som en aktivitet som kan beskrives ved hjelp av Turners forståelse av overgangsriter. Han sier at backpackeren forlater det trygge og kjente i søken etter eventyr og eksotiske steder. Denne separasjonen fører til en liminal tilstand, hvor backpackeren i stor grad bare har seg selv og sine medreisende å stole på, noe som kan føre til personlig vekst. I tredje fase, som Oddstad sier er hjemkomsten, kan backpackeren ha oppnådd dypere innsikt i seg selv, i den kulturen han har vært, samtidig som han bedre kan sette pris på sine likemenn og sin egen kulturelle arv, uten at dette nødvendigvis gir ham en ny status i antropologisk forstand. Han mener likevel at den liminale fasen er en god

ramme for å beskrive den situasjonen en backpacker befinner seg i, fordi han blir eksponert for det ukjente. I tillegg mener han at hjemkomsten er i tråd med beskrivelsen om reintegrasjon, fordi backpackeren må ha lært noe på sin reise (Oddstad 2004: 6-7). Dermed mener Oddstad at backpacking kan forklares ved hjelp av Turners forståelse av disse begrepene, og hvor liminalfasen er det sentrale perspektivet.

En annen som bruker Turners forståelse av begrepene forbundet med "rite de passage", og særlig liminalfasen som en måte å forklare fenomenet backpacking er Siri Johnsen. Hun fokuserer på liminalbegrepet, og argumenterer for hvorfor det er en passende beskrivelse av backpackernes situasjon. Turner beskriver liminalfasen som tvetydig, og ulik både det som kommer før og det som er etterpå. Johnsen sier at backpackere også befinner seg i en verken/eller posisjon, samtidig som de skiller seg fra andre turister og de lokale. Hun sier at selv om reisen betyr noe forskjellig for de ulike reisende, er fellestrekket at den er midlertidig, selv om den for noen foretas flere ganger (Johnsen 1998).

Jeg vil da se om min forståelse av backpacking kan forklares eller analyseres ved hjelp av Turners tolkning av "rite de passage", om liminalfasen er en god beskrivelse av reisen, og om *communitas* er et godt analytisk verktøy for å beskrive fellesskapet blant de reisende. Ifølge flere antropologer og andre som har studert backpackere, er dette passende begreper, som forklarer fenomenet backpacking innenfor en velkjent sosialantropologisk fortolkningsramme.

Jeg mener at å prøve å forstå backpackerkulturen som et samfunn legger til rette for en bedre forståelse av backpackere enn det liminalfasen gjør. Backpacking er en mangfoldig aktivitet, med aktører fra ulike land, livssituasjoner, alder, motivasjon, mål og utgangspunkt. For noen kan dette sikkert karakteriseres som en slags tilstand hvor en person er i en overgangsfase. At dette er tilfellet for alle, for backpackere som gruppe, vil derimot i beste fall være etnografens svært overdrevne analytiske forenkling. Mange backpackere reiser to eller flere ganger på en lang tur. Mange er i en stabil livssituasjon før de reiser, tar fri en stund og returnerer til den samme

livssituasjonen, uten at de har vært gjennom en liminalfase. For mange backpackere er denne lange pausen fra det vanlige livet ikke mer dramatisk eller spesielt enn nettopp et avbrekk fra den vanlige hverdagen. Ved å forstå denne gruppen reisende som et samfunn, er det ikke en forutsetning at alle havner i samme situasjon, som her er beskrevet som en liminalfase. Dette perspektivet legger til rette for å forklare relasjoner, institusjonaliserte prosesser, felles verdier og andre sentrale aspekter, uten at alle nødvendigvis trenger å være i samme fase av livet, eller i det hele tatt ha de samme tankene om reisen.

Det er flere grunner til at jeg mener *communitas* ikke er et passende teoretisk begrep i beskrivelsen av backpackere. For det første kan jeg argumentere for at det sosiale fellesskapet som helhet, og de prosessene som inngår i det, ikke er preget av spontanitet, men av institusjonaliserte og standardiserte sosiale prosesser. For det andre mener jeg også at deres sosiale organisasjon og relasjoner på mange måter ligner på både det som har vært, og det som skal komme. Med dette mener jeg at perspektivet på backpackere som et samfunn fokuserer på en del sentrale aspekter som også finnes i andre samfunn, og dermed ligner på det som var før og det som skal komme. Turner snakker kun om *communitas* i liminalfasen, som jeg mener, og empirisk argumenterer for, ikke er en god beskrivelse av den situasjonen backpackere befinner seg i, verken som individer eller som gruppe. Dette er den tredje grunnen til at jeg mener *communitas* ikke er et passende teoretisk begrep i det som er min fortolkningsramme når det gjelder backpackere. Den fjerde er beskrivelsen av dette som et antistrukturelt og spontant fellesskap. Sentralt i backpackersamfunnet finner jeg det sosiale hierarkiet. Dette er alt annet enn antistrukturelt, og hvordan disse gruppene er organisert er standardisert heller enn spontant.

Mye av grunnen til dette fokuset på backpackere som samfunn, som jeg kommer til å skrive mye om, er nettopp at backpackere i stor grad fungerer sosialt uavhengig av andre grupper, samtidig som de definerer seg i forhold til dem. Dette synes jeg har blitt underdrevet og underkommunisert av andre som har skrevet om backpackere. Mye av det jeg skriver handler om hvor uavhengig og selvstendig

backpackerfellesskapet fungerer, på tross av faktorer som mangel på konkret geografisk tilholdssted, kontinuerlig medlemsutskiftning og konstant tilstedeværelse av ikke-medlemmer som blant annet de lokale.

Selv om backpackere reiser over en lengre periode og mange av dem ikke liker å se på seg selv som turister, definerer de fleste dem innefor rammen av en bred turismebetegnelse. I tillegg til at studier av vestlige og komplekse samfunn er blitt et større og voksende tema innen antropologiske studier, er også turismestudier satt mer på dagsorden av mange antropologer i det siste. Den økende interessen for turisme gjenspeiler den radikale retningsendringen i antropologi mer generelt, hvor vi ser en kollaps av analytiske kategorier som hjemme og felten, forsker og den forskede, så vel som de implisitte kategoriene moderne og tradisjonell (ASA 2007).

Tidligere studier som omhandler turisme har tatt for seg ulike typer reisende. Runar Døving har tatt for seg pakketurister og fenomenet "Syden" (Døving 1993), og andre har studert backpackere i ulike regioner (Oddstad 2004, Tveit 2002, Elsrud 2004, Johnsen 1998, Evjen 1998, Anderskov 2002). Sentralt for mitt arbeid er å se på backpackere som et selvstendig reproduserende samfunn, med egne kulturelle rammer. Dette er ikke i særlig grad gjort av andre. Jeg fokuserer på backpackernes sosiale interaksjon med hverandre, og hvordan dette viser hvor lite viktig alt det utenomliggende er, som blant annet lokale kulturer, andre typer turister, geografiske steder og stedenes innbyggere. I møte med alle disse utenomliggende faktorene, blir gruppeidentiteten til backpackerne tydeliggjort, gjennom at de distanserer seg fra omverdenen. De tar selvfølgelig i bruk de fysiske fasiliteter som til enhver tid er tilgjengelige, men distanserer seg på det sosiale plan, slik at alt annet enn backpackerne selv virker sekundært eller mindre viktig. Dette vil jeg komme nærmere inn på senere, hvor jeg vil vise hvordan backpackere bruker andre grupper til å definere seg selv og sin gruppe, samtidig som distansering fra disse er med på å styrke backpackernes fellesskapsfølelse.

En som har studert backpackere som gruppe, og som langt på vei er enig i mitt perspektiv, er Anderskov fra Universitetet i Århus. Hun har sett på identitetsdannelse

og reisens mening hos backpackere i Mellom-Amerika. For henne er det et mål å se på backpackernes sosiale relasjoner som en helhet, og å se på hele deres sosiale organisasjon. Likevel skriver hun i introduksjonskapittelet at hun har valgt denne regionen fordi den har små avstander, og da slipper hun å bruke mye tid på å reise fra sted til sted. Hun sier at dette vil være en fordel fordi det vil gi henne mer tid til å studere backpackernes samhandling. (Anderskov 2002: 9). Jeg tror hun undervurderer viktigheten av reisen i seg selv, og den sosiale samhandlingen som skjer på denne, dersom hun vil forstå helheten av backpackernes organisasjon. Reisen i seg selv er en sentral del av hva backpackere gjør. Derfor er det viktig for meg å være sammen med backpackere, også på reisen, for å se hvordan de relaterer seg til hverandre i denne konteksten. Nettopp på reise mellom to destinasjoner, initieres ofte relasjoner, og ved å prøve å begrense reisingen, ville jeg kunne gå glipp av mange interessante situasjoner, på en arena som er sentral for alle backpackeres samhandling.

Anderskov har skrevet om backpackere som en sosial enhet, en selvstendig sosial gruppe. Hun var i likhet med meg opptatt av sosiale hierarkier. Anderskov har spurt: Hvorfor finnes hierarki blant backpackere, og hvem er det som er høyest i hierarkiet? (Anderskov, 2002: 33-36). Jeg vil derimot spørre om hvordan dette hierarkiet fungerer sosialt, og hvilke implikasjoner har det for backpackere som gruppe? Hun fokuserer på de individuelle aspektene ved hierarkiet ved å se på hvilke personlige egenskaper som trengs for å hevde seg. Jeg vil se på hvordan hierarkiet i seg selv er sentral i opprettholdelsen og reproduksjonen av backpackerkulturen som helhet.

Ettersom min metode er svært sentral for denne oppgaven, og det i tillegg har direkte implikasjoner for definisjonen av felt, kommer jeg til å ta opp dette allerede i neste kapittel. I kapittel 3 kommer jeg til å se helt konkret på hva det er backpackerkulturen er, og hvordan de ulike reisende legger opp sin hverdag. Her kommer jeg også til å se på backpackernes felles verdigrunnlag, og hvordan denne enigheten om hva som er viktig er med på å knytte backpackerne nærmere sammen. Til slutt vil jeg se på hvordan de kommuniserer verdigrunnlaget sitt, i kontakt med andre sosiale grupper

som pakketurister og lokale, for å definere seg selv som et sosialt fellesskap, og et samfunn.

Kapittel 4 handler om hvordan sosiale samhandlingsprosesser er svært like i en kultur som ikke har noen permanente medlemmer og ingen bestemt geografisk base. Det handler om sosiale prosesser som er institusjonaliserte og ofte standardiserte, uavhengig av hvor det er, og hvem som handler. Det er her jeg prøver å svare på hvilke faktorer som er sentrale i opprettholdelsen, kontinuiteten og reproduksjonen av et samfunn som er organisert på denne måten. Jeg beskriver hvordan alt fra reiseruter, samtaler, og aktiviteter ofte er like hverandre, og i stor grad er institusjonalisert. Jeg ser på hvordan kontekstuell informasjon spres hurtig mellom backpackere, og er med på å binde fellesskapet nærmere sammen. Alkohol er sentral for de fleste backpackere. Backpackere trekker mot barene hvor alkoholen bevirker en underkommunikasjon av forskjeller, og styrker fokus på det som er felles. Den virker dermed samlende og kan ses på som en skaper av likhet. Backpackere består av sosiale grupper, og selve gruppedannelsesprosessen er noe jeg er interessert i her. Til slutt handler kapittelet om det sosiale hierarkiets sentrale rolle i både opprettholdelsen og reproduksjonen av de institusjonaliserte prosessene, og dermed samfunnet som helhet.

Det siste kapittelet før avslutningen er om verdienes sentrale funksjon i backpackersamfunnet. I dette kapittelet tar jeg opp de verdiene jeg kort presenterte i kapittel 3, og diskuterer hvorfor disse er sentrale og felles. Samtidig ser jeg på hvilken rolle de spiller i seg selv, og ikke minst hvordan forholdet er mellom presenterte verdier og utøvde praksiser.

I avslutningen oppsummerer jeg hvordan et slikt flersituert samfunn uten permanent medlemsmasse fungerer. Jeg ser på hvordan det sosiale hierarkiet er sentralt for både kontinuiteten og reproduksjonen av samfunnet. De institusjonaliserte prosessene som finnes i de fleste kontekster hvor backpackere samhandler, sørger for et fellesskap og en gruppetilhørighet som ikke er avhengig av geografi, nasjonalitet, immobilitet eller permanente relasjoner. Det felles verdigrunnet backpackerne har er viktig for

hvordan de definerer seg i forhold til andre grupper, og i forhold til livet der hjemme. Backpackeres livssituasjon er reisen. Der er de annerledes alt annet og alle andre, samtidig som reisen og alt det som skjer på den skaper fellesskap og samhold innad i gruppen.

2. Metode

Noe av det mest spennende og interessante med dette studiet, er metoden i seg selv og de praktiske implikasjonene denne får for mitt felt. I tillegg er det interessant hvordan denne metoden gjør det mulig å studere dette backpackersamfunnet, og hvordan jeg får innblikk i prosesser og aspekter, andre innfallsvinkler ikke ville ha gitt meg.

Metoden gjør blant annet at feltet ikke blir fullstendig definert før feltarbeidet er ferdig. Derfor har jeg bestemt meg for å presentere denne i seg selv, de analytiske muligheter som åpner seg på grunn av den, og de praktiske implikasjonene denne metoden skaper. Dette vil gi innblikk i mange av denne metodens trekk og fordeler generelt, og mitt felt og backpackere som studium spesielt.

Jeg vil i dette kapittelet se på hvordan et multilokalt felt i noen tilfeller kan legge til rette for et bedre sosialantropologisk feltstudium, og hvorfor jeg har valgt denne metoden. Jeg vil også se på språkets viktighet i mitt felt, hvordan jeg forholder meg til informanter som kommer fra mange ulike nasjoner og snakker ulike språk, og ikke minst hvordan dette påvirker hvordan de relaterer seg til hverandre. Jeg vil til slutt se på hvilke konkrete, praktiske implikasjoner denne metoden hadde for meg, og hvordan mitt feltarbeid forløp.

Multilokalt feltarbeid

Mitt felt har vært multilokalt, og har blitt til etter som jeg har reist fra sted til sted. Med multilokalt felt mener jeg at det har strukket seg over mangfoldige steder, og disse stedene har ikke vært bestemmende for hva som har konstituert feltet. Andre faktorer har vært viktigere i definisjonen av dette feltet, som tematikk og type mennesker. Heller enn en holistisk definisjon av feltet har jeg gjort som Marcus beskriver som den vanligste formen for multilokal etnografi, ”å følge etter folkene” (Marcus 1998: 90). Han sier også at strategier for å følge etter sammenhenger,

assosiasjoner og relasjoner, er selve hjertet av å designe et multilokalt felt (Marcus 1998: 81).

Feltet mitt er backpackere som et samfunn på reise. Med dette mener jeg at alle medlemmene i samfunnet kontinuerlig er på reise, og det er disse som konstituerer samfunnet. Backpackere er et sosialt fellesskap, uten faste tilholdssteder, og uten en bestemt geografisk base. Derfor var det heller ikke naturlig for meg å ha det. Til enhver tid var det sfæren av reisende som var mitt felt, og ikke hvor de befant seg geografisk. Feltet mitt kan derfor ikke defineres innenfor faste geografiske rammer. Det jeg planla i forhold til felt, var at jeg skulle befinne meg i sfæren av reisende, og i en backpackerkontekst. Der fokuserte jeg på å være sammen med ulike hovedinformanter, og ha dem som jeg til enhver tid var sammen med, som perspektiv til studiet av backpackerkulturen. I tillegg til at backpackere reiser fra sted til sted, er ofte relasjonene korte og flyktige. Derfor ville jeg ha de samme typene relasjoner til mine informanter som de hadde til hverandre. Dette dannet rammene for min metode og mitt felt.

Studier av vestlige og komplekse samfunn er blitt mer og mer sentralt i faget. I denne sammenheng har mange tatt et oppgjør med at antropologisk forskning er og har vært stedsforankret (f. eks: Marcus 1998, Amit 2000, Frøystad 2003, Smedal 2001, Gupta og Ferguson 1997). Gupta og Ferguson diskuterer i sin bok "Anthropological locations", begrepet "feltet", og hvorfor det er nødvendig å diskutere definisjonen av hva feltet er innenfor fagets grenser. Samtidig diskuterer de nyttigheten og tilstrekkeligheten av tradisjonelle etnografiske metoder i dagens samtidsantropologi. De spør om hvorvidt verden har vokst fra metodiske kjerneelementer, og om "feltet" må redefineres innenfor nye teoretiske rammer (Gupta, Ferguson 1997: 39.). Studiet av backpackerkulturen og de begrensningene et tradisjonelt definert felt hadde satt, er et godt eksempel på nødvendigheten av denne diskusjonen. Mitt felt kan ikke defineres innenfor tradisjonelle teoretiske rammer, som ofte er geografisk baserte og derfor ikke gir rom for studiet av en kultur med så stor mobilitet som backpackerne har. Argumenter som taler for såkalte multilokale feltarbeid er blant annet at mange

tema kan bedre belyses ved at stedsfokuset legges til side. Sted må ikke være mer sentralt enn metode, og noen ganger må stedsfokuset legges til side for at det metodiske fokuset skal bli best mulig (Marcus 1998: 231-252). Deltakende observasjon er fagets fortrinn, og vi må ikke gå vekk fra dette fortrinnet selv om fenomenet vi skal studere, og informantene som er sentrale, ikke er knyttet til et bestemt geografisk sted (Smedal 2001).

Mitt prosjekt er i tråd med disse argumentene, hvor stedsfokuset må vike for det metodiske fokuset. Hovedgrunnen til at jeg gjør det på denne måten er fordi feltet er en sfære som ikke er knyttet til et eller flere konkrete steder, og fordi alle mine informanter er i kontinuerlig bevegelse. Disse argumentene som jeg har presentert er relevante for mitt felt, og hvorfor jeg valgte å stille spørsmål ved i det hele tatt å ha geografiske kriterier for å definisjon av felt. Et empirisk eksempel vil klargjøre hvorfor dette var viktig i mitt felt, og hvordan det fungerte å ha et ikke-geografisk definert felt. I begynnelsen av februar tok jeg bussen nordover i Thailand og håpte å bruke denne arenaen som bussen var til å finne meg en informant. Camilla fra Sverige kom og satt seg ved siden av meg, og vi bestemte oss etter hvert for å lete etter et hotell sammen når bussen kom fram. Jeg hadde dermed funnet en informant som ville konstituere kjernen av feltet mitt de neste ukene. Veldig få svenske jenter reiser alene, hun er faktisk den eneste jeg har truffet. For å forstå noe av Camilla, hennes motivasjon for reisen, hvilke verdier hun hadde, og hvordan hun relaterte seg til andre backpackere, måtte jeg være sammen med henne en stund. Vi reiste sammen på en organisert buss- og båttur til Laos. På denne turen traff vi to australske gutter og til sammen dannet vi en sosial gruppe som reiste sammen den neste uka. Feltet mitt her skaptes etter hvert som jeg beveget meg, men utgangspunktet var Camilla og de backpackerne hun relaterte seg til. Feltet ble til etter hvert som jeg "fulgte etter" henne, og det var hun som tok initiativ til kontakt med John og Kieran fra Irland, som ble mine neste hovedinformanter.

Med en klassisk definisjon av felt basert på geografiske kriterier, eller ved å sette faste kriterier for potensielle informanter, hadde dette studiet ikke vært mulig. Mitt

mål er å studere backpackernes relasjoner til hverandre, og den eneste måten å få til det på, er å reise sammen med dem, og definere feltet etter hvert. Samtidig kunne jeg ikke sette opp en rekke kriterier for hvem som kunne bli mine potensielle informanter, for jeg visste aldri hvem mine hovedinformanter kom til å treffe og relatere seg til. Alle de jeg møtte sammen med mine hovedinformanter, som for eksempel Camilla var, kunne også bli mine informanter. Hadde jeg satt kriterier for hvem de kunne møte eller relatere seg til hadde jeg ekskludert en del potensielt interessante backpackere, og kanskje også interessante situasjoner. Jeg visste aldri om morgenen hvor mange potensielle informanter jeg kom til å treffe den dagen, og jeg visste sjelden hvor reisen gikk videre. Feltet var i kontinuerlig endring, hele tiden i prosessen av å bli til. Feltet var heller aldri det samme to dager på rad, for enten inkluderte det nye mennesker, nye steder, eller helt nye kontekster. Dette var noe av det mest vanskelige med et slikt felt, men også noe av det mest spennende.

I Coleman og Collins sin bok "Locating the Field", skriver de at den antropologiske tendensen til å argumentere og tenke gjennom romlige metaforer, har skjult at feltarbeidet aldri har vært avhengig av sted som sådan (Coleman, Collins 2006: 11). Videre argumenterer de for fordelene ved å endre det tradisjonelle synet på felt, som noe romlig eller geografisk. De mener at feltet med fordel heller kan ses på som en metafor for en forestilling som blir konstruert gjennom et spill av sosiale relasjoner mellom etnograf og informanter. Da kan feltet utvides på tvers av steder, samtidig som det gjør rom for forståelse av både kroppsliggjort, visuell og verbal interaksjon. Ved å se på feltet som en forestilling, kan dette bli repetert og endret over tid, til forskjell fra konkrete steder, som ikke kan det. Kontekster er skapt på ny hver gang etnografen går inn i feltet, både i forhold til forskning og skriving. Derfor er feltet som en hendelse, som alltid er i ferd med å bli til, i prosessen av å bli til, heller enn forstått som konkret i sted og tid (Coleman, Collins 2006: 12).

I forhold til mitt felt som beveget seg over utallige steder i flere land, passer denne tankegangen godt. Jeg hadde flyktige relasjoner til mine informanter som hadde flyktige relasjoner til hverandre, samtidig som de alle sammen var på reise, og lite

knyttet til et eller flere konkrete steder. Mitt felt var i høyeste grad et prosessuelt felt, hvor forestillingsmetaforen legger til rette for en bedre forståelse av reisen som felt.

Et viktig metodisk valg som jeg gjorde var av type relasjoner til informanter, og hvorfor jeg valgte å gjøre det på den måten. Coleman og Collins forklarer helt enkelt hvorfor og når flyktige relasjoner til sine informanter kan være en fordel. Dersom etnografen av nødvendighet møter et stort nummer av kortvarige relasjoner, er dette en opplevelse som sannsynligvis er den samme som den informantene har (Coleman, Collins 2006: 12). Siden backpackernes relasjoner seg i mellom er en sentral del av mitt feltarbeid, er denne typen relasjoner en fordel snarere enn en ulempe. Amit er enig i denne betraktningen og argumenterer for at noen problemstillinger og temaer best belyses ved at vi treffer informantene flyktig, og kanskje bare en gang (Amit 2000). For mitt feltarbeid var mine relasjoner av relativt kortvarig art, selv om dette varierte fra timer, til dager, til uker. Jeg tok som regel utgangspunkt i en backpacker, som for eksempel Camilla, eller en gruppe backpackere som reiste sammen, og fulgte etter dem. Med denne eller disse hovedinformantene som utgangspunkt, møtte jeg mange andre reisende som ble relevante for mitt studium, selv om jeg i en del tilfeller bare møtte dem en gang. Et eksempel på dette, var amerikaneren Matt, som jeg møtte en kveld på Ko Lanta i Thailand. Som jeg kommer til å skrive mer om i neste kapittel, dannet den ene kvelden viktig empiri i forhold til hvordan backpackerne definerer sin gruppe ved å differensiere seg fra andre sosiale grupper.

Marcus forklarer denne multilokale studiemetoden ved å bruke metaforen ”å følge etter feltet” for å forklare hva som skjer i denne typen felt. Han forklarer hvordan feltet kan ses på som kulturelle rammeverk i stedet for sted, og hvordan det noen ganger er nødvendig å bevege seg med informanter for å få til en dypere analyse (Marcus 1998). I mitt felt var det nødvendig å følge etter informantene. Skulle jeg prøve å forstå og sette meg inn i noen backpackeres opplevelse av den kulturen og det samfunnet de var en del av var det nødvendig å være med på reisen. Hvor de skulle, eller hvor de reiste fra var ikke det viktigste for dette studiet, men reisen i seg selv var det sentrale aspektet for meg. Da mener jeg ikke en konkret busstur, eller båttur, men

reisen som tilstand, reisen som fokus, og reisen som felt. Mitt felt ble altså skapt mens jeg beveget meg fra sted til sted sammen med backpackere. De jeg traff ble en del av mitt felt, og med min reise ble feltet til.

Studiet av backpackere i en multilokal kontekst representerer et moderne antropologisk studium i tråd med mange analytiske problematiseringer av hva fagets metode bør innebære (f. eks: Coleman, Collins 2006, Gupta, Fergusen 1997, Marcus 1998, Amit 2000, Frøystad 2003, Smedal 2001).

Språkets viktighet

I et feltarbeid som i så stor grad er internasjonalt preget, er det viktig å se på betydningen av språk. Dette gjelder både for hvordan jeg som etnograf relaterer meg til informanter fra ulike steder, og for hvordan backpackere fra ulike land relaterer seg til hverandre. Samfunnet av backpackere består av utallige ulike mennesker, fra flere land og med ulikt utgangspunkt når det gjelder språk. Det de fleste har til felles er at de kan kommunisere mer eller mindre godt på engelsk. Derfor er engelsk det naturlige, og eneste mulige felles backpackerspråket. Dette resulterer i at den enkeltes engelskkunnskaper i mange kontekster blir gjort sosialt relevant. Dersom det er fest, eller bare en gruppe reisende samles i en bar, går ofte samtalen på engelsk. Her kan det ofte være høy lyd, samtidig som humor ofte er en del av samtalen.

Engelskmannen Chris, som jeg var sammen med blant annet på Ko Tao i Thailand, sa om det engelske språket: "Most people understand it. A lot of people can speak it. Some understand our jokes, but very few can actually be funny in English". Denne korte oppsummeringen av hvor vanskelig humor er på et fremmed språk, kombinert med hvor sentralt humor er i sosiale situasjoner, sier litt om den fordelingen engelsktalende reisende har i de fleste sosiale kontekster.

En situasjon som illustrerer viktigheten av språket, også i forhold til min rolle, skjedde på en strand i Thailand. Jeg var sammen med en sammensatt gruppe reisende

fra Sverige, England og Irland. Samtalen begynte over en middag, og fungerte greit en stund, selv om engelsknivået til svenskene ikke var det beste. De var to unge jenter, og hadde ikke brukt engelsk i sosiale situasjoner mye før, og samtalen ble derfor treg og oppramsende. Formaliteter ble utvekslet, høfligheter servert, men etter det ble kommunikasjonen litt vanskeligere. De engelsktalende var tålmodige, og spurte enkle spørsmål, men svarene var korte, og ofte at de ikke forstod. Begge parter henvendte seg mer og mer til meg, fordi jeg kunne kommunisere godt med begge grupper. Imidlertid bestemte jeg meg for å se hvordan de løste dette og forlot gruppen en times tid. Da jeg kom tilbake var stemningen over all forventning, nervene var borte, og ord var ikke lenger så viktige. De hadde kjøpt en bøtte med sprit, og det ordnet de fleste kommunikasjonsproblemene. Jeg spurte en av de svenske jentene hva som hadde skjedd mens jeg var borte. Hun svarte: ”Det kommer til et punkt hvor samtalen mer eller mindre stopper opp på grunn av manglende engelskkunnskaper for oss. Da kan vi gjøre en av tre ting; Enten kan vi gå der ifra, eller kan vi inkludere flere mennesker i samtalen for å få mer å snakke om, eller kan vi drikke oss fulle. Vanligvis blir det den siste”. Denne situasjonen gjorde at jeg merket denne viktige språkdimensjonen i den sosiale samhandlingen. Samtidig innså jeg at de fleste av mine hovedinformanter var engelsktalende eller skandinaviske. Sannsynligvis hadde språk påvirket mitt valg av informanter i større grad enn jeg var klar over.

I utgangspunktet virket det som om språk i denne konteksten var noe som produserte ulikhet, og skillelinjer mellom de ulike backpackerne. Det oppstod et skille fordi gruppene manglet felles språkkunnskaper nok til å kunne kommunisere verbalt på et høyt nivå. Dette fant de imidlertid en løsning på, alkohol. De brukte alkoholen som motstykke til ulikhet, og i tillegg til at de hadde denne prosessen av å drikke seg fulle til felles, ble verbal kommunikasjon etter hvert mindre viktig.

Ettersom det eneste språket alle har til felles er engelsk, og språket er så sentralt, har de som ikke mestrer det tilstrekkelig lett for å falle utenfor. Jeg har to ganger tidligere vært i denne samme regionen, og det er nå lett å merke en økning i reisende fra land som blant annet Japan, Sør-Korea, Russland, Mexico og Chile. Blant backpackere fra

alle disse landene er engelskkunnskapene svært varierende. Likevel er det svært sjelden å se sosiale grupper som inneholder mer enn en nasjonalitet, hvor engelsk ikke er fellesspråket. Unntaket er skandinaver som ofte kommuniserer med hverandre på sine egne språk. Det er derfor svært vanskelig for de som ikke mestrer engelsk, å bli en del av dette samfunnet, å bli integrert i sosiale grupper med reisende fra ulike land.

Selv om jeg var klar over at språket var viktig, forutså jeg ikke hvor betydningsfullt det viste seg å være. Alle steder hvor backpackere reiser, samles de i små og store grupper. I disse gruppene er det ofte noen som ikke har engelsk som førstespråk. Er gruppene små, er ikke betydningen av dette så stor, og alle slipper til i den sosiale samhandlingen. Hvis derimot gruppen er større, blir det vanskeligere for de med dårlig engelsk å hevde seg i samtalen. I mange tilfeller faller de utenfor, særlig når det er snakk om humor. Folk med engelsk som førstespråk vil derfor ofte være de mest dominerende i de fleste store sosiale kontekster. Dette kan lett mistolkes som gode sosiale ferdigheter, når det i virkeligheten ofte kun er de overlegne språkferdighetene som plasserer dem sentralt i den sosiale konteksten. Etter hvert som jeg ble oppmerksom på dette, var det interessant å se hvordan både de engelsktalende og de andre håndterte dette, og hvor bevisst eller ikke de var på det ujevne utgangspunktet for sosial samhandling. Rent metodisk var det interessant når jeg innså at språket sannsynligvis hadde vært avgjørende for valget av mange av mine informanter. Hadde jeg vært bevisst på denne dimensjonen før feltarbeidet startet, hadde jeg kanskje hatt flere informanter som ikke var skandinaver, eller hadde engelsk som morsmål.

Dette prosjektet er metodisk spennende på flere nivåer. For det første representerer det en voksende og moderne type antropologi, både når det gjelder turismetematikken og når det gjelder det multilokale feltet. For det andre er det et studium hvor min rolle i stor grad sammenfaller med informantenes rolle, og det ofte tydelige skillet mellom forsker og informant i stor grad forsvinner. Dette tilrettelegger for en god

kombinasjon av forståelse av de reisendes perspektiver, og min analyse av de prosesser og relasjoner jeg både observerer og tar del i.

Feltarbeidet i praksis

Det tematiske fokuset på backpackere som et samfunn fordrer det multilokale feltet, samtidig som denne typen felt åpner for erkjennelser som et mindre mobilt feltarbeid ikke kunne fanget opp. En av de viktige erfaringene som denne metoden har muliggjort er hvordan språk fungerer i så mange ulike sosiale grupper, og hvor viktig engelskkunnskaper er for å hevde seg i disse gruppene. En annen viktig erfaring i denne sammenheng er hvordan dette indirekte har påvirket mitt valg av informanter. Feltet som reise har i tillegg gitt meg innblikk i hvordan backpackere produserer kontinuitet i samhandlingsmønsteret, i relasjonsmønsteret og i kulturen, når de sosiale gruppene og de fysiske omgivelsene stadig endres. Gjennom å være sammen med backpackere over tid på alle arenaene der hvor de samhandler, uten å bli sett på som en belastning for deres reise, har jeg kunnet se og delta i hele spekteret av deres liv som backpackere.

For å forstå de praktiske implikasjonene som valget av metode førte til, vil jeg forklare helt konkret hvordan jeg utførte feltarbeidet. Metoden påvirket i tillegg hvordan jeg forholdt meg til rollene som etnograf/student og medreisende. Min plan for feltarbeidet var å innlede bekjenskaper med backpackere som jeg kunne reise sammen med omtrent et par uker. Disse utgjorde mine hovedinformanter, men alle andre reisende disse kom i kontakt med ble også potensielle informanter for meg. Jeg var alltid tydelig på min rolle som student og feltarbeider, og fikk sjelden negative tilbakemeldinger på dette. Enten forstod de ikke hva det var jeg holdt på med, eller så synes de det var kult og spennende, og i mange tilfeller fortalte de det uoppfordret videre til andre backpackere. Selv om jeg var tydelig på at jeg var der for å studere dem, ble jeg fra første stund akseptert som en backpacker. Denne posisjonen jeg hadde som medreisende på lik linje med andre backpackere, gjorde at det

tradisjonelle skillet mellom forsker og den forskede som analytiske kategorier ikke lenger ble veldig relevant.

Enkelt sagt var min rolle gjennom feltarbeidet tofoldig. Jeg var en medreisende, men også en forsker. Disse to rollene var imidlertid relativt lette å kombinere sosialt, og ingen behandlet meg som en outsider selv om jeg var tydelig på min rolle.

Backpackerkulturen blir ofte regnet som et inkluderende sosialt felleskap, og siden det var mulig for meg å kombinere disse to rollene ble min sosiale posisjon ideell for et feltarbeid med best mulig forståelse av de sosiale prosessene i dette samfunnet. En annen fordel som gjorde at det ikke ble nødvendig for meg å lete etter anledninger til å skrive feltnotater, var at jeg er en uforbederlig morgenfugl så jeg hadde nesten alltid et par timer i restauranten eller kafeen før jeg traff informantene mine den dagen. Et av mine mål for feltarbeidet var at den sosiale interaksjonen jeg skulle studere ikke var for mye preget eller begrenset av min rolle som feltarbeider. Dette synes jeg fungerte meget bra, uten at jeg var uklar i forhold til min rolle, eller gikk på akkord med noen etiske prinsipper. Med etiske prinsipper mener jeg rett og slett å være åpen, tydelig og ærlig på min sammensatte rolle, slik at jeg ikke skulle føre noen bak lyset. Dette var imidlertid ganske lett, både fordi ingen så på dette som et dilemma, og fordi historiene om meg og mitt prosjekt ofte reiste fortere enn jeg gjorde.

Uten å vite konkret hva jeg så etter, var det et mål for meg å reise sammen med en del ulike backpackere. De retningslinjene jeg imidlertid visste og kunne legge til grunn var alder, kjønn, nasjonalitet og fysisk presentasjon. Dette var interessant både for å se om mye var felles, på tvers av tilsynelatende forskjeller, samtidig som det var interessant å se om forskjellene var så store som utgangspunktet kunne antyde.

Mange av mine informanter var ok å være sammen med, andre var helt topp, mens med noen måtte jeg anstrenge meg for å gjennomføre de to ukene. Her kom en praktisk utfordring som jeg ikke hadde forutsett, men som faglig ble veldig spennende. Folk er ulike alle steder, og selv om backpackere er sett på som åpne og inkluderende, er det vanskelig å like alle. Denne påminnelsen gjorde meg bevisst på

det mangfoldet av reisende som hele tiden relaterer seg til hverandre, og hvor overraskende lite konflikter og uoverensstemmelser det er mellom de reisende.

Med ønske om å forholde meg til ulike informanter til grunn, fulgte jeg mer eller mindre tilfeldig etter ulike backpackere fra Thailand, til Kambodsja og med noen andre tilbake til Thailand. Deretter ble jeg ledet til Laos, og igjen tilbake til Thailand. Mot slutten reiste jeg til India, og avsluttet feltarbeidet i Thailand, der det startet. Jeg fikk på den måten sett mye av Thailand, som er det klart mest besøkte landet i regionen, og mange steder var jeg innom flere ganger. Rent praktisk var målet å reise sammen med backpackere, være på de arenaer hvor de befinner seg, og delta og observere sosial interaksjon på disse arenaene. Praktisk og konkret fungerte metoden godt, og jeg følte meg aldri som en unaturlig del av feltet.

De gangene jeg var alene, og ikke hadde noen hovedinformanter som jeg reiste sammen med, var det bare å oppholde seg i restauranten på hotellet, sette meg i en bar, eller snakke med sidemannen på bussen eller båten. Etter en standard introduksjon og gjensidig utveksling av formaliteter kunne jeg avtale et neste møte med denne eller disse personene, for så eventuelt å spørre dem om jeg kunne reise sammen med dem.

3. Backpackere konstituerer et samfunn

Backpackere i Sørøst-Asia relaterer seg til andre medreisende hver dag, samtidig som det virker tilfeldig hvem som relaterer seg til hvem. I tillegg kan det se ut som om det er uorganisert og tilfeldig hva folk gjør, og hva som er viktig for de ulike reisende.

Jeg vil ved hjelp av min empiri argumentere for at mye av det som skjer er mer systematisk og organisert enn det kan virke. Backpackere på reise er et samfunn på reise. Dette vil jeg vise ved å gi et litt mer detaljert innblikk i backpackernes konkrete daglige aktiviteter, deres felles verdier, og hvordan de definerer seg selv som gruppe.

Jeg vil i dette kapitlet bruke min empiri til å belyse ulike backpackeres hverdager på reise, og beskrive hva som skjer en helt vanlig dag i en backpackerkontekst. Jeg vil vise at disse hverdagene er svært like, på tross av at utgangspunkt, motivasjon, og tanker om reisen er ulike. I tillegg vil jeg se på de felles idealene og verdiene som finnes i backpackerkulturen. Til slutt vil jeg vise hvordan backpackere kommuniserer ulikhet til andre grupper ved å fokusere på det som er felles for backpackerne, men forskjellig fra andre. Beskrivelser av disse lignende hverdagene, deres felles verdisystem, kombinert med hvordan de definerer seg selv ved hjelp av andre grupper, danner grunnlaget for dette avgrensede fellesskapet som jeg kaller et samfunn.

Backpackernes hverdag

For de som aldri har vært backpackere, eller aldri har vært i et miljø hvor disse ferdes, er det naturlig å spørre; Hva gjør egentlig disse reisende, utenom å reise fra sted til sted? For oss som kjenner backpackerkulturen godt, som har sett den og vært en del av den i flere regioner og over flere år, er det samme spørsmålet like relevant. Hva er det konkret som skjer, og hva er det egentlig de gjør?

Ettersom jeg har definert backpackerkulturen som et samfunn på reise, kunne det være naturlig å tenke at svaret på dette er komplisert, mangfoldig og individuelt som i

de fleste andre samfunn. Samtidig forholder backpackere seg til nye steder hele tiden, noe som i utgangspunktet kunne antyde et større spekter av hendelser og aktiviteter enn i mange andre samfunn. Likevel vil jeg argumentere for at det meste som skjer blant backpackere er et sett av relativt standardiserte handlinger og hendelsesmønstre, og i stor grad er uavhengig av både sted, individer og personlig motivasjon. Jeg vil vise med tre empiriske eksempler hvordan en vanlig dag kan være, og hva reisen i et større perspektiv helt konkret dreier seg om.

John og Kieran, som Camilla introduserte meg for, er to 24 år gamle irske gutter på tur i Sørøst-Asia. De lever etter mottoet: Alltid drikke seg full første og siste kveld et sted, noe som ikke er så langt ifra hver kveld. Som alle andre irer jeg møtte i løpet av mine seks måneder på feltarbeid, er de godt likt av omtrent alle de møter. Irske reisende har en spesiell posisjon i verden. Selv om de kommer fra et lite land med færre innbyggere enn Norge, er det et ordtak blant reisende: ”Uansett hvor du er i verden, fins det en ire og en irsk pub.” Blant reisende fra andre land har de ord på seg for å være sosiale, omgjengelige, og alltid klar for en øl.

Jeg tilbrakte nesten tre uker med John og Kieran i Laos, og en typisk dag for dem kunne forløpe omtrent slik; Klokken 11.00 kommer de ut av rommet sitt, klagende og ynkende, med hodeverk og kvalme, samtidig som humøret er ganske bra. Det første de gjør er å lete etter første og beste plass som serverer en engelsk frokost, med bacon, egg og bønner. Det er ifølge dem det eneste som duger, selv om de befinner seg midt i Laos. Måltidet blir servert med tv i bakgrunnen, noe som gjør at klokken er nærmere 13.00 før de betaler og forlater stedet, med litt bedre form enn da de kom. Etter det begynner de å tenke på dagens aktiviteter. Hele landet er fylt av muligheter for sightseeing, både historiske steder og vakker natur. Siden klokken allerede er 13.00, og sola går ned om mindre enn fem timer, bestemmer de seg imidlertid for å utsette dette til en annen dag. De blir gående rundt i gatene i byen en stund, før de blir enige om at det er for varmt for det, og bestemmer seg for å kjøpe noe kaldt å drikke på en kafé. Som ofte er tilfellet i Sørøst-Asia, består kafeen av lave bord med puter rundt, noe som gjør at det er lett å bli sittende et par timer. Begge har med bøkene

sine, så de blir der og leser en stund, før det er tid for lunsj, kanskje etterfulgt av et slag billiard. Lunsj er ofte bare magefyll og består av et enkelt smørbrød eller stekt ris, og er vanligvis billig. Klokka er blitt over fem, sola holder på å gå ned, så det passer fint med et slag biljard og et par øl. Biljardbord er vanlige sosiale samlingspunkt på ettermiddager, og det sosiale aspektet er ofte prioritert foran det konkurransemessige. Samtidig er dette en typisk gutteting, hvor gutter tar et par øl, snakker om damer og gjør seg klar til å treffe jenter seinere på kvelden. Gutter som reiser alene henger ofte i nærheten av et biljardbord, hvor det er lett å få kontakt med andre gutter. Denne ettermiddagen møter John og Kieran to amerikanere og en engelsk gutt, og avtaler å spise middag sammen kl 20.00. Alle går hjem til sitt eget sted, tar seg en dusj og skifter litt klær, før de møtes til middag. Ofte har restauranter en bar, et felles langbord eller et biljardbord. Dette gjør at det blir lett å komme i kontakt med andre mennesker, og på denne tiden av døgnet er det helst pene jenter det er snakk om for John og Kieran. Selv om de alltid er veldig avslappet og laidback, går ofte tiden etter middag ut på å finne ”den rette baren”, det vil si et sted med mye folk og mye jenter. De fleste dager finner de dette in-stedet, som ofte er nye steder fra uke til uke, og som det derfor aldri er mulig å lese om i Lonely Planet eller andre guidebøker. De blir ute til det stenger, og om mulig enda lenger dersom det skjer noe etter stengetid. Det kan være å røyke en joint med en gruppe mennesker, gå til en annen bar som har åpent lenger, eller at noen inviterer folk hjem på nachspiel. Det er altså ikke så uvanlig for John og Kieran å få med seg både solnedgangen og soloppgangen på en og samme dag.

Dette var en typisk dag for John og Kieran, som så mange andre har alkohol og nye bekjenskaper som de viktigste aktivitetene i løpet av en vanlig dag. Selv om dette bare er et eksempel på to reisende gutter, er hverdagen til mange backpackere ikke langt fra dette scenarioet. Selv om ikke alle går på fest så mye som disse to, og mange faktisk ser en del av både historiske attraksjoner og natur, er nok ikke denne beskrivelsen fremmed for mange backpackere.

En annen av mine hovedinformanter var Palmen, som var 26 år og fra Essex i England. Han reiste alene og hadde gjort det i snart to år. Mesteparten av tiden hadde han tilbrakt i Australia og New Zealand, men de siste seks månedene ville han reise rundt i Sørøst-Asia. Jeg traff ham i Kambodsja, på bussen fra Phnom Penh til Sihanoukville. Da var jeg allerede sammen med en annen av mine hovedinformanter, 26 år gamle Per fra Norge. Mens John og Kieran er opptatt av å drikke og å bli fulle, er Palmen opptatt av å ligge med jenter. Dette innebærer ofte å drikke seg full, som derfor også er sentralt i Palmens tidsbedriv. En dag vi satt alene i en bar på stranda, sa han til meg:

- There are a lot of hypocrites travelling. They say they want to learn about the local people and the local culture, but all they do is get drunk with other travellers.

- And you're not one of them?

- Hell no! I'm travelling to sleep with girls and to get drunk, and I'm not being hypocritical about it. It doesn't mean I don't give a shit about the local culture and stuff, just that I know my priorities and I don't lie to myself or anyone else about it. You know what I mean?

Palmens dager forløp ikke så forskjellig fra John og Kieran sine, bortsett fra at alt handlet om taktikk i forhold til å få damer til sengs. Allerede ved frokosten plasserte han seg alltid i nærheten av den peneste jenta, slik at han kunne ha en unnskyldning for å snakke til henne. Han var en målrettet sjekker, og alle hans handlinger var en del av en større plan, som vanligvis virket. Ofte kunne Palmen for eksempel gjemme saltbøssa, for så å be om litt salt av naboenta, bare for å ha en grunn til å snakke med henne. Ettersom de hadde vekslet et par ord ved frokosten, var det naturlig å gå bort å prate til henne om kvelden i en bar. Slik tenkte han alltid, og snakket med minst ti jenter i løpet av dagen, slik at hvis han gjenkjente en eller flere av dem om kvelden, var det bare å strene bort og skru på sjarmen. Alt handlet om å få en "in" som han kalte det, en unnskyldning eller grunn til å starte en samtale med ei jente. Palmen gjorde narr av andre gutter som gikk bort til ukjente jenter i barer, og forklarte meg

hvordan han alltid lå et hestehode foran sine ”konkurrenter”. Han slapp både å finne på en unnskyldning eller sjekkereplikk for å gå bort til ei jente, samtidig som han kunne hoppe over de kjedelige innledende formaliteter, og dermed gå rett på flørtingen. Palmen kunne også omtrent alltid være sikker på å ikke bli avvist når han gikk bort, for han hadde nesten alltid truffet jentene han sjekket opp på forhånd.

Jeg tilbrakte ca tre uker med Palmen og nesten alle hans dager gikk ut på å sjekke damer, eller legge til rette for å sjekke damer. Når vi var på stranden lå de fleste og leste, badet, kastet frisbee eller snakket med kjente. Palmen derimot, sto rett opp og ned i vannkanten og sa hei til alle jenter som gikk forbi, fordi han så på dette som en investering i senere sjekking. Mens andre reisende ofte først på kvelden prøvde å forhøre seg om hvor det var kult å gå den kvelden, og hvilket sted som var in-stedet, hadde Palmen alltid forhørt seg om det i løpet av dagen. Når han var på internettkafé, satt han seg alltid strategisk ved siden av den peneste jenta. Ingenting var tilfeldig i Palmens hverdag, og i hans jakt etter jenter. Alt var en del av en større strategi. På tross av at hans motivasjon for reisen kan virke noe annerledes enn den er for mange andre reisende, er Palmens dager på reise veldig lik mange andre backpackeres hverdag. Selv om hans motivasjon for reisen som helhet, og tanker om hverdagen konkret, skiller seg fra mange andre backpackere, spiller det altså en relativt liten rolle for hva som faktisk skjer.

Fiffi, Hanna og Clara er tre 19 år gamle jenter fra Stockholm. Skal man kategorisere reisende i Sørøst-Asia etter alder og nasjonalitet er nok disse tre innenfor den aller vanligste gruppen. Jeg tilbrakte ca tre uker sammen med dem, først en uke i januar, deretter to uker i mars. Disse jentene likte seg på strendene, hvor dagene gikk omtrent slik; Annenhver morgen våknet de opp tidlig og gikk på stranden. Grunnen til at de kun våknet tidlig en av to dager, var at de gikk ut og drakk seg fulle en av to dager. Når de ikke drakk seg fulle, la de seg tidlig for å få en hel dag i solen dagen etter. Dette systemet gjennomførte de slavisk, og nesten uten unntak. Svenske jenter i denne regionen er nesten alltid de bruneste. De er dediserte strandløver, men som de fleste andre backpackere liker de også en fest. Dette var Clara, Fiffi og Hanna sin

løsning på hvordan de skulle få til begge deler. Tendensen er at jo større den permanente reisegruppen er, jo mindre trang har man for å treffe andre backpackere, da forutsett at denne reisegruppen fungerer sosialt. Disse tre jentene fikk masse oppmerksomhet de dagene de var ute på fest, samtidig som de fungerte bra sammen sosialt de dagene de var alene.

Deres hovedprogram for dagen var altså å gå på stranden. Ellers spiste de lunsj på stranden om dette var mulig, hvis ikke gikk de tilbake dit etter lunsj. De dagene de hadde stått opp tidlig og vært i solen hele dagen, tok de seg en middagslur, før de gjorde seg klare til middag og festlige sosiale aktiviteter. Disse kveldene var det viktigste å møte nye mennesker, slik som for de fleste andre av deres medreisende.

Poenget med å beskrive disse i utgangspunktet ganske ulike backpackernes hverdager er flerfoldig. Ulike reisende har forskjellige tanker, både om hva som er viktig akkurat her og nå, og hva som er viktig i et større perspektiv. På tross av disse forskjellene er det en relativt stor grad av likhet i handlingsmønster og aktiviteter i løpet av en vanlig dag. Noe av de jeg prøver å vise med disse eksemplene er at selv om folk har ulike tanker om hvorfor de reiser, og hva som er viktig for dem i hverdagen som backpacker, gjør de stort sett det samme alle sammen. De reiser fra sted til sted, de treffer andre backpackere, de drikker seg fulle med dem de treffer, og reiser videre til et annet sted. Noen er opptatt av lokal kultur, noen bare av øl, andre bare av jenter, og noen bare av å bli brune. Disse reisende menneskene gjør likevel stort sett det samme fra dag til dag. Fra et handlingsobserverende perspektiv kan det noen ganger virke som at de største forskjellene mellom de ulike reisende i hverdagen ligger i hva de sier, i større grad enn i hva de gjør. Det er dette jeg nå skal ta opp. Backpackere i Sørøst-Asia utgjør en kultur av reisende fra ulike land og med stor variasjon når det gjelder motivasjon og utgangspunkt. Likevel har de en felles plattform av verdier, et sett av felles idealer, som er lite kontroversielle, og som på mange måter fungerer som institusjonaliserende i forhold til den sosiale gruppen.

Verdier

I tillegg til at de reisende kommer fra ulike land, at de er i mange forskjellige aldre og at de kommer fra ulike hjemlige livssituasjoner, er deres motivasjon og tanker om reisen ofte langt i fra den samme. Imidlertid finnes også mange felles faktorer.

Backpackere befinner seg alle på en lang reise, og er som regel langt borte fra der de kommer fra. De har som vist tidligere i dette kapittelet svært lignende hverdager, på tross av hva de mener er viktige og mindre viktige aktiviteter. I tillegg til dette deler de et sett av felles idealer og verdier. Det er nettopp disse idealene og verdiene jeg vil se nærmere på her. Det sentrale ordet i denne sammenheng er annerledeshet. Kanskje like viktig som å komme til en destinasjon eller en region, er det å reise bort fra det som er hjemme og alt som er trygt og kjent. Det å være backpacker er altså en tosidig prosess. På den ene siden bestemmer de seg for å forlate alt som de kjenner for en lang reise til et vanligvis ukjent sted. På den andre siden skal de med få dagers mellomrom, i en lang periode, besøke totalt ukjente og fremmede steder.

Annerledeshet beskriver begge prosessene, samtidig som dette begrepet oppsummerer mye av det de sentrale og felles backpackerverdiene består av.

Denne annerledesheten kan hovedsakelig oppsummeres i fire kategorier av verdier. Frihet er den første, og er for de fleste en dominerende og sentral følelse gjennom hele reisen. Siden backpackere vanligvis ikke har planlagt hele reiseruten har de friheten til å bestemme seg for hvor de skal etter hvert, samtidig som de har friheten til å være sammen med hvem de vil, og gjøre hva de vil. Følelsen av planløshet og muligheten til å leve uten en plan er den andre kategorien. Det tredje viktige punktet er følelsen av å ha kontroll over tiden på en måte som ikke er mulig i samme grad der de kommer fra. Den siste måten å uttrykke annerledeshet på, er gjennom pengebruk. Dette handler om å bruke lite penger, eller viktigere, å presentere et lavt budsjett.

Frihetsfølelsen

Noe av det som er med på å definere hele backpackernes tilværelse er nettopp denne friheten til å gjøre hva man vil, når man vil, samtidig som man er helt fritatt alle forpliktelser eller krav som er en naturlig del av livet hjemme. På en eller annen måte er denne frihetsfølelsen og uavhengighetsfølelsen sentral for backpackere, og at dette er en viktig verdi er det ingen uenighet om blant de reisende. Idealet om å være fri, som en motsetning til hvordan livet er der de kommer fra, er ofte en stor del av motivasjonen for hele reisen i seg selv. Blant mine hovedinformanter var Cale fra Canada en som var eksplisitt opptatt av annerledeshet og da særlig denne følelsen av frihet. Han var 26 år og jobbet på et kontor i Calgary, hvor han kom fra. Dette var hans første gang i Asia, og da jeg traff ham i Thailand hadde han reist som backpacker i bare en måned. Noe av det interessante med Cale var at han hele tiden poengterte og understreket annerledesheten ved aktivitetene han gjorde. Han elsket å bestille en øl til lunsj, for det kunne han aldri gjøre hjemme. Han klarte ikke å skjule et stort fornøyd smil den formiddagen han kom luskende ut av bungalowen sin, og så han hadde forsovet seg til båten. Han fortalte meg at han hadde innsett at dette ikke hadde noen betydning i det hele tatt, og denne erkjennelsen var nok til å gjøre den dagen vellykket for ham. Til stadighet utbrøt han: ”Oh man! I could never do this at home!” Samtidig tok han stor glede i å legge merke til andres ”utskeielser” og deretter kopiere dem. Den første gangen jeg traff ham lå jeg i det grunne, varme vannet mens jeg sippet til en øl som halvveis fløyt i vannskorpa. Da stod han beundrende i strandkanten og ropte ut til meg: ”Oh man! I would never have thought of that! That looks like the ultimate freedom!” Cale tok inn og elsket kontrastene til livet hjemme, kulden, jobben på kontor, og kleskodene. Han illustrerer på en god måte hvordan frihetsfølelsen kan bli manifestert som en viktig verdi og ideal, samtidig som det er et uttrykk for annerledeshet. Muligheten til å kunne gjøre ting som representerte det totalt motsatte av det han gjorde i Canada, og som aldri før hadde vært mulig eller lov, utgjorde for Cale den fullkomne frihetsfølelsen og noe av det viktigste med hele reisen.

Planløshet

En felles verdi blant backpackere, og som synes å være viktig for de fleste, er fremstå som mer eller mindre planløse. Følelsen av å ikke ha en plan, på noen måte eller noe nivå, fremstår ofte som noe som er viktig å kommunisere til andre reisende. Det varierer selvfølgelig hvordan dette kommer til syne, men for de fleste er det sentralt at denne mangelen på planer, eller snarere friheten fra fastlagte planer, manifesterer seg på en eller annen måte. Når jeg spurte folk om hva som var deres neste destinasjon, fikk jeg ofte presentert et mer eller mindre tvetydig svar. Selv når planen virket spikret, endte ofte svaret med kommentarer som: ”Men vi vet aldri hva som skjer, kanskje vi kommer til å endre på hele planen. Det er jo ikke akkurat som en bindende påmelding.” Backpackere presiserer ofte noe som alle vet; for eksempel at de ikke har reservert billetter eller hoteller, og derfor kan endre på planene akkurat når de vil. Veldig mange vil ikke engang si hvor neste destinasjon er, og virker derfor veldig planløse. Ingen andre kan bestemme hvor de skal, ingen er avhengige av om de reiser nå eller seinere, og ingen venter på dem der de havner. Noen backpackere har planlagt de neste ti destinasjonene. Noen nekter å bestemme seg for mer enn en destinasjon om gangen. Det viktige, og det som er felles for alle reisende, er muligheten til å endre plan på minuttet, og at de kommuniserer dette til hverandre. Mange endrer sjelden planer, men muligheten de har til å gjøre dette kommuniseres ofte fra den ene til den andre i samtaler, og er en felles verdi blant backpackere. Følelsen av å ikke være avhengig av en plan henger da også nært sammen med frihetsfølelsen og uavhengighetsfølelsen. Samtidig er dette et uttrykk for annerledeshet i forhold til hvordan livssituasjonen er hjemme, hvor planer og gjøremål i mye større grad organiserer hverdagen.

Tid

Da Cale kom ut ifra bungalowen sin den formiddagen, og hadde forsovet seg til båten, var det som om han hadde fått en åpenbaring. På kontoret i Calgary kom han nesten aldri for sent, og de få gangene han hadde vært sent ute, hadde det ført til både

represalier, dårlig samvittighet, og overtidsarbeid. Tiden var noe som kontrollerte ham, og ikke omvendt. Den var bare noe som var der, som han måtte forholde seg til, og som han ikke kunne gjøre noe med. Da han våknet i bungalowen sin den dagen, og merket at båten skulle gå om ti minutter, hadde han kastet seg rundt, stappet klærne og i sekken, og skulle akkurat til å springe ut døra. Det var da han innså hvor unødvendig det i det hele tatt var å skynde seg. Han hadde satt seg ned på senga, og ledd for seg selv i fem minutter. Plutselig hadde Cale innsett at det hadde ingen konsekvenser at han mistet båten. Dermed hadde han også blitt bevisst på hvor mye han faktisk kunne kontrollere egen tid, og hvor lite tiden betydde for ham. Alt dette fortalte ham meg seinere den dagen, storfornøyd med alle kontrastene han hadde innsett at dette livet hadde i forhold til det der hjemme.

Dette eksempelet viser også hvordan opplevelsen av tid differensierer backpackere fra pakketurister. Som pakketurist hadde det vært mye mer problematisk å miste en båt som dette, ettersom ferien er kort og tiden vanligvis planlagt. I tillegg er det i de fleste tilfeller en verdi og et ideal at en reise som backpacker skal vare så lenge at det blir mer enn bare en pause fra det daglige, normale livet. Det blir mer enn en to ukers pakketur til et forhåndsbestilt hotell, med avslapping og rekreasjon. Det blir en tilstand eller følelse av tidløshet hvor en sjelden eller aldri føler det tidspresset som alltid vil være en del av det hjemlige, daglige livet. Backpackerreisen differensieres også fra en vanlig ferie når det gjelder rekreasjon, som er mer sentralt på en kortere ferietype, hvor hverdagen venter rundt neste sving. Under en lengre reise derimot, er dagliglivet hjemme satt på vent på ubestemt tid (selv om det i de fleste tilfeller ikke er på ubestemt tid, men det er følelsen av dette som er sentralt), og det er ikke nødvendig å skynde seg, telle dager, eller å i det hele tatt fokusere på tiden på vanlig måte. Det kan virke som det er et ideal å prøve å styre tiden i større grad enn det som er mulig hjemme, hvor tiden i stor grad styrer vår hverdag. Dette kan gjøres ved å ikke ha noen tidsfrister, samtidig som en kan bryte de tidsfristene en har pålagt seg selv, uten at det får nevneverdige konsekvenser.

I Thailand traff jeg igjen John og Kieran, og der var vi sammen en ukes tid på en strand. Handlingsmønsteret var ikke endret stort siden Laos, så de drakk seg fulle omtrent hver kveld. Hver dag etter at jeg hadde vært på stranden et par timer kom de slentrende bort og satt seg ned med meg. En relativt typisk samtale fulgte:

John: - Where the fuck did you disappear last night?

Jeg: - I went to bed at about three. What about you?

John: - You should have stayed man. We got absolutely wasted. Some random American lad came up and offered us some magic mushrooms when they closed the bar. It was fucking grand man. Wrecked as hell now though. What time is it? I have no idea when we got back, but I think the sun was up.

Jeg: - It's 2 in the afternoon. Weren't you supposed to leave this morning?

John: - Yes, This morning and the last three mornings. He he. But what the hell, we had a fucking blast. Who cares? But not again tonight lads, no fucking way! We were thinking of just having a quiet night on the booze. What do you say?

Mottoet om å være full første og siste kveld et sted, holdt de ved like, men som dette eksempelet viser, påvirket dette betydelig hvor mange ulike steder de faktisk fikk med seg på reisen. Denne ganske typiske samtalen viser på en ganske god måte hvordan folk gir uttrykk for disse idealene. Denne korte samtalen kan sies å være oppsummerende for alle disse tre verdiene. Friheten og uavhengigheten blir understreket blant annet ved at de gjorde hva de ville den kvelden, uten å tenke på konsekvenser for neste dag. Planløsheten kom også til syne, ved at de omgjorde planene om å forlate øya, uten at det fikk nevneverdige konsekvenser. Samtidig kan dette sies å handle om tid. John og Kieran tar på en måte kontroll over sin egen tid, ved å la den bli uviktig, gjennom å bryte egne tidsfrister. De hadde planlagt å reise, men bryter denne selvpålagte tidsfristen uten andre konsekvenser enn at de blir på den samme øya litt til.

For å si det på en annen måte er det viktig at tiden ikke er viktig, noe som i seg selv gjør den viktig. Det er ikke som hjemme, hvor en har planer og forpliktelser og tider en må forholde seg til. Det er ikke som på ferie, at når en har en plan om å reise videre eller gjøre en aktivitet, så skjer det nødvendigvis. Derimot viser dette eksempelet hvor viktig det er å ikke fokusere på tid, og hvordan dette er veldig vanskelig. Tiden blir sentral, men på en annen måte enn hjemme, hvor mye av hverdagen er lagt opp etter et tidsskjema. Det backpackere ofte gjør, er å aktivt minimere tidens betydning, gjennom blant annet å bryte selvpålagte frister, og dermed i større grad kontrollere tiden. Likevel klarer de ikke å unnslippe tiden. Denne endrede posisjonen tiden får, viser hvor nært tidløshet og planløshet kan henge sammen. Denne episoden er typisk for unge gutter som reiser sammen. Følelsen av tidløshet kommer kanskje til syne på andre måter for mange andre, men hovedpoenget er det samme. Backpackere prøver å skape et slags tidsvakuum hvor tiden ikke gjelder, samtidig som de prøver å minimere dennes betydning når de konstruerer og skaper reisen.

Budsjett

En felles verdi som jeg også kan finne hos de fleste backpackere, er målet om å spare penger, og å holde seg innenfor et budsjett. Backpackere snakker mye om penger, om hvor mye ulike ting koster og om generelle prisnivå ulike steder. Det kan ofte virke som et ideal å klare seg på minst mulig penger, bo billig, spise billig, og reise billig. Likevel er dette budsjettjaget en ganske dobbeltsidig sak. Kostnader som ofte blir utelatt i budsjettet er ting som alkoholkonsum, internett, og shopping, noe som til sammen utgjør en ikke ubetydelig del av de reisendes totale kostnader. Når vi ser på budsjett som ideal og en verdi blant de reisende, er dette også et uttrykk for annerledeshet, men ikke på samme måte som de andre verdiene jeg har nevnt.

Av de informantene jeg var mest med, var to engelske jenter, Cara og Amelia. Jeg var sammen med dem to ulike ganger, ca en måned til sammen. Allerede første dagen informerte de meg uoppfordret at deres budsjett var på maks 500 baht dagen, som

tilsvarer ca 80 kr, noe som var veldig lavt i forhold til mange andre jeg hadde møtt. Jeg synes dette hørtes veldig lite ut, men tenkte ikke mye over det med det første. Etter å ha tilbrakt en del tid sammen med dem fikk jeg det ikke helt til å stemme, samtidig som jeg stadig ble minnet om det, fordi de hele tiden fortalte nye mennesker de møtte om sitt budsjett. Jeg begynte å regne litt på hva de egentlig brukte og fant fort ut at de måtte bruke mye mer enn 500 baht dagen i gjennomsnitt. Da jeg konfronterte dem med det, viste det seg at dette dagsbudsjettet hadde et relativt selektivt innhold. Kostnader som de ikke fant det naturlig å inkludere var reisekostnader (de er det en del av), alkoholkostnader (disse jentene gikk i barer minst 5 dager i uken), internettkostnader (de var i gjennomsnitt på internett over en time hver dag), shopping (jeg så dem stadig vekk med en ny kjole) og sightseeing (minst en organisert tur per uke) for å nevne de viktigste. De avfeide disse kostnadene som ekstra, men presiserte at det var viktig for dem å spare penger, for de skulle reise i over fem måneder.

Det er et mål og et ideal å ha et lavt dagsbudsjett, men hva en inkluderer i budsjettet virker altså ikke så nøye. En presentasjon av et lavt budsjett for andre reisende er like viktig, eller ofte viktigere enn faktisk å bruke lite penger. Implisitt i dette idealet er at sløsing og overforbruk fører til en kortere reise, som de fleste vil unngå. Samtidig er ikke backpackere turister som kaster om seg med penger, men medlemmer av en kultur som lever billig og velger enkle løsninger. Nettopp dette er et uttrykk for annerledeshet. Ved å ha et stramt budsjett eller presentere et stramt budsjett for sine medreisende, uttrykker de annerledeshet, fordi de da differensierer seg tydelig fra for eksempel pakketurister.

Samtidig som annerledeshet er noe som uttrykkes ofte, og overkommuniseres i mange sammenhenger og situasjoner, skjer ofte det motsatte i forhold til andre medreisende. Backpackere underkommuniserer i stor grad den annerledesheten som måtte finnes i forhold til andre reisende. En stor del av grunnen til det, er hele denne nye, ukjente og fremmede konteksten som backpackerne befinner seg i. Mye er forskjellig fra det de er vant til hjemme, og hverdagen er preget av nye og ukjente

situasjoner, steder, opplevelser, reiser og utfordringer. I slike situasjoner er det naturlig å søke etter det trygge og kjente. Ukjente backpackere som er på en busstasjon hvor alle skiltene er skrevet på Khmer, slår seg sannsynligvis sammen. Den andre hvite personen, som også står der med sekk, er det som for mange virker som det tryggeste i en slik situasjon. I situasjoner hvor alt er fjernt og fremmed representerer backpackere et trygt holdepunkt, fordi du kan være relativt viss på at han eller hun er i omtrent samme situasjon selv. Denne følelsen av fellesskap med en fremmed person understreker viktigheten og den sentrale posisjonen til gruppedefinisjonen av backpackere.

Definisjon ved hjelp av andre grupper

Kombinasjonen av at de reisende har et felles verdigrunnlag, og at de gjør mange av de samme tingene i hverdagen, er med på danne grunnlaget for et sterkt sosialt fellesskap. Noe som er med på å styrke fellesskapsfølelsen ytterligere, er tydeliggjøringen av backpackere som gruppe gjennom differensiering fra andre sosiale grupper. Fredrik Barth forklarer i "Ethnic Groups and Boundaries" hvordan etniske grupper opprettholder sin kulturelle identitet, og hvilken rolle grenser og interaksjon mellom gruppene spiller i denne sammenheng. Han sier at grupper alltid vil både inkludere og ekskludere, uten at dette går ut over distinksjonen mellom gruppene, på tross av at medlemmer og informasjon beveger fra den ene gruppen til den andre. Sosial interaksjon mellom etniske grupper fører ikke til at forskjellene mellom dem forsvinner eller blir utjevnet, men er med på å opprettholde ulikhetene ved at disse blir kommunisert i interaksjonen (Barth, 1969: 9-10). Jeg vil ikke påstå at backpackere er en etnisk gruppe, eller at de gruppene som backpackerne relaterer seg til nødvendigvis er det heller. Likevel mener jeg Barth sitt poeng er relevant for hvordan backpackere som gruppe bruker andre sosiale grupper til å tydeliggjøre definisjonen av hva en backpacker er. I interaksjon med andre grupper, kommuniserer de og legger vekt på typiske backpackertrekk, som for eksempel sparsommelig pengebruk. Dermed defineres grenser og de som ikke er backpackere

ekskluderes. Hva som er en backpacker og hva som er en annen turist blir dermed tydeliggjort når representanter fra disse gruppene møtes. Backpackeren ønsker ikke å bli misforstått som en pakketurist, og overkommuniserer derfor ulikheter i situasjoner der det kunne være tvil.

Det er flere typiske backpackertrekk som blir lagt vekt på i møte med for eksempel charterturister. En episode som illustrerer dette godt skjedde da jeg sammen med en gruppe backpackere, havnet midt i en stor amerikansk fødselsdagsfest på øya Ko Lanta i Thailand. Vi hadde vandret langs stranden, og inn i en tilfeldig bar, og vi merket fort at alle de andre kjente hverandre. Det tok ikke mange minuttene før vi merket at alle skålte og ropte det samme navnet, og vi følte oss litt ille til mote fordi vi hadde invadert en bursdagsfest. Likevel ble vi mottatt med åpne armer og utallige presentasjoner, og ellers inkluderende oppførsel fra amerikanerne. Alle hadde kledd seg opp i fancy klær som om de skulle ha vært på en fest hjemme. De kjøpte cocktails og drinker, og det ble fort tydelig at dette var en gruppe charterturister. Få backpackere har med seg sine fineste klær eller bruker mye penger på en så lettsindig måte. Når de som jeg var sammen med merket dette, ville de med en gang forlate festen, selv om det så ut som om de hadde det veldig hyggelig. Da jeg spurte dem om dette, etter at vi hadde forlatt festen, spurte de bare om jeg ikke merket at amerikanerne var charterturister, som om det var en selvforklarende grunn til å forlate en bra fest. Sløsing av penger og det som blir sett på som unødvendig fin bekledning gjorde her at mine informanter ikke klarte å finne seg til rette. Selv om de ble spandert på, inkludert i en privat fest, og tydelig hadde det hyggelig, var det viktigere å kommunisere ulikhet til denne gruppen reisende nettopp for å understreke at de ikke var turister, men backpackere. Dette styrker da samholdet internt blant de reisende fordi det blir en tydelig definert gruppe og dermed en sterkere følelse av å tilhøre akkurat denne gruppen. Viktigheten av å være backpacker blir i en slik situasjon viktigere enn for eksempel nasjonalitet eller aldersgruppe.

En ting som underbygger dette siste poenget er at en av de backpackerne jeg her var sammen med var amerikaner. Når backpackere treffer en person som kommer fra det

samme landet som ham selv, er dette en fellesnevner som gjør at det er lettere å ta kontakt, på samme måten som hvis man er i Syden, og treffer en nabo som en aldri ville snakket med hjemme. Da er det helt naturlig å slå av en prat, fordi det som er felles er mer relevant i slik kontekst som er langt fra hjemme. Ei jente jeg gikk i klasse med på videregående skole i tre år, vekslet jeg mine første ord med ca to år etterpå på en internettkafé i Ho Chi Minh City. Ofte snakker vi med mennesker fra vårt eget sted eller til og med bare eget land, dersom det føles fjernt nok fra hjemme, og det i tillegg er få av oss der. Backpackere på reise relaterer seg ofte veldig lett til andre backpackere fra sitt eget land, og finnes det for eksempel to nordmenn på samme hotell, er det stor sannsynlighet for at de tar kontakt med hverandre. I situasjonen med charterturistenes fest, ble det imidlertid klart hvilke relasjoner som var viktige, og hvilken gruppetilhørighet eller gruppeidentitet som var viktig for min amerikanske informant Matt. Han var den som først fant tonen med de andre festdeltagerne og det var tydelig at de hadde et felles referansepunkt som gjorde at kommunikasjonen virket naturlig og lett. Likevel var det ingen tvil om at det var viktigere for Matt å kommunisere sin gruppetilhørighet til de andre backpackerne enn til de andre amerikanerne. Nasjonalitet, som vanligvis er noe backpackere relaterer seg til, ble i denne situasjonen tydelig nedprioritert til fordel for tilhørighet til backpackersamfunnet.

Imidlertid er det ikke bare charterturistene backpackerne vil distansere seg og differensiere seg fra. Noe som skjer langt oftere, og som for mange kanskje er mer overraskende, er hvordan de reisende distanserer seg fra de lokale der hvor de er, ved å ekskludere dem fra backpackernes aktiviteter. Et godt eksempel på dette opplevde jeg i Sihanoukville i Kambodsja. Måten de lokale barene drives på gjenspeiler hvordan backpackere fungerer som en selvstendig sosial gruppe, og hvordan dette kan ses i den lokale økonomien. Flere steder i dette landet er det lett å finne en etter hvert ganske berømt kopieringseffekt. Det som skjer, er at en bar, et gjestehus eller lignende bli populært, og gjerne omtalt i Lonely Planet. Deretter kopierer nærliggende steder dette navnet for å få kunder. En berømt episode skjedde i Phnom Penh for noen år siden da "Guesthouse 99" ble anbefalt som det beste stedet å bo i

hele byen. I løpet av kort tid hadde omtrent alle de nærliggende gjesthusene, som utgjør flere titalls steder, byttet navn til "Guesthouse 99". Sammen med andre mindre kjente episoder, førte dette til en lovendring, der direkte kopiering av navn ble ulovlig, uten at dette hindret kreative hotelleiere å gjøre nesten det samme. På stranden i Sihanoukville, heter nesten alle barene og overnattingsstedene et ord etterfulgt av "Shack". Da jeg var der var "Frog Shack", "Love Shack" og "Dolphin Shack" veldig populære, mens "Monkey Shack", "Banana Shack" og "Shark Shack" slet med kundemangel. Forhistorien til alle disse navnene har fellestrekk med det jeg nettopp fortalte: En av barene ble populære over lang tid, og anbefalt fra backpackere til backpackere. Flere av de andre stedene byttet til lignende navn for å stjele noe av sin konkurrents popularitet. Nå er det imidlertid ingen som bryr seg om hvem som var populær først, og det er mest en kuriositet at de fleste stedene heter nesten det samme. Poenget med å fortelle dette er å prøve å forklare den harde konkurransen mellom steder som søker å oppnå backpackernes gunst og tjene penger på dem. Dette er et forsøk på å komme inn i backpackernes sfære og å forstå deres virkelighet, blant annet ved å gi etablissementet et navn som er kult i backpackernes øyne. Navneendring var en kortvarig løsning og etter en kort stund betydde ikke navnet mer enn et hvilket som helst navn. Det som nå er det viktigste promoteringstrikset er å ta i bruk backpackerne selv.

På stranda hvor de fleste barene ligger, går det folk fram og tilbake hver dag og promoterer sin plass med flygeblader og lovnader om gratis shots, god stemning og mye folk. Noen av disse er backpackere som jobber i barene mot betaling i form av kost og losji. Det interessante her er hvordan backpackere som henger på stranda relaterer seg fundamentalt ulikt til backpackere og kambodsjanere som er ute i samme ærend, å promotere sin plass. Kambodsjanere som søker kontakt blir sett på med skepsis før de har sagt et ord. Det blir antatt at de skal selge noe som ingen er interessert i, eller tilby noe som er i utgangspunktet uinteressant. Dersom den som tar kontakt derimot er backpacker, blir han tatt imot på en helt annen måte, selv etter at ærendet viser seg å være det samme. Dette eksempelet viser hvordan backpackere fungerer som en sosial gruppe, som et samfunn, der kjennskap til andre medlemmer

av samfunnet ikke er imperativt for gjensidig tillit. Samtidig tydeliggjøres dette fellesskapet ved ekskluderingen av andre grupper, som i dette tilfellet er de lokale. Hva som skjer under selve samhandlingen er ikke det sentrale for hvordan partene forholder seg til hverandre i situasjonen. Det viktige og avgjørende er hvem de er i kraft av hvilken gruppe de tilhører.

Overalt i Sørøst-Asia finner du en bar full av backpackere. På de samme barene er det sjelden lokale, bortsett fra bak baren. Noen ganger er det ingen lokale der heller. Backpackerne lager sin egen sfære, og ekskluderer de lokale både økonomisk, språklig og sosialt. Det kan ofte bli for dyrt for de lokale å være med i backpackernes aktiviteter, som ofte består av tett drikking. Språklig er det engelsk som gjelder, et språk som er fjernere fra de asiatiske språkene enn fra de fleste europeiske språk. Også sosialt har backpackere mye til felles, så som steder de har vært og ting de har gjort, noe som også fungerer sosialt ekskluderende på de lokale, som ikke kan ta del i denne konteksten. Igjen blir det å være backpacker fokusert på og gjort tydelig gjennom å differensiere og distansere seg fra en annen gruppe, nettopp de lokale.

Backpackeres tilholdssted er reisen. Dette gjør at medlemmene av backpackerkulturen er lokale der de er uavhengig av geografisk sted. Som Coleman forklarer i sin bok "Tourism", handler det i situasjoner hvor turistene ekskluderer de lokale, som backpackere ofte gjør, mer om å utvide sin hjemlige lokalitet enn det handler om å besøke en annen (Coleman, Crang: 2002).

Nye mennesker og alkohol er sentrale aspekter i hverdagen for de fleste backpackere. Folk reiser til nye steder og møter nye mennesker, men overalt har de en del felles idealer og verdier som styrker samholdet i denne reisende kulturen. I møte med andre typer mennesker, forsterker de sin gruppefølelse som backpackere. Gjennom selektivt ekskluderende samhandlingsmønster og aktiviteter utvider backpackere sin hjemlige lokalitet. Dette fører til at de lokale blir ekskludert samtidig som prosessen fungerer samlende på backpackerne som sosial gruppe og samfunn.

4. Samfunnets institusjonaliserte prosesser

Backpackere skiller seg fra de fleste andre sosiale grupper på to sentrale punkter. Det ene er at denne kulturen ikke er geografisk organisert som mange andre samfunn, med ett eller flere sentrale tilholdssteder. Det andre er at det foregår en kontinuerlig utbytting av alle medlemmene i samfunnet, hvor noen kommer til og andre faller fra. Jeg velger likevel å forstå dette fellesskapet som et samfunn. På tross av disse to punktene opprettholdes felles verdier, standardiserte handlingsmåter, sosiale prosesser, og andre kulturelle trekk. I dette kapitlet vil jeg se på hvordan et samfunn uten geografisk tilknytning, og hvor medlemmene stadig byttes ut, opprettholdes og reproduseres.

I det forrige kapitlet argumenterte jeg for hvordan felles verdier, svært sammenlignbare hverdager, og differensiering fra andre grupper, er med på å konstituere et sterkt sosialt samhold blant backpackere generelt. Folk relaterer seg lett til andre medlemmer av den samme gruppen, på tross av at de er ukjente, ofte kommer fra et annet land, og i utgangspunktet ikke trenger å ha noe annet enn reisen til felles. Reisen er så sentral i disse menneskenes liv at det er mer en nok til å oppleve et fellesskap og et samhold, allerede før den verbale kontakten initieres.

I dette kapitlet vil jeg ved hjelp av bred empiri argumentere for og grunngi hvordan dette fellesskapet fungerer som en fullverdig selvstendig og reproduserende sosial gruppe. Jeg vil gjøre dette ved å vise hvordan de fleste av prosessene backpackere er igjennom i stor grad er institusjonaliserte, og flere av handlingsmønstrene er svært standardiserte. Den første delen handler om reiserute, og hvordan backpackere reiser de samme stedene, selv om de regner seg selv som uavhengig reisende. Det finnes etablerte reiseruter med backpackerdestinasjoner som de fleste velger. En av de viktigste grunnene til dette er at backpackere deler informasjon hele tiden. Folk gir hverandre råd og tips, og fordi backpackere snakker mye med hverandre når informasjonen veldig mange svært fort. Når backpackerne kommer til en etablert destinasjon, er det lett å gjøre som backpackere der før dem. Mange aktiviteter er lagt

opp til, og derfor gjør de stort sett de samme aktivitetene som andre på samme sted. Når backpackere møtes finnes et slags introduksjonsmanus. Samtaler starter på formaliserte og standardiserte måter, og gjør det lett å innlede en samtale med en ukjent person. Backpackere har tre viktige samhandlingsarenaer hvor det meste av samhandlingen foregår, og hvor omtrent alle relasjoner påbegynnes. Disse arenaene er baren, bostedet og på reise. Alkohol er en sentral del av de reisendes liv, for på alle backpackerdestinasjoner finnes barer, og disse fungerer som naturlige samlingspunkter. Her fungerer alkoholen som en skaper av likhet, og ikke minst uviktiggjør den eksisterende forskjeller. Gruppedannelse og hierarki er det siste dette kapitlet tar opp. Backpackersamfunnet består i stor grad av institusjonaliserte prosesser, og disse skaper kontinuitet, på tross av jevn medlemsutskiftning og høy grad av mobilitet. Det sosiale hierarkiet er svært viktig når det gjelder reproduksjonen av disse prosessene, fordi det sørger for kontinuitet i innholdet i de sosiale gruppene, på tross av at medlemmene skiftes ut, og at gruppen er mobil.

Alle reiser de samme stedene

Det finnes godt etablerte reiseruter for backpackere. Disse rutene har etter hvert blitt så mange at det er lett å besøke store deler av regionen bare ved å følge strømmen. For eksempel er det i Laos, som er blitt et meget populært land, fem definerte backpackersteder. Alle som velger Laos, reiser primært til et eller flere av disse fem stedene. Noen reiser til ett, eller kanskje til to andre steder, men disse fem stedene er de desidert mest besøkte backpackerdestinasjonene. Reiseruten går fra Luang Prabang i nordvest til Vang Vieng til Vientiane, så til Paxe, og til Four thousand Islands i sørøst, eller i motsatt retning. Dette er et godt eksempel på det Oddstad i sin hovedoppgave kaller "mass-individualism" (Oddstad 2004). Reisen fra Luang Prabang i nord til Four thousand Islands i sør er som en individuell pakketur. Med dette mener jeg at den er så godt organisert at det er nesten like enkelt som en pakketur til Syden. De eneste valgene som ikke er tatt for deg, er når du skal hoppe av bussen, og hvor lenge du vil være på hver destinasjon. Samtidig gjør nettopp disse

valgene og denne friheten det til en reise som gir en følelse av individualisme og uavhengighet, og noe som kan ligne på en individuell pakketur. Laos er et eksempel hvor reiseruten kanskje er enda mer standardisert enn i andre land, men det fungerer liknende i hele regionen. Hvilke steder backpackere reiser til vil naturligvis være i stadig endring, samtidig som det alltid vil finnes individer som reiser andre steder. Likevel kan de aller fleste destinasjoner som backpackere flest er innom kalles backpackerdestinasjoner. Fordi det er en stor grad av institusjonaliserte reiseruter og destinasjoner, blir det lettere å velge disse etablerte destinasjonene. Samtidig forsterker dette samholdet i kulturen fordi backpackerne da lettere kan relatere seg til hverandres reiser og opplevelser.

En episode som på en god måte illustrerer graden av institusjonaliserte reiseruter i denne regionen er fra fire av mine informanter som etter hvert reiste sammen. Laura og Chris er et kjærestepar på 21 år fra Essex i England. De er på en fire måneders tur sammen i Sørøst-Asia. Danielle og Lindsay er to venninner fra Cork i Irland som er henholdsvis 24 og 25 år, og som reiser ca 4 måneder i Sørøst-Asia etter et års opphold i Australia. Disse to reisegruppene kom til Bangkok, som er det vanligste utgangspunktet for reiser i denne regionen, omtrent samtidig. Deretter satte de kursen mot Chang Mai nord i Thailand, som er den første store backpackerdestinasjonen nordover fra Bangkok. De fire møttes på bussen og begynte å snakke sammen. I Thailand, som er gjennomorganisert for alle slags turister, finnes det som oftest flere ruter for backpackere, slik at du ofte har et valg. I dette tilfellet viste det seg at de to gruppene valgte samme rute videre, og derfor støtte de på hverandre i Pai enda lenger nord. Der snakket de litt sammen, spiste en middag, og skilte lag igjen. Fra Pai gikk turen tilbake via Chang Mai, og derfra til den laotiske grensa på den samme organiserte tredagers turen som jeg tidligere hadde tatt med Camilla. Så å si alle som krysser over fra Thailand til Laos i nord velger denne turen. Turen er hovedsakelig på en stor elvebåt, men også litt i minibuss. Laura og Chris kom først, og ble ikke overrasket da Lindsay og Danielle satt seg ned ved siden av dem i minibussen. Etter tre dager sammen på denne turen som går til Luang Prabang i Laos, bestemte de seg for å fortsette reisen videre sammen. De spøkte og sa at det var åpenbart at de var

interessert i å se de samme stedene, og de møtte hverandre stadig vekk likevel, så da kunne de like godt reise sammen. Jeg traff dem først i Vientiane, men var sammen med dem i to uker i Thailand en tid senere.

Da de fortalte denne historien til meg, som de for øvrig gjorde til alle de traff, var det med tydelig vekt på to ting. For det første var det en fin historie, om hvor kule de synes de andre var å reise sammen med og hvor godt disse fire passet sammen. For det andre var fokuset på hvor usannsynlig det var at de traff hverandre så mange ganger, på steder som var så langt vekk fra der de kommer fra. Dette sensasjonspreget er ikke uvanlig i slike fortellinger. I stedet for å fokusere på at alle reiser de samme stedene, og at det er naturlig at du treffer noen andre backpackere mer enn en gang, fokuserte de på at de hadde praktisk talt vært naboer i Europa. Der hadde de aldri sett hverandre, mens her var de på andre siden av jorden og traff hverandre hele tiden. Slike fortellinger om folk som traff hverandre om og om igjen, i tillegg til alle de jeg traff flere ganger uten å planlegge det, illustrerer hvor standardiserte reiserutene er. Samtidig understreker dette eksempelet hvordan slike gjentatte møter kan virke forsterkende på fellesskapsfølelsen, og samholdet blant de reisende.

Informasjonsflyt

Som jeg nevnte er det en stor grad av institusjonaliserte reiseruter og derfor en del steder en med rette kan kalle backpackerdestinasjoner. En god del av forutsetningen for at slike steder og reiseruter blir til, og fortsetter å være populære, er at backpackere forteller om disse til hverandre. Er et sted av en eller annen grunn blitt populært, videreformidles denne informasjonen fort fra den ene reisende til den andre. Noen ganger blir også spesifikke reiseruter svært populære, vanligvis fordi flere av destinasjonene på denne ruten er sterkt anbefalt av andre reisende. Hvilke steder og hvilke ruter som er de mest populære endrer seg ofte, og informasjonen om disse endringene spres alltid utrolig fort. Et eksempel jeg har fra egen erfaring viser hvor fort dette kan endres. Da jeg var i regionen sommeren 2006, var reisen fra

Chang Mai, til Luang Prabang i Laos, og videre sørover i Laos knapt hørt om. Når jeg var tilbake på feltarbeidet mindre enn ett år seinere, var dette en reiserute som omtrent alle jeg møtte hadde tatt eller skulle ta.

Det som overrasket meg mest med informasjonsflyten blant de reisende, var hvor viktig folk opplevde at råd fra andre reisende var, i forhold til skrevne guidebøker som blant annet "Lonely Planet" eller "Footprint". Informasjonen i disse bøkene vil alltid være foreldet, i forhold til den til enhver tid oppdaterte informasjonen man kan få fra andre backpackere. En relativt vanlig situasjon er at folk som krysser hverandres ruter, forteller om det nyeste der de kommer fra til den andre. Møtes for eksempel to personer i Vang Vieng er det to destinasjoner de kan komme fra. Kommer den ene fra nord og Luang Prabang, og den andre fra sør og Vientiane, kan de utveksle helt oppdatert informasjon som blant annet hvor det er bra å bo, og ikke minst, hvor det er bra å feste. Dette er en type informasjon som endrer seg i et tempo som gjør at guidebøkene aldri kan ha den mest oppdaterte informasjonen. På mange backpackerdestinasjoner er festing en av de mest populære aktivitetene. Samtidig er det stor konkurranse om å være mest populær blant de reisende. Dette kan ofte resultere i at ulike barer kommer med stadig nye promoteringer, temafester, eller annet som trekker kunder. Backpackere som kommer til en ny plass vil gjerne tilegne seg denne oppdaterte informasjonen før de ankommer, eller så fort de er kommet dit. Hvor de beste festene er viser seg ofte å være kunnskap som er avgjørende i forhold til hvor folk vil bo, og derfor er dette viktig informasjon som de fleste er interessert i. De fleste av mine hovedinformanter uttalte selv at guideboken kun var et oppslagsverk til praktisk informasjon som for eksempel busstider og kart. Når det gjaldt å gi konkrete råd om hvor det er kult å være, hvilken vei man burde ta, og hvor man bør bo og feste når man kommer dit, er det bare førstehåndsberetninger som er bra nok. Denne informasjonen er mer oppdatert, den kan tolkes ut ifra hvem som forteller det, og den er i større grad subjektiv enn det som står skrevet i guidebøkene.

En annen viktig fordel med den muntlige informasjonen, er at den kan være mer eksklusiv. Informasjonen som står i guidebøkene er lett tilgjengelig for alle, og blir

dermed en slags allemannseie, og lite eksklusiv. I mange tilfeller er det likegyldig at reiseinformasjon er tilgjengelig for flest mulig. I noen tilfeller er imidlertid eksklusivitet sett på som en klar fordel. Hvis for eksempel informasjonen handler om et bra hotell, en festival, eller en god restaurant, trenger det absolutt ikke være en ulempe at mange vet om dette. Handler derimot informasjonen om en gammel dame som selger marihuana, en avsidesliggende fjellknaus med nydelig utsikt over havet, eller i beste fall, en bortgjemt liten strand, er det nettopp eksklusiviteten som gjør denne informasjonen verdifull. Slik informasjon kan ikke finnes i en guidebok, men vernes ved at backpackere kun forteller det videre til andre backpackere som de møter, og som de synes er informasjonen verdig.

Reiseinformasjon som fortelles til andre backpackere blir også brukt aktivt i sosiale kontekster for å gjøre seg selv mer interessant, og dermed knytte nye kontakter. Etersom hele denne regionen er blitt så gjennomreist av backpackere, og det er blitt vanskeligere å finne steder som er ”off the beaten track”, synes mange det er veldig interessant å høre historier fra ukjente steder. Backpackere som har vært andre steder enn de fem vanlige backpackerdestinasjonene i Laos, eller de tre vanlige destinasjonene i Kambodsja, forteller gjerne om disse opplevelsene oftere enn de forteller om andre. Dette er helt uavhengig av om de har en god eller dårlig erfaring fra dette stedet. Det interessante og eksotiske, er at de har vært en plass som få andre har vært, og dette gjør dem interessante for andre backpackere. Ingen vil høre historiene om hvordan du hadde det på Ko Tao, for der har ”alle” vært. Det er mye mer eksotisk og spennende og høre om stedet ute i jungelen i Kambodsja, der de ikke hadde elektrisitet, og ingen kunne engelsk. To av mine hovedinformanter som jeg nevnte tidligere, Amelia og Cara, fortalte alle de traff om sitt besøk i en landsby i Kambodsja. De hadde tilbrakt to netter der, og hatet hvert sekund av opplevelsen, men fortalte historien om og om igjen med stor fornøyelse. De var to stille og forsiktige jenter, men fikk alltid oppmerksomheten rettet mot dem da de fortalte denne historien. Cara og Amelia brukte aktivt denne informasjonen, og denne opplevelsen, for å gjøre seg selv mer interessante for andre reisende, og dermed bli en viktigere del av den gruppen backpackere de til enhver tid var sammen med.

Samtidig er det viktig å understreke at de aller fleste jeg traff reiste med en guidebok av et slag, og mange føler det som en trygghet å ha en, uavhengig av hvor mye de faktisk bruker den. Likevel støtter all min empiri at den desidert viktigste informasjonskilden for backpackere, er andre backpackere. Informasjon reiser fort, er oppdatert og subjektiv, og dersom de er usikre på den informasjonen som presenteres er det alltid mulig å få en annen persons mening om det samme stedet, eller om samme reiserute.

En annen type informasjonsflyt mellom reisende, er den som skjer på internett. Tidligere utvekslet backpackere som møttes på reise adresser og e-post adresser, og holdt kanskje kontakt med bare noen få av dem. I løpet av dette feltarbeidet merket jeg imidlertid at mye hadde endret seg når det gjaldt internettets posisjon i backpackernes hverdag, og hvordan de brukte det til å kommunisere med andre reisende. Av mine hovedinformanter var de fleste på internett omrent en time til dagen i gjennomsnitt. I tillegg er tilgjengeligheten ikke lenger et spørsmål. Alle steder som har backpackere, har også internettkafeer. Denne tiden brukes både til å ha kontakt med de der hjemme, men også til å ha kontakt med og lage avtaler med andre som de har møtt eller skal møte på reisen. Internettkontakten med andre backpackere brukes altså ikke primært til å utveksle reiseinformasjon, men til å holde kontakten og å lage avtaler. Det vanligste måten å holde hverandre oppdatert på, er å få Facebook-profilen til andre backpackere som man møter, og så er det bare å se på deres profil hvor de til enhver tid befinner seg. Slik er det lett å lage avtaler, og ofte bare kort tid i forveien.

Et eksempel jeg har fra Thailand illustrerer hvor lett det kan være å treffe andre backpackere som en har truffet tidligere eller av andre grunner kjenner fra før. I juni 2006 traff jeg Mark fra England i Mexico. Vi var sammen der med en stor gruppe reisende i ca to uker, og før vi forlot hverandre, utvekslet vi Facebook-informasjon. I mars 2007, midt i feltarbeidet, var jeg på Ko Tao. Der hadde jeg en løs avtale om å møte tre irer. Jeg hadde kommet fra Ko Pagnan kvelden før, mens irene som jeg hadde møtt der, skulle komme en dag senere. Vi hadde glemt å avtale sted å møtes før

jeg reiste, så derfor gikk jeg på internett den morgenen for å oppdatere Facebook-profilen min. Der skrev jeg: ”I am hanging out in Lotus bar in Ko Tao all night”. Dermed tenkte jeg at det var lett for dem å finne meg, siden jeg regnet med at minst en av dem sjekket internett da de kom til øya. Dette gjorde de også, og vi traff hverandre uten problem. Det som imidlertid var mer overraskende var at samme kvelden dukket plutselig Mark opp. Han hadde siden sist reist rundt jorden og hadde nå kommet til Thailand. Da jeg forlot ham i Mexico nesten et år i forveien hadde jeg ennå ikke planlagt feltarbeidet, så han visste ikke at jeg kom til å være der. Vi hadde heller ikke hatt kontakt siden da, og jeg hadde vel egentlig ikke regnet med å se ham igjen. Det som hadde skjedd var at Mark samme morgen hadde vært på en internettkafé på Ko Pagnan. Der hadde han sett på listen over nyeste Facebook-oppdateringer, og helt på toppen så han min profil. Dermed tok han første båt til Ko Tao, og bestemte seg for å overraske meg der.

Dette viser hvordan det er lett for backpackere å ha oversikt over hvor andre reisende de har truffet er. Denne informasjonsflyten inkluderer store sosiale nettverk, er jevnlig oppdatert, og legger til en ny dimensjon i kommunikasjonen blant reisende. Sosiale grupper og nettverk kan opprettholdes etter at backpackerne har forlatt hverandre, ved at de holder kontakten på internett. Ved at backpackere kontinuerlig oppdaterer hverandre på hvor de er og hva de gjør, beholdes fellesskapsfølelsen og opplevelsen av være felles medlemmer av en og samme kultur.

Samme aktiviteter og konformitet

Et synlig og sentralt fellestrekk blant backpackere er mange av deres aktiviteter. Når backpackere kommer til destinasjonene som nesten alle er innom, gjør de stort sett de samme tingene der. Som jeg skriver om i forrige kapittel, kan hverdagene til ulike reisende ofte se veldig like ut, selv om de har ulike tanker om hva reisen innebærer. På et enda mer konkret plan vil jeg nå forklare hvordan backpackere stort sett gjør de samme aktivitetene, på de samme stedene. Det finnes ulike grader av konformitet, men når backpackere ankommer en destinasjon, skal det godt gjøres at de ikke gjør

som backpackere der har gjort før dem. Aktivitetene i Vang Vieng i Laos er et godt eksempel på at alle gjør det samme. Dette er en liten landsby som har alt det backpackere er ute etter. Byen har få gater, hvorav alle er jordbelagte, og det er ingen gatenavn i byen. Vang Vieng ligger ved en elv som muliggjør den viktigste og mest populære aktiviteten her, tubing. Du leier en stor svart badering som det er godt å sitte i, og kjører så taxi noen kilometer oppover langs elven. Der hopper du ut i den sakterennende elven, og etter ca førti meter kommer første ”bar”. De laotiske familiene som bor langs elven selger øl til alle som flyter forbi, og det finnes en ”bar” minst hver hundrede meter. Noen innovative mennesker har funnet ut at hvis de har musikk blir backpackerne værende en stund på elvebredden og kjøper mer øl. De fem-seks største barene har i tillegg anlagt store tårn med lianetau, hvor man kan kaste seg ut i vannet fra alle ønskelige eller ikke ønskelige høyder. Denne aktiviteten varer hele dagen, fra ca kl ti om morgenen til sola går ned, ca kl seks. De færreste kommer seg helt ned til byen igjen på den tiden, i og med at barene forsinker flytingen betraktelig. Dette er uansett ikke noe problem for backpackerne, for ved elvebredden venter laotene med taxi. Tubing er den desidert mest sentrale aktiviteten i Vang Vieng, hvor alle besøkende kan karakteriseres som backpackere. Nesten alle prøver tubing minst en gang, men de fleste gjør det flere ganger. Slik er det med flere aktiviteter i Vang Vieng. Samtidig finnes det et lignende felles handlingsmønster de fleste steder hvor backpackere ferdes.

Mot slutten av feltarbeidet bestemte jeg meg for å reise til India i tre uker for å se om det var store forskjeller mellom backpackere der, og det jeg hadde opplevd og erfart i backpackersamfunnet i Sørøst-Asia. Jeg antok at reisende i India ikke var så forskjellige fra reisende i Sørøst-Asia, og at jeg ville finne de samme trekkene hos backpackerne i India som jeg hadde funnet i Sørøst-Asia. I New Delhi tok jeg kontakt med en del andre backpackere, og spurte etter reiseanbefalinger. Det endte opp med at jeg reiste nordover mot den hellige og populære byen Rishikesh.

Denne byen ble berømt allerede på 60-tallet da ”The Beatles” tilbrakte tid der i en Ashram og mediterte. Byen kaller seg nå verdens meditasjonshovedstad, og er svært

populær blant vestlige backpackere. Jeg kom til Rishikesh etter ca fire måneder i Sørøst-Asia og forventet meg en lignende åpen og inkluderende holdning blant backpackerne i India som jeg hadde opplevd tidligere. Det som imidlertid møtte meg var en konformitet til et handlingsmønster, klesmåte og generell væremåte som var mye sterkere enn det jeg hadde erfart blant reisende i Sørøst-Asia. Det første som slo meg var klærne til de reisende. I Sørøst-Asia kler folk seg etter været, men det finnes likevel en stor variasjon i hvordan klærne ser ut, og hva de kler seg i. I Rishikesh derimot hadde alle på seg de samme løse indiske buksene, hvite eller lyse indiske skjorter og en fargesprakende, løs veske over skulderen. Jeg kom rett fra New Delhi, hadde ikke kjøpt noen klær i India og hadde derfor på meg den svarte dongeribuxsa som jeg hadde med meg fra Norge. Allerede første dagen fikk jeg fem kommentarer på at jeg kledde meg slik. Alle kommentarene var med en negativ tone, og gikk ut på å spørre meg hvorfor jeg gikk kledd slik og om jeg ikke visste at jeg var i India.

Rishikesh er en svært hellig by, og det selges ikke kjøtt eller alkohol der. I tillegg er det få andre aktiviteter enn å meditere, å spise, og å drikke te. Så det er alt hva som skjer, det er hva alle gjør, ofte i ukevis. For meg som var nyankommet virket alle backpackerne like, og det i mye større grad enn backpackere i Sørøst-Asia. Jeg tenkte at selv om alle virket like, trenger de vel ikke være det. Derfor bestemte jeg meg for å spørre folk om de savnet enten alkohol eller kjøtt mens de var der. Noen sa at de verken drakk alkohol eller spiste kjøtt, så det var ingen problem. Andre derimot ble tydelig brydd av spørsmålet mitt. De så seg rundt, og visket til meg: "Her er det ingen som liker kjøtt eller alkohol. Liker du det til vanlig, så liker du ikke det her". Folk var tydeligvis redde for å ikke bli sosialt akseptert, så dette var derfor aldri et samtaleemne. Jeg bestemte meg for å utfordre denne konformiteten videre en annen dag, når jeg kjente litt flere mennesker der. Mens vi leste i menyen, og mange hadde sagt at de var sultne, proklamerte jeg høyt, slik at alle skulle høre det, at nå hadde det vært godt med en øl og litt kjøtt. De fleste bare så rart på meg, men når samtalen hadde kommet i gang igjen, uten at noen hadde kommentert utsagnet, fortalte sidemannen min meg: "Jeg vet ikke helt om du har forstått opplegget her, men hvis du vil ha noe venner så sier du ikke det en gang til. Ingen her liker den slags, og ingen

her vil vite at du gjør det heller”. Sidemannen min her var en spansk mann, og en av de jeg kjente best i dette selskapet. Han sa det på en beskyttende måte, og ikke for å kritisere meg. Dette eksempelet viser hvordan både holdninger, aktiviteter og fysisk presentasjon kan være preget av en så stor konformitet at dersom du er interessert i å bli akseptert, er det ikke engang rom for å uttrykke uenighet. Denne enorme og entydige enigheten om hva som var lov til å ha på seg, hva som var lov til å si, og hva som var lov til å mene, var så interessant, at selv om jeg ikke var særlig godt likt av mine medreisende, bestemte jeg meg for å bli i Rishikesh et par dager til.

De neste dagene oppsøkte jeg de få bekjentskapene jeg hadde fått, og prøvde å få til samtaler med dem på egenhånd. Det jeg ville finne ut var om de først og fremst levde som de gjorde på grunn av konformitetspresset her, eller om dette faktisk var en gjeng med mennesker med spesielle interesser og preferanser som hadde kommet sammen og var enige om alt. Det viste seg at de fleste hadde vært andre steder som var svært forskjellige fra dette stedet, enten i India eller i andre land. Mange hadde kommet fra de sagnomsuste festene på stranda i Goa, hvor dop av de fleste slag for mange er en selvfølgelighet. Andre hadde kommet fra fest- og strandtilværelse i Thailand. De fleste av disse backpackerne var altså ikke bare ute etter meditasjon og spirituell søken, selv om det er viktig å ta med at det er mange som også er det. De fleste bare tilpasset seg de kravene som fantes for å bli inkludert blant de andre reisende. De ble konforme uten å våge å stille spørsmål. Tendenser til konformitet hadde jeg allerede sett mye av i Sørøst-Asia, men i Rishikesh var det av en helt annen grad. Når det ikke engang er rom for verken meningsutveksling eller å se annerledes ut, er konformiteten blitt en meget sentral del av det det vil si å være backpacker.

Backpackere reiser altså ikke bare til de samme stedene når de først bestemmer seg for et land, de gjør også stort sett de samme tingene når de kommer til de ulike destinasjonene. Noen ganger virker valget av aktiviteter og væremåte mer motivert av lyst og vilje enn andre ganger. Reisende velger de etablerte aktivitetene de blir presentert for på sin nye destinasjon, og utfordrer sjelden dette mønsteret av institusjonaliserte aktiviteter. Backpackere bruker primært de samme reiserutene for å

komme til de samme destinasjonene. Når de kommer dit, er de fleste aktiviteter allerede lagt til rette for, og dermed enkle valg for nyankomne reisende til et ukjent sted. I noen tilfeller, som dette fra Rishikesh og India, er det ikke engang rom for å ulike meninger enn de som råder. Det er ingen hemmelighet at jeg ikke fikk noen informanter å reise sammen med fra Rishikesh. Ikke før jeg kom til neste by, og lærte ”å oppføre meg” fant jeg noen å reise sammen med i India. Hver gang handlingsmønsteret blir gjentatt av nye grupper backpackere, forsterkes graden av institusjonalisering i disse prosessene, som igjen binder dette sosiale fellesskapet nærmere sammen. Selv om de fleste backpackere bruker tiden sin på lignende og samme aktiviteter, er det altså en svært varierende grad av konformitet. De få backpackerne som ikke var med på tubingen i Vang Vieng ble inkludert i den sosiale samhandlingen så snart de andre var tilbake i byen. De få som ikke drakk alkohol i strandbarene i Thailand ble også inkludert i de sosiale gruppene. Også her finnes former for konformitet, og konvensjoner som alle oppfører seg etter. Likevel er min erfaring at det er rom for ulikhet, og for individuelle preferanser innenfor et rammeverk som er mye bredere og mer inkluderende enn det jeg opplevde i Rishikesh.

Standardiserte samtaletemaer

En backpackerkultur som denne legger med sitt fravær av tidsjag og stress kombinert med relativt avslappede hverdager til rette for mange og ofte lange samtaler. Jeg hadde god tid til å sette meg ned å snakke med alle mine hovedinformanter. Etersom mine relasjoner med dem i stor grad speiler de relasjonene de hadde med hverandre, vil jeg kunne slutte at samtaler spiller en sentral rolle for de fleste backpackere. De fleste samtaler med ukjente backpackere er i første omgang formaliserte til konkrete spørsmål om reisen. Spørsmålene er som et standardisert skjema, som må fylles ut før den ”virkelige” samtalen kan begynne. Det neste samtaletemaet er også nesten alltid det samme. Det som følger i denne samtalen er det vi kan kalle utveksling av kulturell informasjon. Det begynner ofte omkring enkle temaer som hovedstad og ølpriser,

men går ofte videre til å handle om saker som utdanningssystemer, skatteordninger, studiefinansiering, innvandring, politikk og andre slike temaer som er relevante for alle land. Denne typen samtale, som er svært vanlig blant reisende, kan kalles en slags kulturell informasjonsutveksling, men det er i like stor grad en kulturell sammenligning. Backpackere fra mange ulike land spør hverandre spørsmål, sammenligner og måler sitt kulturelle system i forhold til sine medreisende sitt. Å være norsk var i denne sammenheng svært attraktivt, fordi mange har et bilde av Norge som det nesten perfekte samfunn, samtidig som de ikke vet noen ting om det. Mange ble veldig fascinert av både prisnivået og lønningsnivået i Norge, og de fleste samtaler jeg hadde kom de samme spørsmålene opp. Norge er et lite og ubetydelig land i en backpackerkontekst og de fleste vet lite eller ingenting om det. Et litt morsomt eksempel om hvor lite og ubetydelig Norge kan være for andre backpackere, illustrerer en engelsk medisinstudent fra Newcastle. Vi hadde hatt en lang samtale om norske velferdsordninger, oljefondet, og norske engelskkunnskaper da hun spurte meg: "By the way, does Norway have a coast?" Selv om dette var det desidert mest ekstreme spørsmålet jeg fikk om Norge, hørte jeg stadig lignende spørsmål om andre land. En engelskmann som spurte om Ungarn var i Europa, en amerikaner som spurte om Sverige var et land, og en franskmann som spurte om Island grenset til Finland, var noen av spørsmålene jeg overhørte.

Disse samtalene hvor kulturer sammenlignes og landinformasjon utveksles har ofte to nivåer. For det første går de gjennom generelle spørsmål om hverandres land, som blant annet hvor det er, hvor mange innbyggere landet har, og om det er medlem av EU. På det andre nivået er det en kulturell sammenligning av ting som de har i begge land. Hvordan er utdanningssystemet, lønningsnivå i forhold til prisnivå og skattesystemet? Denne typen samtaler er relativt vanlig blant backpackere som kjenner hverandre litt, og er forbi det formelle introduksjonsstadiet. I mange tilfeller kan det virke som om folk er interessert i sine medreisendes hjemlige kultur i mye større grad enn de er interessert i de lokales kultur, der de nå er.

Noe som interesserte meg med slike samtaler, var at de svært sjelden kom inn på personlige spørsmål om den andre parten. I noen tilfeller presenterte de kort for hverandre hva de gjorde hjemme, men sjelden noe utover det. Det virket som om de fleste backpackere opplevde et klart skille mellom hvem de er på reisen, og hvem de er der hjemme. Det sistnevnte er uinteressant. En arbeidsledig boms er en backpacker i like stor grad som en lege. Hjemlige sosiale statuser gjelder ikke på reisen, og den eneste statusen som gjelder her, er den som backpacker. Selv om det differensieres mellom backpackere med blant annet ulik reiseerfaring og kontekstuell kunnskap, er dette på en lite uttalt og lite eksplisitt måte. Dette er en av grunnene til at backpackersamfunnet virker både inkluderende og egalitært. Her er du en backpacker, enten du er advokat eller arbeidsledig.

Folk som reiser sammen over tid begynner ofte å snakke om andre nasjonaliteter som ikke er med i reisegruppen. Vanligvis er dette enkle stereotypiseringer basert på erfaringer fra mennesker de har møtt, og svært sjelden noe annet enn humoristiske overdrevne generaliseringer. Dette er likevel et veldig populært samtaleemne, men de fleste venter til de kjenner alle i gruppen til en viss grad, før de begynner med denne typen samtaler. I noen tilfeller blir samtalene mer seriøse, og når dette er tilfellet viser det seg at de fleste har meninger om de fleste andre nasjonaliteter. Likevel er disse kategoriseringene av backpackere fra andre nasjonaliteter stort sett av positiv art.

Det mest interessante med slike samtaler er imidlertid at både når det gjelder tema og kontekst er dette i stor grad standardisert. Backpackere møtes og utveksler formaliteter. Deretter blir de litt bedre kjent og sammenligner hjemlige kulturer. Etter enda en stund begynner de om snakke om andre backpackere, og da helst med vekt på nasjonalitet. Denne standardiserte måten å samtale på gjentok seg med de fleste av mine informanter, i de fleste av deres relasjoner til andre reisende.

Backpackernes samhandling kan tilsynelatende virke som lite planlagt, tilfeldig og uten sammenheng med hvordan andre backpackere samhandler. Dette punktet illustrerer imidlertid at graden av standardisering og forutsigbarhet i

samhandlingsmønsteret går helt ned til samtaletemaer. Relasjoner mellom ulike backpackere er i stor grad preget av institusjonaliserte prosesser som disse samtaletemaene er et godt eksempel på.

Backpackerarenaer

Om backpackere befinner seg på landsbygda i Vietnam eller på stranda i Thailand, finnes en del lignende sosiale arenaer. Tre av disse er der hvor backpackere primært møtes og innleder sosiale relasjoner til hverandre, som i noen tilfeller utvikler seg til å bli sosiale grupper. Den første av disse arenaene er på reise fra et sted til et annet, hvor terskelen for å ta kontakt med andre reisende er veldig lav. Den andre er på stedet der backpackere bor, hvor det ofte finnes et felles sosialt samlingspunkt, enten det er en restaurant, et basseng eller noe annet. Den tredje arenaen hvor backpackere møtes, er på bar eller et annet utested. Om kveldene går backpackere ofte ut på bar, og dette er en arena hvor det er lett å starte en samtale med andre reisende.

Den første av arenaene for å innlede en sosial interaksjon er altså på reise. Når backpackere reiser fra et sted til et annet, enten det er en kort eller lang strekning, kommuniserer de med hverandre og spør hverandre om råd. Skal dere samme plassen som meg? Hva vet dere om plassen vi skal til? Er det noe vi bør unngå å gjøre, eller steder vi bør unngå å reise til? Hvor skal dere bo? Slike spørsmål er helt vanlige i denne konteksten og terskelen for å stille slike spørsmål er som regel veldig lav på en slik reise.

På den andre arenaen, der hvor folk bor, er hendelsesforløpet liknende. Reisende som bor på samme sted snakker ofte med hverandre uten at de trenger en unnskyldning for det. På de fleste slike steder finnes det et fellesareal, et samlingspunkt hvor det er naturlig for de som bor der å oppholde seg deler av dagen. Ofte er dette en restaurant eller en bar, men det kan også være rundt et svømmebasseng, et filmrom, en strandstripe, eller andre samlende områder. Slike steder er gode arenaer for å ta kontakt med andre reisende, som i mange tilfeller fører til at de danner en sosial

gruppe, eller at en eller flere backpackere inkluderes i en sosial gruppe som allerede eksisterer. Også her er innledningen til samtalen ganske standardisert. Hvilket land kommer du fra og hvor har du vært sist? Hvor lenge skal dere være her og hvor er neste stopp på reisen? Slike trivielle spørsmål sier en del om den andre partens reisetypen, samtidig som en samtale med ukjente mennesker er lettere å starte dersom ”manuset allerede er skrevet”. Alt de trenger å gjøre er å fylle inn den personlige informasjonen i en relativt standardisert samtale, og på den måten får de startet den sosiale relasjonen uten at det oppstår vanskelige eller pinlige situasjoner. Etter at denne standardiserte delen er ferdig, kan de ulike backpackerne vurdere om de vil fortsette denne sosiale relasjonen, og eventuelt planlegge aktiviteter sammen.

Den tredje viktige arenaen hvor backpackere møtes og skaper relasjoner, er på bar eller annet utested. Alle steder hvor backpackere reiser i Sørøst-Asia finnes det barer. Som jeg skriver om tidligere i kapittelet er det viktig for backpackere å kommunisere med hverandre for å utveksle den mest oppdaterte informasjonen. Dette kan være en av motivasjonsfaktorene til å ta kontakt med andre reisende. En av tingene som aldri kan leses i Lonely Planet sine guidebøker, men som alltid må læres gjennom å snakke med andre reisende, er hvilken eller hvilke barer som er de ”hotte” og de kule hvor alle går akkurat nå. Slike in-steder spesielt, men barer generelt, er kanskje den arenaen hvor backpackere samhandler mest med hverandre og tar kontakt med ukjente backpackere. Samtalene som innledes her er i mindre grad preget av standardiserte spørsmål, og er oftere flyktige samtaler som ikke fører til at relasjonen videreføres. Likevel skjedde det ofte at dersom reisende traff hverandre flere kvelder i den samme baren, etablerte de relasjoner på lik linje med backpackere som møtte hverandre på de andre arenaene. Slik starter eller etableres likevel mange relasjoner her, selv om en stor grad av den sosiale interaksjonen er av en mer flyktig og kortvarig art.

Disse arenaene finnes overalt hvor backpackere ferdes. Den første finnes selvfølgelig uavhengig av region og geografi, siden jeg har definert den som på reise, og dette er sentralt i alle backpackeres liv. Når det gjelder de øvrige to, er det snakk om konkrete

fysiske steder. Alle steder hvor backpackere stopper for en natt eller mer, kan man finne disse to arenaene. Det finnes alltid et sted å sove, og det finnes alltid en plass å få kjøpt en øl eller en drink. Et eksempel på et sted hvor det nesten ikke finnes noen ting, men disse arenaene likevel fungerte slik jeg har beskrevet dem, er i Pak Beng i Laos. Dette er en liten landsby mellom den thai/laotiske grensa og Luang Prabang. Hit går den organiserte elveturen som jeg nevnte tidligere, og alle båtene stopper i Pak Beng, hvor turistene må tilbringe natten. Her finnes lite annet enn overnattingssteder for turister, restauranter og barer. Selv om ingen stopper her mer enn et døgn, fungerer arenaene for sosial interaksjon like godt og på samme måte som på andre backpackerdestinasjoner. Arenaene er i stor grad skapt av backpackernes tilstedeværelse og derfor finnes de over alt hvor backpackere ferdes.

Alkohol som skaper av likhet

Utgangspunktene til backpackere og deres enorme diversitet skal ikke undervurderes. De kommer fra ulike land fra store deler av verden, de snakker ulike språk, de forlater et mangfold av forskjellige livssituasjoner i hjemlandet, og de er i ulik alder. Likevel er det tydelig at så snart de har begynt den store reisen, blir deres status og rolle som backpacker svært viktig. Som jeg allerede har nevnt er det flere konkrete felles aspekter som virker samlende og øker fellesskapsfølelsen og graden av institusjonalisering. En viktig faktor i backpackermiljøet er en alltid rikelig tilgang på rimelig alkohol, som i de fleste tilfeller har en samlende funksjon. I tillegg til at den virker samlende skaper alkohol likhet, eller kanskje i like stor grad uviktiggjør forskjeller og fører til at de blir underkommunisert. Jeg vil derfor prøve å beskrive barens posisjon og alkoholens rolle på en hvilken som helst backpackerdestinasjon.

De fleste destinasjoner som blir populære blant backpackere har en rekke faste fasiliteter. Slike steder har en eller flere billige steder å bo, muligheter for billig mat og et eller flere steder å drikke alkohol. Samtidig er det ofte billig å komme seg dit, og vanligvis har stedet en eller flere attraksjoner eller andre ting som gjorde at det ble en backpackerdestinasjon i utgangspunktet. Dette som først fungerte som et

trekkplaster, blir ofte mindre viktig etter et stedet er blitt populært, fordi folk reiser dit mye fordi alle andre gjør det. På et sted som for eksempel Siem Reap i Kambodsja, bruker nok folk like mye tid i baren ”Ankor What”, som de bruker på å se ruinene fra det som var Ankor. Ankor Wat, som er den største og mektigste av de gamle Khmer-ruinene, gjorde stedet berømt, og dette er fortsatt den vanligste begrunnelsen for at folk reiser dit. Av de jeg snakket med som allerede hadde vært der, ble imidlertid baren oftere enn ruinene trukket frem som et høydepunkt. Steder som er populære backpackerdestinasjoner, fører ofte med seg at de backpackerne som kommer dit sosialiseres. Dette skjer vanligvis i en bar. Enten det er en strandbar, som er det vanlige i Thailand, eller en annen bar som dette, har de fleste backpackerdestinasjoner steder som fungerer som naturlige samlingspunkt for backpackere.

Barer og alkohol har mye av den samme effekten på folk uansett hvor de er. Folk har lettere for å snakke med hverandre, samtidig som alle er opptatt av å ha det gøy. Folk kommer til baren, og etter et par drinker har de lettere for å ta kontakt med hverandre. I disse barene, som fungerer som naturlige samlingspunkt for backpackere, er konteksten litt annerledes enn de barene folk kjenner fra før. Klientellet består av mennesker som på en måte er svært forskjellige, samtidig som de på en annen måte er svært like. Forskjellene er utgangspunktet de kommer dit med, som nasjonalitet og språk. Likhetene, som i de fleste tilfeller overdøver forskjellene, er den felles gruppetilhørigheten alle i baren har. Alle har lignende grunner for at de i det hele tatt oppholder seg på denne destinasjonen, og de fleste kommer til denne baren for å drikke alkohol og møte andre backpackere. Språk blir mindre viktig ettersom kvelden går, og terskelen for å snakke med andre fremmede blir enda mindre enn den var tidligere på dagen. Samtidig har sannsynligvis mange truffet hverandre før, enten på reisen dit, på stranden, på sightseeing, eller i andre situasjoner. Backpackerkulturen er preget av åpenhet, inkludering og toleranse i relasjon med nye og ukjente likesinnede. I noen tilfeller kan det likevel være hindringer i veien for den sosiale samhandlingen, og det kan være vanskelig å ta kontakt med nye reisende. Alkoholen løser mange av disse problemene, som eksempelet tidligere i kapittelet illustrerer.

Kommunikasjonsvanskeligheter blir mindre viktige, og terskelen for å ta kontakt med andre blir lavere. Kombinasjonen av dette og at de fleste backpackere i utgangspunktet er åpne for å kommunisere med nye mennesker, gjør at de forskjeller som måtte finnes, ofte blir uviktiggjort og underkommunisert.

Når backpackere ankommer en destinasjon hvor de ikke har vært før, begynner det ofte med at de føler seg litt fram. Vanligvis har de hørt om denne plassen fra andre backpackere, og fått anbefalt aktiviteter, steder og bo, og ikke minst hvilken bar eller annet sted å innta alkohol som er bra. På Ko Pagnan var jeg sammen med Lindsay, Danielle, Chris og Laura. Vi skulle alle videre til Ko Tao etterpå, men jeg valgte å reise dit to dager etter dem, sammen med min norske informant Per. Gjengen på fire, som hadde reist to dager før, var nå blitt sju. Den samtalen vi først hadde er ganske illustrerende for barens sentrale posisjon i en backpackeres hverdag.

Chris: Hi guys! How was the trip?

Per: Fine! How is Ko Tao? As good as you thought?

Chris: Way better guys! Are you up for it tonight?

Per: Always! You know that.

Chris: Wicked. Lotus bar is were it's at. Every night.

Det som skjedde her og som ganske tydelig viser hvor sentral baren er som backpackerinstitution, er hvor fort den beste baren blir presentert for oss. Lotus var den beste baren på øya, og dette konstaterer Chris med en gang. Det er som om vi får en innføring i det viktigste på øya. Velkommen til Ko Tao, baren med stor B heter Lotus, og det er der det skjer. Vi stod på dette tidspunktet med sekkene på ryggen, og hadde ikke fått oss noen plass å bo. Vi hadde heller ikke spist, eller hilst på Chris og de andre sine nye bekjenskaper. Likevel var dette en helt naturlig rekkefølge i hendelsesforløpet som mer eller mindre var i tråd med viktighetsgraden av de ulike hendelsene. Seinere ble vi presentert for de tre ukjente menneskene, anbefalt et sted å bo, og en god restaurant vi kunne spise lunsj. Baren er ofte den viktigste arenaen for å

treffe andre backpackere. Den er kanskje ikke den arenaen der hvor flest relasjoner som varer over tid inngås, men når det gjelder generell sosial interaksjon mellom backpackere, er denne institusjonen svært sentral.

Gruppedannelse

I tillegg til at arenaene for gruppedannelse er felles, finnes det mange fellestrekk når det gjelder hvordan dette skjer. Uavhengig av på hvilken av de tre arenaene folk møtes, videreføres samhandlingen vanligvis på ganske standardiserte måter. Dette kan best beskrives gjennom tre faser, hvor den tredje fasen begynner å ligne på en sosial gruppe.

Backpackere danner altså sosiale grupper av ulike slag og ofte innenfor rammene av det samme handlingsmønsteret. Den første fasen som skjer er at backpackere oppsøker en av de tre arenaene hvor samhandling foregår og hvor relasjoner påbegynnes. Fase to består i å ta kontakt med andre reisende. Dette kan skje på ulike måter, men ofte ved hjelp av enkle trivielle spørsmål. Disse spørsmålene er ofte om konkret kontekstuell reisekunnskap, som hvor det er billig å bo og hvor det er bra å spise eller drikke. Når samtalen mellom de ulike individene eller gruppene er i gang, begynner en relativt standardisert samtale, som alltid inneholder de samme spørsmålene. Hvor er dere fra? Hvor har dere vært? Hvor skal dere etter dette? Hvor lenge reiser dere? Gjennom disse og flere lignende spørsmål kan backpackerne indirekte få kunnskap om hverandre, og om denne påbegynte sosiale relasjonen er noe de skal bygge videre på eller ikke. Gjennom en samtale om hvor folk har vært, hvor lenge de har vært de ulike stedene, hvem de har truffet, og ikke minst hvordan de snakker om dette, blir de bedre kjent med hvordan den andre parten er, og om de får en god tone. Da kan de blant annet differensiere den målrettede, velorganiserte backpackeren som vil se alt, fra den mer laidback, avslappa backpackeren, som ikke reiser videre før han er lei av det stedet han til enhver tid befinner seg. Fase tre

kommer altså bare i de tilfellene hvor backpackerne er enige om å bygge videre på denne relasjonen. Det vanlige handlingsmønsteret i denne fasen, er at de møtes og innleder en samtale på en av de tre arenaene, for så å avtale neste møte på en av de andre arenaene. Hvis relasjonen initieres på hotellet, kan de avtale å møtes i baren om kvelden. Møtes de først på reise, kan de avtale å reise sammen til et hotell. Starter samtalen på en bar, kan de for eksempel avtale å møtes på hotellet til en av gruppene neste dag. På tross av at det i utgangspunktet er stor heterogenitet blant de reisende, er gruppedannelsesprosessen, som er en sentral prosess, preget av felles rammer for samhandling i svært sammenlignbare kontekster.

Å møte andre backpackere er altså en svært sentral aktivitet for de reisende, og hvordan dette skjer har en del fellestrekk innenfor rammene av disse arenaene, både når det gjelder samtaleinnhold, samtaleform og hvordan relasjonene som påbegynnes videreføres. All min empiri bekrefter altså hvor viktige disse tre arenaene er når det gjelder sosial interaksjon og gruppedannelse. Det blir lettere å se hvordan dette faktisk utfolder seg ved hjelp av konkrete empiriske eksemplene på sosial samhandling på de tre ulike arenaene. Per møtte jeg på en øy i Thailand. Det viste seg at vi bodde på det samme hotellet, og vi bestemte oss for å reise sammen mot Kambodsja. Som tidligere nevnt, møtte vi Palmen på bussen fra Phnom Penh til Sihanoukville. Han innledet samtalen ved å spørre om vi visste om en bra plass å bo når vi kom fram. Vi visste like lite som ham om plassen, og ble enige om å se etter noe sammen. Vi tre fant tonen og ble derfor enige om å finne en plass å bo sammen i Sihanoukville som er en av de tre destinasjonene som "alle" backpackere er innom i dette landet. Som vi ser her innledes samtalen med et trivielt spørsmål om råd om boplass. Når spørsmålet, som i dette tilfellet, ikke kan besvares, blir det ikke lenger relevant som spørsmål, men fokus skifter til relasjonen som så vidt er påbegynt. Å finne en plass å bo var neppe motivasjonen for spørsmålet i det hele tatt, men å finne noen andre backpackere som han kan være sammen med, og å eventuelt bo der de bor. Denne gangen resulterte denne samtalen i at vi alle tre ganske tilfeldig reiste til Utopia, et av de populære stedene i byen. Det tilfeldige møtet på denne bussen ble begynnelsen på en tre ukers reise sammen for oss tre.

I tillegg til å promotere sin bar ved å dele ut flygeblader på stranda, hadde de fleste stedene ulike tiltak og tilbud for å oppnå de reisendes gunst. Utopia, som sannsynligvis var det stedet som hadde strukket seg lengst økonomisk, kunne tilby gratis overnatting i sovesal, gratis frokostbuffé, gratis middag for alle hver lørdag, inkludert ikke-gjester, og gratis shots i baren hver kveld. Med dette fulgte et ikke-uttalt moralsk ansvar om å drikke i baren der. Utopia ble vårt hjem de neste tolv nettene, og baren i Utopia ble vårt tilholdssted, hver morgen, ettermiddag og kveld. Dagene til Per, Palmen og meg i Sihanoukville forløp ganske likt. Hver morgen kom vi oss opp rett før klokken ti for å få med oss den gratis frokosten. Deretter gikk vi de hundre lange meterne til stranden, og tilbrakte store deler av dagen der, og i restaurantene som lå på stranden. Et par timer før solnedgang, etter et par øl og et par runder billiard, gikk turen opp til Utopia og en utendørs dusj før kvelden kunne begynne. Klokken seks hver kveld satt vi der alle tre, med en halvliter i hånda, mens vi småsnakket med bartenderne, og ventet på at de andre kundene skulle komme.

Allerede før vi ankom Sihanoukville, forstod jeg at Per og Palmen var to personer med meget like interesser, som det kom til å bli spennende å følge. De kan kalles hedonistiske backpackere som er ute etter nytelse, glede, og umiddelbar tilfredsstillelse. De er mindre interessert i de etablerte verdiene som de fleste backpackere snakker mye om, og som er sett på som viktige av de fleste. Både Per og Palmen reiser for den umiddelbare fornøylelsens skyld og tar i mot det som kommer til dem på mest mulig behagelig måte. I en by som Sihanoukville vil det for dem si fest hver dag, og alltid med øynene åpne for søte jenter. Både Palmen og Per brukte altså den arenaen bussen kan være til å starte en ny relasjon og en ny sosial gruppe. Terskelen for å ta kontakt var lav fordi fellesskapsfølelsen var allerede der før Palmen tok verbal kontakt med oss. Vi var tre unge hvite gutter på en skranglete buss i et fremmed land, og å snakke med hverandre var i denne konteksten den mest naturlige ting i verden.

Utopia er i stor grad en arena hvor folk møtes og hvor sosiale grupper etableres. I tillegg til bartenderne, var vi tre Utopias referansepunkt den korte tiden vi var der, og

et sted hvor vi møtte mange andre backpackere. Det finnes mange typer sosiale grupper. Kjernegruppen i de tolv dagene vi var i Sihanoukville, var Palmen, Per og meg. I tillegg dannet vi en sosial gruppe med bartenderne, siden vi var fast inventar i baren over en relativt lang periode. En annen sosial gruppe var den vi hadde med de to engelske jentene Sally og Jenna, som kom til baren nesten hver kveld, og som vi gikk videre til neste bar med. De traff vi nesten aldri i løpet av dagen, men nesten hver kveld. Backpackere er ofte med i flere sosiale grupper samtidig, og disse fungerer da som et bindeledd mellom backpackere. Dette er blant annet en av grunnene til at informasjonen mellom backpackere beveger seg så fort som den gjør.

Et annet empirisk eksempel som godt beskriver hvordan sosiale grupper kan dannes, med tilsynelatende helt tilfeldige reisende, er fra reisen jeg hadde sammen med Camilla. I kapittel to nevner jeg møtet med Camilla på en buss nordover i Thailand og at jeg ble med henne på en organisert tur til Luang Prabang i Laos. På den tiden av året jeg var der, reiste omtrent to hundre mennesker denne turen hver dag. Mange forskjellige reiseselskaper selger disse turene i Thailand, og alle samarbeider med laotiske reiseselskaper som driver med elvebåter på den andre siden av grensa. Bussturen fra Chang Mai til elva som utgjør grensen mellom de to landene, tar omtrent 5 timer. Reiseselskapene, som ofte har tilknytning til hotellene, fyller de om lag to hundre menneskene i minibusser som tar åtte personer i hver. I disse bussene dannes ofte reisegrupper. Da vi kom fram til den laotiske grensa om kvelden, og omsider inn i Laos, ble alle 200 innkvartert på samme hotell. Deretter var det opp til hver enkelt om de ville finne seg en restaurant eller ta en øl før de gikk i seng. Måltider var altså ikke inkludert i turen, og alle måtte organisere egen mat. Det som jeg imidlertid la merke til, var at alle gikk og spiste med dem de hadde vært noen timer i buss med. Ingen gikk to og to eller i mindre grupper, selv om det var tydelig at flere reiste i par eller tre sammen. De fem timene i bussen hadde allerede etablert reisegrupper, som alle holdt seg til. Mange av disse gruppene var mennesker som sannsynligvis ikke ville funnet sammen under andre omstendigheter, men her virket det som den mest naturlige ting i verden. I min buss var det foruten Camilla og meg, to unge australske gutter, som jeg nevner i kapittel to, et nederlandsk kjærestepar på

ca førti år og to pensjonerte kanadiske menn. Reiseselskapene organiserte bare at vi skulle være sammen i de fem timene minibussturen varte. Neste dag skulle vi fordeles i to båter som tok omtrent hundre passasjerer hver, og hvor alle kunne sette seg der de ville. Vi avtalte likevel å møtes en halv time før båtens avgang neste morgen, slik at vi ikke bare kunne samles alle åtte på samme båt, men slik at vi også kunne sitte sammen. Båtturen tok åtte lange timer på smale trebenker før vi ankom Pak Beng hvor vi skulle tilbringe natten, før atter en dag på elva. I Pak Beng var det lagt opp til at alle skulle finne sitt eget hotell, og møte opp til avreise ved båten neste dag. Gruppen vår fant hotell sammen, spiste middag sammen, tok en øl i en bar sammen og avtalte å møtes i båten neste dag. Selv om reiseoperatørene kun organiserte fem timers felles reise for oss åtte, holdt vi sammen i over tre døgn. Gruppen bestod av meget forskjellige personer i ulike aldre, og ingen stilte et eneste spørsmål ved om vi skulle møtes. Det eneste noen spurte om var hvor og når vi skulle møtes.

Disse to ulike gruppedannelsesprosessene har både fellestrekk og ulikheter. Den første, hvor vi innledet en samtale på en tilfeldig buss, som endte opp med at vi reiste sammen, representerer nok den vanligste typen. Den andre, hvor åtte personer mer eller mindre blir plassert i en gruppe, er mer uvanlig, men tydeliggjør likevel et poeng som er felles for de fleste prosesser hvor grupper dannes. Så lenge alle medlemmene befant seg på samme sted, var det ingen av disse åtte som ville ta initiativet til å ikke møtes. Uavhengig av om dette var en vellykket sosial koalisjon eller ikke, var det ingen som ville foreslå å dumpe gruppen. Det var ikke bare vår gruppe som ble værende sammen helt fram til Luang Prabang. De aller fleste jeg kunne observere gjorde det på samme måte. Dette indikerer at ingen vil si imot, eller gjøre opprør mot den etablerte praksisen. Backpackere er inkluderende, og derfor består gruppene. Alle andre holder sammen gjennom hele reisen, og derfor gjør vi det også. I tillegg kommer den siste dimensjonen som er at gruppene faktisk fungerte godt. En måte å observere dette på, var gjennom å se om gruppene bestod etter at vi hadde ankommet endestasjonen i Laos. Vår gruppe gjorde av praktiske årsaker som forhåndsbestilte flybilletter og dårlig tid ikke det, men mange andre grupper gjorde det. En gruppe med et pensjonert ektepar, et annet ektepar på ca femti og fire unge jenter, holdt

sammen i over en uke etter at de hadde ankommet Luang Prabang. De spiste alle sine måltider sammen, og reiste for å se turistattraksjoner sammen. Begge disse gruppene illustrerer hvor lite som skal til for å danne en sosial reisegruppe blant backpackere. I tillegg illustrerer det en åpenhet overfor andre, som i utgangspunktet er svært ulike seg selv, og som de i mange andre situasjoner ikke ville ha inngått i en sosial relasjon med. I denne spesifikke konteksten derimot, er den samlende og felles faktoren rollen som reisende uavhengig turist, eller backpacker. Alder, nasjonalitet eller andre aspekter som gjør disse menneskene ulike er ikke så viktig som den mest sentrale og viktigste faktoren, at de alle sammen er backpackere.

Hierarki

I det forrige punktet tok jeg opp gruppedannelse, og hvordan dette skjer innenfor institusjonaliserte rammer. Nå vil jeg forsøke å vise hvordan hierarki er en viktig del av gruppene, og hvordan dette er sentralt for opprettholdelsen og reproduksjonen av et samfunn hvor medlemmer kontinuerlig skiftes ut, relasjoner er flyktige, og geografi er lite sentralt. Jeg vil ta utgangspunkt i et empirisk eksempel for å prøve å forklare dette bedre.

Kelly er ei 21 år gammel jente fra London. Hennes opprinnelige plan var å reise alene på en rundreise i Sørøst-Asia i fire måneder. Etter at Kelly kom til Bangkok, visste hun ikke hvor eller i hvilken retning hun skulle starte, så hun tilbrakte tid på de ulike restaurantene og barene i Khao San Road, ”backpacker street”, i et par dager og snakket med andre reisende. Av alle menneskene hun traff ble hun anbefalt og rådet til å reise flere ulike steder, men valget hennes falt mer eller mindre tilfeldig på Sihanoukville i Kambodsja. Fra Bangkok er det et stort antall etablerte ruter å velge mellom. Reisen fra Bangkok til Sihanoukville var veldig enkel. En enkelt billett fraktet henne helt til destinasjonen med organisert overnatting midtveis. Når hun ankom Sihanoukville havnet hun ganske tilfeldig i baren Utopia, som jeg nevnte ovenfor. Det er nødvendig å bli kjent med det fysiske miljøet rundt denne baren for å se konteksten og for å forstå det som skjedde videre med Kelly.

Utopia består av to store hus, en stor hage, utedoer, utendørsdusj og en badstue. Hele området er gjerdet inn av høye murer, så hvis man ikke allerede vet om det er ikke lett å få øye på stedet fra gaten. Utopia baserer seg altså på at backpackere forteller hverandre om dette stedet. Midt inni hagen er en femkantet utendørsbar med benker rundt, som rommer ca tretti personer. Det er tak over tre av sidene, mens de to siste sidene er helt under åpen himmel. I tillegg til dette består området av fem bord i ulik størrelse, plassert rundt omkring i hagen. Dette er et typisk ikke-lokal plass. Eierne er europeiske, og de som jobber i baren er backpackere som har bestemt seg for å bli en stund i Sihanoukville. På samme måte som mange andre barer i byen, jobber de gratis, mot at de får gratis overnatting sammen med alle andre, og de får tre gratis måltider om dagen samt ubegrenset gratis drikke. Arbeidsgiver oppfordrer ikke akkurat til edruelighet. De aller fleste som besøker baren er backpackere. Grunnen til at de har alle disse tilbudene med gratis overnatting og frokost, er kombinasjonen av den relativt dårlige plasseringen til Utopia i forhold til de fleste andre stedene som ligger på stranda, og at det er lavsesong. Sihanoukville er en relativt stor kystby, men for backpackerne er den i realiteten bare en strand med barer. Den eneste grunnen til at folk må vekk fra stranda, er for å gå i minibank. Stranda er mange kilometer lang og er full av barer og restauranter som spesielt når det er lavsesong, kjemper om de reisendes penger. Dette har de siste årene blitt en voksende backpackerdestinasjon, og de lokale kambodsjanerne og bofaste europeere har bygd flere og flere barer langs stranden. Når det er høysesong går businessen bra, men når lavsesongen kommer, kjemper alle om de samme få reisende.

Utopias åpenbare ulempe er altså at den ikke ligger på stranden. For å komme dit må man gå vekk fra stranden, og ca hundre meter opp en bakke mot byens sentrum. Derfor reklamerer de som eneste plass i byen med gratis overnatting som inkluderer gratis frokost. I tillegg har de, som de fleste andre barene i byen gratis shots hver kveld, og ulike former for "happy hour". Hver lørdag, som forøvrig også er den mest populære festdagen blant backpackere, selv om alle dager for dem burde være like, har Utopia gratis middag til alle som vil ha.

Hver kveld i to uker etter at Kelly ankom Sihanoukville var hun en gjest i baren, og hun ble derfor kjent med de som jobbet der, og de som kom innom flere ganger. I utgangspunktet var planen hennes å bli der noen få dager før hun reiste videre, men to uker gikk fort fordi hun trivdes så godt. I en bar som Utopia, hvor klientellet består av backpackere, er det stor gjennomtrekk. Dette gjorde at hun etter bare en uke, var den som til enhver tid kjente baren best og var den gjesten med mest ansiennitet. Hun var allerede da den som i denne konkrete konteksten hadde mest relevant erfaring og kunnskap. Det kunne være så enkle ting som hvor toalettet er, hvordan kveldene her pleier å utspille seg, hvordan musikken pleier å være, om dette er den beste plassen i byen, for å nevne noen ting. Både gjennom erfaring, bekjentskap, historier og samtaler, blir hennes kontekstuelle kunnskap større og større, hun blir en mer sentral del av dette konkrete miljøet og hennes posisjon der forsterkes.

Som jeg skrev om i forrige kapittel, bruker mange av barene backpackere som arbeidskraft for å bli mer konkurransedyktige. Denne måten å promotere stedet sitt på går jo da også ut over den lokale sysselsettingen, ettersom backpackerne tar de lokales arbeid. Dette virket det som om det var få som hadde betenkeligheter med, eller i det hele tatt tenkte på. I Utopia, som bare hadde utenlandsk arbeidskraft, var dette tydeligst av alle barene. Etter to uker som stamgjest i Utopia ble Kelly tilbudt en jobb i baren og takket umiddelbart ja. Hun hadde allerede en sterkere og mer sentral posisjon enn de andre bargjestene, og likte godt den statusen hun hadde opparbeidet seg. Utopia og folkene som relaterer seg til denne plassen kan forstås som et relativt lukket hierarkisk system, hvor Kelly er i stigende kurs.

Da jeg ankom Sihanoukville, hadde Kelly jobbet i Utopia i tre måneder. De andre fem ansatte i baren var også backpackere som opprinnelig bare var på gjennomreise, men ingen av dem hadde jobbet der så lenge som Kelly. At Kelly var den mest erfarne i baren, og den som hadde vært der lengst, tok det meg omtrent fem minutter å gjette. Jeg ble svært fascinert av måten hun håndterte og styrte omgivelsene på. Kelly var midtpunktet fra første stund og hun nøt stor respekt hos både ansatte og gjester. Utopia framstod for meg som et gjennomsiktig hierarki, hvor det var tydelig

at Kelly var på toppen, og det var tydelig hvorfor hun var på toppen. Hun hadde en ekstrem, nesten overdreven selvtillit overfor alle som befant seg i denne konteksten. Den dagen jeg kom dit, hadde hun akkurat fått innvilget et ett års visum til Kambodsja, og fortalte dette til alle som hun kjente eller ikke kjente. Turen hennes var ikke lenger en fire måneders rundreise, men en jobb i en bar på ubestemt tid. Hun hadde feiret dagen med å tatovere Utopia-logoen på rumpa. Hun skrøt av at med dette visumet kunne hun bli i Utopia i et år til, omtrent uten å bruke penger. Hun er altså ikke bare på toppen av det sosiale hierarkiet, men hun har også tatt budsjettidealet til det ytterste, ved å leve nesten uten en eneste utgift. All hennes mat og drikke kom fra Utopia, og det var meget sjelden hun forlot stedet i det hele tatt.

I Utopia er Kelly altså tydelig på toppen av det sosiale hierarkiet, både fra hennes eget synspunkt, og fra de fleste andres. Hun opptrer kjent og selvsikkert, samtidig som hun verbalt befester sin posisjon på ulike måter. Er det noen som stiller noen et spørsmål i Utopia, svarer Kelly med den største selvfølgelighet, selv om ikke spørsmålet nødvendigvis er tiltenkt henne. Det er ikke bare slik at Kelly vet mest og best om Utopia, men innenfor Utopias murer vet Kelly mest og best om alt. Det eneste temaet jeg opplevde hvor hun ikke posisjonerte seg som en naturlig autoritet, var de få gangene vi diskuterte politiske spørsmål. Et sterkt virkemiddel hun brukte for å befeste sin posisjon, var å så ofte som mulig framholde hvor lenge hun hadde vært der. Når Kelly var i Utopia, og da særlig innenfor baren, hadde hun 100 % kontroll på situasjonen, hun var det naturlige midtpunkt og hennes rolle som opinionsformidler bekledde hun med den største selvfølgelighet. Kellys framtoning var preget av selvtillit, bedrevitenhet, og til tider arroganse. Av de jeg snakket med var dette noen av begrepene som ble brukt for å beskrive henne som person. Samtidig var det ingen som satt spørsmålsteget ved hennes sosiale posisjon som en suveren autoritet i denne konteksten. Det var en bred enighet om at i Utopia var Kelly på toppen av et erfaringsbasert og kunnskapsbasert sosialt hierarki.

Hva er så Kellys mål? Hvorfor vil hun stige i det sosiale hierarkiet, og er dette et felles mål for alle reisende? Bourdieu skriver at det i samfunn alltid eksisterer

asymmetriske relasjoner, enten de er økonomiske, kulturelle eller sosiale (Bourdieu 1995). Disse asymmetriske relasjonene kan betraktes som maktforhold. Når det gjelder backpackere vil dette også være tilfellet, i og med at de i så stor grad er sosialt institusjonalisert. Som i andre samfunn er maktforhold blant backpackere kontekstuellet avhengige, noe som gjør at et etablert hierarki ikke nødvendigvis trenger å være gjeldene i andre kontekster. Et eksempel som Kelly tydeliggjør dette aspektet, og setter hennes sosiale maktposisjon i perspektiv, samtidig som det understreker viktigheten av kontekst, og hvor snever denne kan være.

Kellys kontekst er en fysisk størrelse, Utopia. Der er hun på toppen av hierarkiet, uavhengig av hvem de andre menneskene der er. Dette er langt ifra alltid tilfelle, men slik er rammene for hennes kontekst, noe som også gjør det lettere å observere overgangen til andre kontekster når det gjelder hennes sosiale posisjon. Følgende hendelse understreker viktigheten av kontekst, og hvor lite som skal til for at den sosiale organiseringen forandres helt.

Helt fra vi ankom, dannet Per, Palmen og jeg kjernen i gjengen som møttes rundt baren hver kveld. Dette fungerte som et møtested, enten det var fest eller ikke. Kelly var det naturlige midtpunkt, helt til en kveld hvor det var få andre gjester i baren, og hun bestemte seg for å stenge tidlig. Kun Sally og Jenna var der, i tillegg til oss tre, Kelly, og hennes kollega. Vanligvis drakk hun sammen med oss andre, selv om hun stod bak baren, men denne kvelden ble hun med oss ut til en annen bar der vi hadde hørt at det var fest. Det som skjedde med Kelly da vi forlot Utopia, overrasket meg veldig. Jeg hadde mistolket hennes posisjon som øverst i hierarkiet til å være et uttrykk for hennes naturlige menneskelige egenskaper, mens den på få minutter viste seg å være sterkt kontekstavhengig. Da mener jeg rett og slett at hennes sosiale posisjon var holdt oppe av Utopias murer, og uten dem ble hun forvandlet til en forsiktig, lavmælt jente, som ikke stakk seg fram. På fem minutter gikk hun fra å være det naturlige sosiale midtpunkt, til en beskjeden og nøytral jente som befant seg i utkanten av den sosiale konteksten. Hennes hierarkiske posisjon, som tilsynelatende kunne virke som et resultat av personlige kvaliteter, ble i denne situasjonen blottlagt

som det den egentlig var. Det var en kontekstuell posisjon, bygget opp innenfor faste, fysiske og sosiale rammer, og i mindre grad en relasjonell hierarkisk posisjon. Med dette mener jeg at når de samme sju personene befant seg i en annen setting, i en annen kontekst, ble det sosiale hierarkiet nesten snudd på hodet. Kelly gikk fra å være midtpunktet, toppen av hierarkiet og den naturlige autoritet, til å bli en beskjeden tilhører av den samme sosiale gruppe.

I en kontekst som det Utopia var, fungerte Kelly som en som var med på å reprodusere og institusjonalisere en del sentrale rammer og prosesser for akkurat denne konteksten. Imidlertid var den posisjonen hun befestet i hierarkiet vel så viktig som henne som individuell aktør. Den dagen hun forlater steder vil hennes plass og posisjon øverst i hierarkiet bli erstattet av en annen backpacker og slik vil det fortsette. Backpackere vil komme til Utopia og andre barer som denne, men de etter hvert institusjonaliserte sosiale prosessene bli holdt ved like av det sosiale hierarkiet.

Dette eksempelet handler om en person som har opparbeidet seg så mye erfaring og kunnskap at hun har den høyeste posisjonen i hierarkiet i akkurat denne konteksten. Andre backpackere klarer derimot å få denne posisjonen overalt hvor de kommer, ofte på grunn av personlige kvaliteter, kombinert med gode engelskkunnskaper og erfaring i ulike backpackerkontekster. Ikke alle kontekster er knyttet til et fysisk sted som det baren i Utopia er, samtidig som det i de fleste av disse backpackerkontekstene finnes noe som ligner asymmetriske sosiale relasjoner. Med dette mener jeg at de fleste sosiale konstellasjoner eller grupper består av mennesker med mer eller mindre sentrale posisjoner i den sosiale samhandlingen. Kelly var på toppen av sitt lille sosiale system innefor Utopias murer, men også bare der. Et annet eksempel om sosialt hierarki, er fra Vang Vieng, og handler om en som ikke klarer å nå sitt mål om å klatre i hierarkiet.

Charlie er en svensk 23 år gammel gutt som mer eller mindre har slått seg ned i backpackerdestinasjonen Vang Vieng i Laos. Dette er en av de fem backpackerdestinasjonene i Laos, innenfor den faste ruten som backpackere reiser langs. I folketall er dette blant de minste, men i antall besøkende er det en av de mest

populære stedene. Aktiviteter som trekker de reisende hit er naturseverdigheter som vakre fosser, store huler, sykkelturner i fjellene, klatring, men ikke minst aktiviteten jeg tidligere har nevnt, tubing. Dette er aktiviteten som framfor noen har gjort denne lille fjellandsbyen berømt, og som sørger for en fast strøm av reisende som kommer dit. Likevel er det begrenset med aktiviteter i Vang Vieng, noe som gjør at få blir der lenger enn en uke.

Charlie derimot hadde vært i landsbyen i over to måneder da jeg kom dit. Han var den første som tok kontakt med meg, og det tok ikke mange minuttene før han fikk nevnt hvor lenge han hadde vært i Vang Vieng, og at det var årevis siden han hadde vært i Sverige. Vi snakket engelsk sammen fra første stund for selv om hans engelsk var middelmådig, sa han at han nesten hadde glemt svensk, og at engelsk var et mye lettere språk for ham. Alle spørsmål som omhandlet Vang Vieng når Charlie var tilstede, ble besvart av ham, selv om de ikke var tiltenkt ham. Han gjorde det tidlig klart at han visste det som var å vite om denne plassen, og de som var ute etter å ha det kult, burde henge med ham. Snakket noen om å dra på tubing, blandet Charlie seg fort inn i samtalen og sa at dette visste han alt om, for det hadde han gjort et tosifret antall ganger. Snakket noen om å skaffe litt hasj eller andre substanser visste Charlie hvor de hadde det beste og det billigste stoffet. Når Charlie var alene med meg, røyket han ingenting, men så snart noen som røykte kom og fyrte opp en joint, enten det var med marihuana eller opium, gjorde han det også. Charlie gjorde hele tiden en innsats for å være den med mest erfaring og mest kontekstuell kunnskap. Han ville være den folk skulle spørre når de ville gjøre noe kult. Han prøvde aktivt å posisjonere seg sosialt som et midtpunkt, ved å ta kontakt med nyankomne, fortelle hvor lenge han hadde vært der, og å fortelle hva som var kult å gjøre.

Problemet med hele denne situasjonen var at Charlie hadde tydelige begrensninger når det gjaldt sosiale egenskaper. Han gjorde det beste han kunne for å bøte på dette med å være den med mest kontekstuell kunnskap og erfaring, men til og med dette var ganske mislykket. På plasser som Vang Vieng skjer det ulike ting om kveldene, og jungeltelegrafene er vanligvis den som formidler dette raskest. For å få vite hva

som skjer og hvor det skjer først, er det viktig å ha kontakt med de rette personene, samtidig som det er viktig å merke når disse ikke lenger er de rette personene. Som et endelig mål for blant annet Charlie, var det å bli en av disse personene som alltid visste hva som skjedde. Slike sterke personligheter finnes blant backpackere overalt, og det er som regel de samme personene. Disse er ofte mennesker som blir lagt merke til, som fester mye, og som snakker med veldig mange forskjellige backpackere. Disse blir alltid fort en som alle vet hvem er, og som er et naturlig referansepunkt i forhold til fest og andre aktiviteter. En typisk slik person var Per, som jeg nevnte tidligere i kapittelet. Alle de stedene jeg var sammen med ham, var han en som folk spurte om tips, om fester, og om andre ting. Per gjorde ingen bevisst innsats for å bli en slik person, han bare hadde den naturlige egenskapen at han snakket med alle, og ble fort likt av alle. Han var morsom, karismatisk og full av energi og selvtillit. Dermed etablerte han seg raskt som en slags lederskikkelse, eller et slags knutepunkt som folk benyttet seg av. Ingen av de personlige egenskapene som Per hadde kunne jeg observere hos Charlie.

I tillegg finnes de personene som alltid vet hvem disse er, og hvor de er og dermed også får med seg hvor ting skjer veldig tidlig. Charlie ville helst være den som bestemte hvor ting skulle skje, men han visste ikke engang hvem disse var. Derfor var ironisk nok Charlie, ofte den som var blant de siste til å få med seg hvor det var fest, og hvor det var kult å være. Han prøvde å promotere seg selv som en kjenner av byen, og en som det var lurt å henge med for å få med seg det som skjedde. Likevel tok det vanligvis mindre enn to døgn før de nyankomne backpackerne merket at de visste mer enn Charlie, eller fikk vite ting før ham.

Likheten mellom Kelly og Charlie var at de begge var interessert i å ha en sentral og betydelig posisjon, i et sosial kontekst hvor medlemmene av denne konteksten stadig ble byttet ut. Forskjellene var imidlertid flere enn likhetene. Kelly klarte å skape en slags kontinuitet i konteksten ved at hennes fysiske omgivelser alltid var de samme. Charlie hadde hele Vang Vieng som rammene for sin kontekst, og selv om dette var en liten by, ble det for stort til at han klarte å skape en tilnærmet stabil kontekst. Han

måtte hver dag etablere sin rolle og sin sosiale posisjon overfor en skiftende tilhørerskare, som ikke lenge nok forble hans tilhørere til at denne posisjonen ble sentral nok. Etter en fem – seks dager i byen visste nok de fleste hvem Charlie var, men flere så nok på ham som en kuriositet enn som en autoritet på noe som helst område.

En annen viktig forskjell var nok deres personlige utgangspunkt. Kellys framtoning var preget av mer selvtillit, mer autoritet, og mindre påtattthet enn det Charlies framtoning var. Hun hadde lært å kontrollere sine omgivelser, uavhengig av hvem disse omgivelsene omfattet. Hennes fysiske kontekst, Utopia, var nok til å holde seg stabilt på toppen av hierarkiet, uavhengig av type gjester og antall gjester i baren. Charlie beveget seg rundt i byen, primært på de ulike barene, og denne endringen i fysisk miljø, kombinert med endring i sosial kontekst, viste seg viktigere enn hans kontekstuelle erfaring og kunnskap.

Det siste punktet som utgjør en stor forskjell mellom Kelly og Charlie, i deres forsøk på å klatre til topps i det sosiale hierarkiet, er språk. Blant backpackere i Sørøst-Asia er det felles språket engelsk. I nesten alle grupper som består av flere nasjonaliteter og i alle sosiale settinger, som i for eksempel barer, er engelsk det eneste gyldige språket. All kommunikasjon foregår på engelsk, og de som behersker språket best har lettere for å hevde seg. Selv om nesten alle backpackere snakker mer eller mindre engelsk er det få som behersker humor godt. Backpackere som har engelsk som sitt førstespråk har allerede der en fordel i sosiale kontekster. Av de som ikke har engelsk som sitt førstespråk, er det tydelig hvem som hevder seg i sosiale hierarkier, og det er de som selv kan spøke og fortelle vitser på engelsk. På grunn av dette er det alltid en uforholdsmessig stor del engelsktalende reisende på toppen av ulike sosiale hierarkier. Charlie kan le av vitser fortalt på engelsk, men språkkunnskapene hans begrenser ham til det. Vil han spøke på engelsk, må det være en godt planlagt vits, og aldri en spontan morsom kommentar. Kelly derimot har fordelene av å ha engelsk som sitt førstespråk, og kommentarene kommer både mer spontant og naturlig. Det er lett å undervurdere betydningen av å beherske språket som felles

kommunikasjonsmedium, og særlig evnene til å bruke humor som kommunikativt virkemiddel. Det blir lagt merke til og betyr mye i sosiale sammenhenger. Kan du spøke og få andre til å le, får du oppmerksomhet, og ofte anerkjennelse i gruppen.

For å få en sentral posisjon i en sosial kontekst blant backpackere finnes altså en del kriterier hvorav de fleste av disse må være oppfylt. Kontekstuell erfaring og kunnskap er viktig, men det er ikke nok. Gode engelskkunnskaper gjør at samtalene fungerer bedre, og evnen til å bruke humor i en sosial kontekst skiller de dyktige engelsktalerne fra de mindre dyktige. Med Kelly sin erfaring og kunnskap klarte hun å være på toppen av sitt sosiale hierarki, som riktignok hadde klare fysiske begrensninger. Charlie investerte all sin tid og kunnskap for å bli en sentral skikkelse i Vang Vieng, men kom til kort på grunn av personlige egenskaper og for dårlige engelskkunnskaper. Per gjorde tilsynelatende ingen innsats for å alltid bli en sentral skikkelse i de fleste sosiale kontekster han deltok i. Han ble sett på som morsom, var godt likt av de fleste, og oppnådde dermed en høy posisjon i de fleste sosiale hierarkier.

Jeg går et øyeblikk tilbake til utgangspunktet, og spør hvilken rolle hierarkiet i seg selv spiller i opprettholdelsen og reproduksjonen av backpackerkulturen. Det finnes alltid utallige sosiale grupper blant reisende og alle har mer eller mindre asymmetriske sosiale relasjoner. Disse gruppene inkluderer nye medlemmer hele tiden. Disse nye medlemmene møter da ofte et relativt bredt felles meningsgrunnlag, aktivitetsgrunnlag, felles holdninger og ofte også lignende fysisk presentasjon. I en slik situasjon er det lett å akseptere det etablerte felles kulturelle grunnlaget, fordi det tilsynelatende er stor enighet og lite konflikt i en allerede etablert gruppe, og det er både lett og naturlig å falle inn i det samme sporet som de andre.

Her finnes altså en hierarkisk organisert gruppe, som er åpen og tar imot nye medlemmer, samtidig som den gir klart uttrykk for hvordan de liker å ha det. Hierarkiet trenger ikke nødvendigvis bli manifestert gjennom en eller flere klare lederskikkelser, men blir ofte det. Selv om medlemmene i gruppen byttes ut over tid,

vil store deler av innholdet derfor reproduseres, fordi nye medlemmer ofte blindt aksepterer at ting er som de er.

I et samfunn som det backpackerne konstituerer er det mange faktorer som i utgangspunktet taler for en lite institusjonalisert gruppe uten mye til felles. De kommer fra ulike land og har mangfoldige forskjellige tanker om reisen. De både forlater og reiser tilbake til ulike livssituasjoner der de kommer fra. Det finnes ingen fast geografisk ramme for hvor backpackere kan befinne seg, og det er fra dag til dag forskjellig hvem som er medlemmer i dette samfunnet. Det jeg prøver å vise med dette kapitlet, er hvordan backpackersamfunnets mangfoldige institusjonaliserte prosesser og samlende mekanismer gjør at denne gruppen fungerer som et fullverdig og reproduserende sosialt fellesskap. Når de ankommer flyplassen i Bangkok, Kuala Lumpur eller den destinasjonen som er deres utgangspunkt for reisen, blir personlige forskjeller uviktige. Det viktige da er deres identitet som backpacker og deres tilhørighet til dette fellesskapet. Siden alle stort sett reiser de samme stedene, og gjør de samme aktivitetene der de er, styrkes det som er felles og dermed den sosiale gruppen. De snakker om de samme tingene på lignende arenaer uansett hvor de er. De drikker seg fulle sammen og utveksler reiseinformasjon, og alt dette binder gruppen nærmere sammen. Det skjer en kontinuerlig gjentakelse av institusjonaliserte prosesser som gjør at de reisende får veldig mye til felles. Grupper dannes og nye medlemmer kommer til hele tiden. På grunn av den hierarkiske organiseringen er det letteste å akseptere gruppen som den er, for å ikke risikere å bli sosialt ekskludert. Kort oppsummert viser dette kapitlet hvorfor backpackerne som gruppe ikke trenger alle de faktorene som mange andre geografisk organiserte samfunn har, for å fungere som et samfunn og en kultur.

5. Verdier og praksiser

- Why do travellers pretend to be idealistic? Basically, all we do is meet new people, get drunk together and move on to the next backpacker hangout –

- Palmen -

I dette kapittelet vil jeg ta opp forholdet mellom verdier og praksiser blant de reisende. I kapittel 3 presenterte jeg en del verdier og idealer blant backpackere og hvordan dette kommer til syne gjennom blant annet samtaler og observasjon. Både når det gjelder de felles verdiene jeg allerede har presentert, og når det gjelder andre verdier og meninger, kan det ofte virke som om det er et stort sprik mellom ord og handling. I mange tilfeller hvor jeg har vært sammen med backpackere over tid, har jeg observert at diskrepansen mellom uttalte verdier og meninger, og de handlingsmønstre de lever etter, tilsynelatende har vært relativt stor. Målet med dette kapittelet er å se på en del sammenhenger som klargjør hva som er verdienes hovedhensikt, og hvordan de henger sammen med handlinger og praksiser.

Jeg kommer til å argumentere at verdiene som er felles for backpackere, som frihet, planløshet, kontroll over egen tid og sparsommelig pengeforbruk, er viktige i seg selv når det gjelder opprettholdelsen og definisjonen av samfunnet. Imidlertid virker det ikke som om det er like viktig at folk lever og handler i tråd med disse verdiene. Jeg vil her ta opp hvordan det er mulig at en verdi eller et ideal er viktig i seg selv, nesten helt uavhengig av handlingsmønstre og praksiser.

Et av de temaene det snakkes mye om blant reisende, og som opptar de fleste, er penger og budsjett. Jeg vil først i dette kapittelet se på viktigheten av et stramt budsjett blant reisende, og ved hjelp av empiri om dette vise hvorfor dette er en viktig verdi i seg selv.

Diskusjon av de presenterte idealene

En felles verdi som jeg har funnet hos de fleste backpackere er målet om å spare penger, eller å ha et lavt budsjett. Backpackere snakker mye om penger, om hvor mye ulike ting koster, og om det generelle prisnivået ulike steder. Det kan ofte virke som idealer å bo billig, å spise billig, å reise billig, og generelt å klare seg på minst mulig penger. Det finnes nok flere grunner til at dette er blitt et felles ideal blant backpackere. Som med de andre verdiene, er denne sparsommelige verdien preget av annerledeshet. Backpackere ser ikke på seg selv som vanlige turister, som bor på fine hoteller og bare ser bassengkanter og turistattraksjoner. De ønsker å oppleve det stedet de besøker på en kvalitativt annen måte enn to ukers turistene, og forstå stedet fra et eget perspektiv som ikke skal ligne på noen andre sitt perspektiv. Om de alltid oppnår dette er det nok mye uenighet om, men poenget er at de dermed distanserer seg og differensierer seg fra de andre typene turister, og på den måten styrker samholdet i backpackerkulturen. I backpackernes perspektiv lever de helt forskjellige liv enn for eksempel pakketurister, og dette i seg selv er en verdi som bidrar til å definere gruppen tydeligere. Folk som reiser som backpackere blir i tillegg en del av en livsstil, hvor det er sett på som et ideal og felles mål å spare penger, slik at reisen varer lengst mulig.

Som med eksempelet med Cara og Amelia, er det mange reisende som er veldig eksplisitte på sine lave budsjetter. Hvorfor var det så viktig for dem å presentere et lavt budsjett, og å bruke enhver anledning til å fortelle andre hvor lite penger de brukte? Hadde de oppdaget at å leve på et stramt budsjett var et backpackerideal og ville derfor gjøre det de kunne for å leve opp til dette idealet, eller var det bare en måte å lure seg selv til å tro at de brukte mindre penger enn de egentlig gjorde? Disse to jentene var som de fleste andre backpackere opptatt av å passe inn, av å bli inkludert i backpackerfellesskapet. De var unge, uerfarne og den eneste turen de hadde hatt på egen hånd før, var en uke til Spania. Nå var de kastet ut i en fremmed verden i fem måneder og alt de kjente til var hverandre. Jeg tror disse jentene raskt oppdaget at alle snakket om priser, om penger og om hvor mye alle brukte. De

oppfattet dette idealet og gjorde det raskt til sitt eget. Selv om de sannsynligvis var klar over at budsjettet de presenterte ikke var helt nøyaktig, ble ikke verdien av å ha et stramt budsjett mindre viktig.

Pengesparing og backpacking henger tett sammen, og det er blitt en etablert verdi å spare der det er mulig. Backpackere leter ofte etter billige reisealternativer, billige boliger, billige restauranter, billige barer og snakker samtidig mye om dette. Disse samtalene, hvor ulike backpackere forteller hverandre hvor billig de bor, eller hvilken lokal billig restaurant de har funnet, er med på å forsterke denne verdien, samtidig som de reisende distanserer seg kvalitativt fra pakketurister. Dermed er alle samtalene om budsjett og penger viktigere enn budsjettet i seg selv. Det er verdien og idealet som er hovedpoenget, ikke praksisen.

Som jeg forteller i kapittel 3, er annerledeshet et nøkkelord når det gjelder backpackernes felles idealer og verdier på reisen. Denne annerledesheten knytter seg primært til tre ting. For det første er det en annerledeshet til hele livssituasjonen hjemme der de kommer fra. For det andre er det annerledeshet i forhold til andre typer turister der de nå befinner seg. For det tredje er det en annerledeshet til de fastboende. Denne annerledesheten som alle backpackere har til felles, er med på å skape en felleskapsfølelse som knytter dem nærmere sammen. Vi er annerledes enn de andre, men vi er like hverandre. Denne likheten og dette fellesskapet bygger imidlertid på flere ting enn avstand og differanse fra andre. En av de viktigste faktorene, som er med på å gjøre disse reisende menneskene til et institusjonalisert fellesskap er at de har felles verdier og idealer. Ofte er det minst like viktig at disse verdiene presenteres til andre backpackere verbalt, som det er at de blir utøvet. Idealet om å bruke lite penger er vel så viktig å presentere verbalt, for å kvalitativt distansere seg fra pakketurister og dermed forsterke annerledesheten til dem, samtidig som det forsterker fellesskapet blant backpackerne.

Verdienes funksjon i seg selv

Backpackere har ofte klare idealistiske meninger og holdninger til hva en bør mene og hva en bør gjøre. Som jeg skriver om i kapittelet om verdier og idealer, finnes det flere fellestrekk som til sammen konstituerer noe som ligner på et verdisystem.

Mange som jeg reiste sammen med snakket mye om hva som var viktig for dem når de var på reise, både i relasjon til de lokale, i forhold til andre reisende og i andre saker som var relevante i konteksten.

To av mine hovedinformanter som var eksplisitte og tydelige på sine verdier, var Jennifer og Sandra fra Canada. De var begge 26 år og jeg var sammen med dem i litt over to uker, tidlig i feltarbeidet. De reiste sammen i ca 4 måneder i Sørøst-Asia og dette var deres andre gang på tur i denne regionen. Jeg var sammen med dem nesten alle våkne timer i drøye to uker, så vi fikk tid til mange samtaler, men også mange situasjoner hvor mange andre backpackere var involvert.

Noe som var viktig for dem begge og som de ofte uttalte, var å få kontakt med de lokale og å lære om ulike lokale kulturer. Hver gang de skulle til et nytt sted, gjentok de hvor viktig dette var for dem. På over to uker tok de imidlertid kontakt med lokale mennesker kun når de skulle kjøpe noe av dem. Ikke en eneste gang innledet de en samtale med en lokal person, annet enn når det var i sammenheng med en økonomisk transaksjon. Dette var tidlig i feltarbeidet og jeg hadde store vanskeligheter med å forstå hvordan det tilsynelatende var et så stort sprik mellom ord og handling.

En episode som fikk meg til å innse en viktig sammenheng mellom verdi og praksis, skjedde på en turistbåt i Thailand. En gruppe med thaier satt og spilte kort og lo i en sirkel på gulvet. Buddhistiske regler sier at man ikke skal peke føtter mot hodet, eller ha de i andres hodehøyde. Det Jennifer og Sandra gjorde, var å gå gjennom sirkelen, som ble oppfattet som respektløst på to måter. Først tråkket de på det som konstituerte bordet til gruppen, og i tillegg var deres føtter like ved hodene til dem de gikk forbi. De fleste andre som var på båten hadde fått med seg dette tabuet, og hadde gått rundt sirkelen. Denne hendelsen skapte umiddelbare reaksjoner. De to mennene i

gruppen spratt opp på bena og begynte å skrike på thai. Kvinnene i gruppa holdt mennene tilbake og roet dem ned, og forklarte meg seinere at dette var et stygt overtramp og meget respektløst av to unge utlendinger som bare er på besøk i landet. Selv om dette ble en litt pinlig situasjon for mine informanter, lærte de her noe viktig om Thailand, selv om det ikke var på eget initiativ. Samtidig lærte jeg noe viktig. Dette var en av de situasjonene som fikk meg til å forstå at verdi og praksis ikke nødvendigvis henger tett sammen. Det er verdiene i seg selv som er viktige, de er med på opprettholde fellesskapet blant backpackere. Verdien i dette konkrete tilfellet var å presentere interesse for ulike lokale kulturer til andre backpackere. Dette i seg selv hadde ingen konkret sammenheng med å faktisk tilegne seg kunnskap om forskjellige lokale kulturer.

En annen sak som tidlig kom fram i samtaler med disse kanadiske jentene var hvilke kriterier som lå til grunn for reisevalg de tok, hvilke type steder som appellerte til dem og hvilke steder som ikke gjorde det. Både Jennifer og Sandra var enige om at de aller helst likte å reise til steder hvor ikke alle andre reiste, altså "off the beaten track". Jennifer og Sandra reiste imidlertid bare til steder hvor alle andre backpackere reiser, typiske backpackersteder. På samme måte som med det forrige idealet, ligger her det sentrale i det de presenterer til andre reisende, altså verdien i seg selv. Hva de presenterer som et ønske til andre reisende og hvordan de faktisk legger opp reisen, trenger ikke å henge sammen. Verdien i seg selv er det sentrale, og at de ikke handler etter denne verdien, gjør den ikke mindre reell eller mindre viktig.

Maurice Bloch understreker viktigheten av å fokusere på relasjonen mellom det eksplisitte og bevisste, og det mer implisitte og ubevisste, som kanskje kan gi dypere, mer fundamental kunnskap (Bloch: 1998: intro.). Det kan være mange grunner til at folk sier det de sier, og Bloch kritiserer antropologer som prøver å forklare kulturer ut ifra kun eksplisitt, lett tilgjengelig informasjon. Her bekrefter Bloch noe av det jeg oppdaget. For å forklare en kultur som det backpackerkulturen er, trenger jeg en kombinasjon av eksplisitt uttalt kunnskap, og implisitt erfart og observert kunnskap. Hadde disse to informasjonskildene gitt akkurat det samme svaret, hadde verdien av

deltakende observasjon sunket betraktelig. Nettopp fordi det folk sier og det folk gjør i mange tilfeller ikke sammenfaller, er det nødvendig å se på begge disse typene informasjon, og ikke minst relasjonen mellom de to. Ved å gjøre feltarbeid på backpackere, hadde jeg en meget god mulighet til å komme forbi den eksplisitte informasjonen og videre til en dypere forståelse av backpackerne, ettersom jeg i en slik kontekst hadde muligheten til å være aktivt til stede i store deler av døgnet timer. I tillegg til den store graden av tilstedeværelse, var min rolle som forsker i stor grad kompatibel med den som backpacker. Jeg var en likeverdig deltaker av kulturen, samtidig som jeg var forsker og etnograf. Denne informasjonen om relasjonen mellom det eksplisitt uttalte og den implisitt erfarte kunnskapen fikk jeg gjennom deltakelse og tilstedeværelse over tid, og som Bloch understreker, gav det meg en bedre forståelse av relasjoner mellom for eksempel verdier og praksiser.

En annen av mine informanter var på slutten av en lang reise hvor hun hadde vært innom Nord-Amerika, Mellom-Amerika, Sør-Amerika, øyer i Stillehavet, Asia og Europa. Hun hadde akkurat snakket om hvor viktig det var for henne å bli kjent med den lokale kulturen der hun var, da jeg spurte henne hvilket sted hun likte best på reisen sin. Svaret hun da gav meg var ganske klargjørende. Hun likte Mexico best, fordi der hadde hun truffet så kule folk som hun hadde reist sammen med. Her bekrefter hun to ting som er felles for mange backpackere. Hvor de reiser trenger ikke å være det viktigste, og de sosiale gruppene de blir en del av på de ulike destinasjonene, er på mange måter avgjørende for om de har gode eller dårlige opplevelser fra dette stedet. Mexico var ikke det beste stedet på grunn av noe som kan ses på som en kvalitet ved landet eller det meksikanske folket. Hun husket det som det beste landet på grunn av de andre backpackerne som tilfeldigvis oppholdt seg der samtidig med henne, og som hun hadde det gøy sammen med. Hvem de møter påvirker i stor grad opplevelsen av et sted, og minnet om et sted. Når hun presenterte at det var viktig for henne å bli kjent med den lokale kulturen, var dette i stor grad et uttrykk for å være med i et verdifelleskap, og dermed ha definert sin posisjon som backpacker.

Sandra og Jennifer snakket om å reise ”off the beaten track”. Likevel var hovedgrunnen til neste reisemål hver gang råd og tips fra andre backpackere. Dersom backpackere i mange henseender planlegger innenfor de samme rammer, samtidig som de alle sammen gir råd til hverandre, er det ikke rart at det er mange backpackere der de havner. Alle disse stedene var en gang ”off the beaten track” og noen har beholdt sitt spesielle og eksotiske rykte. Nyheter blant backpackere spres imidlertid kjapt, og det er da ikke vanskelig å forstå hvorfor det er så mange reisende på et sted som kanskje ennå har rykte på seg å være eksotisk og tomt for backpackere. Dette viser seg ofte ikke å bety så mye, så lenge de kan skryte på seg eller få status for å ha vært ”en av de første” til å ha vært innom et av de i øyeblikket kuleste backpackerparadisene. Alt dette betyr er at når de forteller om dette stedet til andre reisende, så er det flere som ikke har vært der, enn som har vært der. Denne opplevelsen av å fortelle om et sted som mange mennesker ikke har vært, føles for mange både eksotisk og spesielt.

Ønsket om å finne steder som er ”off the beaten track” har en del ironiske sider ved seg. Guidebøker skriver av og til om steder som er tomme for andre turister, og bare lokalbefolkning overalt. De fleste som oppsøker disse stedene vil sjelden eller aldri finne denne beskrivelsen særlig treffende. Ved å beskrive et sted som ”of the beaten track” i en guidebok, kan du være ganske sikker på at dette stedet er fullt av backpackere ikke lenge etter.

I tillegg til at beskrivelsene av steder som er ”of the beaten track” illustrerer noe av ironien i disse håndbøkene, er selve jakten på det autentiske paradoksalt nok også en selvødeleggende aktivitet, og en ironisk aktivitet. Det autentiske er ofte beskrevet som et uberørt sted, hvor det ikke finnes turister, og hvor de lokale lever som de alltid har gjort. Å si at det er uberørt, er en måte å påstå at kultur kan eksistere i en beholder, avsondret, fra omverden. Som Coleman og Collins påpeker, har kulturer aldri vært autonome enheter, fordi ingen kultur er som en øy, og fordi det alltid har vært sosial interaksjon mellom ulike grupper av mennesker (Coleman, Collins, 2006). I de gamle strukturfunksjonalistiske monografiene, får vi presentert autonome

kulturer atskilt fra resten av verden, men dette er mest fordi metoden krevde det, ikke at det representerte et reelt bilde av virkeligheten.

Jakten på det autentiske er derfor i seg selv en illusjon, og vil aldri føre frem, samtidig som det er en ironisk aktivitet. Med dette mener jeg at selve tilstedeværelsen av turistene ødelegger bildet av en uberørt, autentisk kultur, noe som resulterer i et paradoks. De som sørger mest over det ødelagte, er de som selv er medskyldige i denne ødeleggelsen. Derfor, sier Coleman og Crang, vil det autentiske alltid være utilgjengelig i forhold til enten tid eller sted. Enten befinner det seg over neste fjell, eller så var det her for bare en generasjon siden (Coleman, Crang, 2002).

Selv om det i mange tilfeller kan virke som om praksisen, utøvelsen av disse verdiene, ikke er i overensstemmelse med det de presenterer til hverandre verbalt, er det tydelig at verdiene har en sentral og viktig plass i backpackersamfunnet. Det tok lang tid før jeg så at presentasjonen av verdiene i seg selv, kombinert med bekreftelse og enighet fra andre backpackere, var det som var det viktige. Hvordan verdier som pengesparing og lite hastverk, frihet og uavhengighet ble presentert fra den ene reisende til den andre, og hvordan dette omtrent alltid ble møtt med samtykke og enighet, var det sentrale i seg selv. En av de viktigste funksjonene til dette verdisystemet, er at det virker samlende på backpackerfellesskapet. Det som fikk meg til å forstå hva som var hovedgrunnen til at alle disse felles verdiene var en viktig forutsetning for hele samholdet og fellesskapet i backpackerkulturen, var Cale, en av mine hovedinformanter som jeg har nevnt tidligere. Vi var sammen på Ko Tao i Thailand, og han var storfornøyd med alle sine kule, nye backpackervenner. Etter noen dager der sammen, fortalte han meg om et engelsk par som han hadde møtt på Ko Samui, som er en øy med både backpackere og pakketurister. Cale reiste alene og var veldig kontaktsøkende. Da han traff dette paret, hadde han snakket med dem i en bar og avtalt å spise middag sammen med dem neste dag. Han snakket om dem med en negativ undertone, og fortalte at de ikke kom så godt overens. Likevel var det eneste han hadde å utsette på dem at de reiste alt for fort, de hadde booket alle hotellene på forhånd, og de bodde i en veldig dyr bungalow. Da han avsluttet

historien med å si ”but they were obviously not real travellers”, forstod jeg hvorfor han hadde den negative undertonen.

Dette paret hadde tydeligvis ikke de felles sentrale verdiene som det backpackere har, og passet altså derfor ikke helt inn i kategorien. Bevisst eller ubevisst vegret han seg for å si for mye bra om dem, i og med at de ikke var fullverdige medlemmer av denne reisende kulturen. Han presenterte at de hadde dårlig tid, de planla for mye, og de sløste med pengene. Ved å snakke negativt om dem forklarer han at det er viktig å presentere felles idealer og verdier for å bli forstått og akseptert som en ekte backpacker. Dette skiller backpackerne fra alle andre, og derfor forsterker det også samholdet og fellesskapsfølelsen innad i gruppen. Hver gang backpackere uttaler og bekrefter en verdi overfor hverandre, forskjelliggjør de seg fra alle andre grupper, samtidig som backpackersamfunnet styrkes. Når for eksempel to backpackere snakker om at de har god tid eller at de har full kontroll over egen tid, understreker de forskjellen til blant annet pakketurister. Det samme gjelder for alle verdiene som jeg har presentert. Dermed blir det ikke så viktig om de handler nøyaktig i tråd med sine uttalelser. Så lenge meningsfellesskapet og verdigrunnlaget i samfunnet blir gjensidig etablert, samtidig som tydelige skiller til andre grupper blir understreket, er handlingene og praksisenes innhold av mindre betydning.

Avslutning

Det er i faget i dag en økende interesse for turismestudier som sosialantropologisk forskning og studier av backpacking er en betydelig del av dette (ASA, 2007). Jeg har hatt et multilokalt felt som sentralt i min metode og jeg har reist sammen med informantene mine, som både backpacker og forsker. Feltet har jeg definert etter hvert som jeg reiste, som de backpackerne som jeg reiste sammen med, og de andre reisende som disse relaterte seg til.

Som ung og erfaren backpacker, var tilgangen til feltet og informantene aldri et problem. Jeg presenterte mitt prosjekt og min rolle som etnograf, men ble alltid behandlet som en likeverdig medreisende. Skillet mellom de analytiske kategoriene forsker og informant ble i praksis uviktig, og disse to rollene var i dette prosjektet i det store og hele sammenfallende for meg.

I tillegg til at skillet mellom min rolle og informantenes roller i stor grad var sammenfallende, ser vi i dette feltet et uklart skille mellom hjemme og felten. En gruppe mennesker fra mange forskjellige land, skaper en ikke-nasjonal kultur, der hvor de for øyeblikket er. Denne kulturen er aldri i hjemlandet til noen av medlemmene i kulturen. Samtidig er den ikke basert på eller ligner den lokale kulturen. Den er heller ikke basert på nasjonalitet, etnisitet, språk, eller geografi. Den er konstituert av backpackere i et sosialt hierarkisk system, og reproduisert gjennom institusjonaliserte prosesser, og et felles verdigrunnlag.

Fokuset var backpackerne i seg selv og deres relasjoner til hverandre. Jeg har sett på hvordan en gruppe mennesker i bevegelse, hvor medlemmer kommer og går, konstituerer et samfunn og en kultur. Backpackere befinner seg i et mangfold av ulike livssituasjoner, men så snart de blir backpackere blir disse situasjonene svært sammenlignbare. På mange måter virker det som om utgangspunkt som alder, nasjonalitet og motivasjon for reisen blir uviktig, så snart samhandlingen med andre backpackere er i gang. Fellesskapet er viktigere enn forskjellene i

backpackersamfunnet. Det som er felles blir overkommunisert og lagt vekt på, samtidig som ulikheter ofte blir mindre betydningsfulle i denne konteksten.

Ved å reise sammen med backpackere i to uker eller mer, fikk jeg et godt innblikk i deres liv på reise, og deres liv som backpacker. De jeg reiste sammen med hadde ulike utgangspunkt for reisen og ulike tanker om reisen. Likevel gjorde alle sammen stort sett de samme tingene. Det som var fellestrekkene i alle mine informaners hverdager var å treffe andre backpackere, og alkohol. Dette er en sentral del av de fleste backpackeres liv og hverdag.

Backpackere på reise har et felles verdigrunnlag som er preget av et ønske om annerledeshet. Det de primært søker annerledeshet fra, er alt det som er hjemme, og andre sosiale grupperinger der hvor backpackerne er. Frihet, planløshet, kontroll over egen tid, og lavt budsjett, er disse fire grunnleggende verdiene for backpackersamfunnet. Alle disse verdiene eller idealene er uttrykk for annerledeshet. Det kan være i motsetning til mangel på frihet der de kommer fra, og det kan være lavt budsjett i kontrast til andre typer turister. Denne felles søken etter annerledeshet virker samlende på backpackerne som gruppe, fordi ved å distansere seg fra og differensiere seg i forhold til andre situasjoner og andre sosiale grupper, understreker de likheter innenfor den gruppen som backpackerne er.

Folk reiser i flokk fra et sted til et annet, og når de kommer fram, gjør de ofte som backpackere der før dem har gjort. Reiserutene til backpackerne er godt organisert, og påvirker nye reisende til å velge samme ruter. Informasjonsflyten som backpackere styrer, inneholder mye kontekstuell reiseinformasjon, og den reiser fort fra den ene til den andre. Alle mine hovedinformanter satt førstehåndsinformasjon som den viktigste informasjonskilden i forhold til videre reisevalg, foran guidebøker og internett. Backpackere deler informasjon med hverandre hver dag, og dette er med på å institusjonalisere både reiseruter, og populære destinasjoner.

I noen tilfeller kan utgangspunkt som nasjonalitet, språk, og andre ulikheter være dominerende i nye relasjoner mellom backpackere. Da spiller alkohol, og baren en

viktig rolle. Når backpackerne går i baren og drikker sammen, underkommuniseres ulikheter, og alkoholen virker samlende. Det blir lettere å fokusere på det som er likt, og etter hvert trenger ikke skillelinjer som for eksempel kommunikasjonsvanskeligheter kan skape, engang være særlig relevante.

Institusjonaliserte handlingsmønstre og aktiviteter gjør at det er lett å velge å gjøre det samme som andre backpackere gjør og har gjort før. De samhandler med hverandre i lignende kontekster på svært sammenlignbare arenaer, som barer, der de bor og på reise. De danner grupper på standardiserte måter, med formaliserte samtaler og nesten alltid med utgangspunkt i en av disse tre arenaene. Hvordan backpackere etablerer nye bekjentskaper, og etter hvert sosiale grupper, skjer på omtrent samme måte, uansett hvor de er, og de arenaene de oppsøker for å treffe andre reisende, er i form og innhold ganske like overalt.

Mange sentrale prosesser, aktiviteter og meninger i backpackerkulturen er blitt institusjonalisert og i stor grad standardisert. I noen sosiale grupper er konformiteten blitt så høy at det ikke er rom for uenighet eller meningsutveksling i det hele tatt. Som den empirien jeg har fra India viser, er det eksisterende meningsspekteret det eneste gyldige. Her ble alle ytringer om uenighet enten sett på som et forsøk på å splitte gruppen, eller som et uttrykk for uvitenhet i forhold til de sosiale regler som finnes. I de fleste sosiale grupper som backpackerne danner, vil det finnes konformitet av ulik grad, som gjør at nye medlemmer mer eller mindre stilltiende aksepterer gruppen som den er, for selv å bli akseptert og inkludert.

I alle disse sosiale gruppene finnes nesten alltid asymmetriske relasjoner eller tendenser til hierarki. Viktige faktorer som er avgjørende i den hierarkiske organiseringen er reiseerfaring, engelskkunnskaper, og ikke minst personlige sosiale egenskaper. Denne hierarkiske organiseringen er svært dynamisk, i tråd med resten av backpackersamfunnet. I tillegg er denne hierarkiske oppbygningen av sosiale grupper på mange måter grunnen til stabiliteten i gruppene. Når grupper da er i endring og medlemmer skifter posisjoner i den hierarkiske organiseringen, består likevel mye av innholdet. Når nye reisende blir en del av allerede eksisterende

reisegrupper, er det lett å ta etter de meninger, holdninger, aktiviteter, og verdier som allerede finnes i gruppen. Dermed institusjonaliseres samfunnet ytterligere, selv om medlemmer skiftes ut og alle er i bevegelse.

Forholdet mellom verdier og praksiser blant backpackere, er noe av det mest interessante i denne kulturen. Jennifer og Sandra sin tilsynelatende store uoverensstemmelse mellom hvilke verdier de uttalte, og hvordan jeg observerte at de handlet, gjorde dette ekstra spennende å finne et svar på. Bloch forklarer hvordan det i mange tilfeller kan være et stort sprik mellom det folk sier og det de gjør. Han forklarer nødvendigheten av å se på kombinasjonen av eksplisitt uttalt kunnskap, og implisitt erfart kunnskap (Bloch: 1998: intro.). Ofte kan det folk sier ha en verdi i seg selv, slik som de har blant backpackere. Verdien sin viktigste relasjonelle rolle i denne sammenhengen, er å produsere likhet med andre reisende, samtidig som de understreker forskjeller til andre sosiale grupper, som de lokale og pakketurister. Når to backpackere uttaler til hverandre at de gjerne vil bli kjent med den lokale kulturen, er dette et uttrykk for fellesskap. De har det samme idealet, som her består i å bli kjent med en fremmed kultur. Selv om ingen av dem går inn for dette i praksis, mister ikke dette idealet sin verdi. Ved å i det hele tatt uttrykke denne verdien, distanserer de seg fra pakketuristen, som sitter ved bassengkanten og drikker dyre drinker, og som aldri ville sagt dette. Samtidig plasserer de hverandre som likeverdige backpackere, og den sosiale relasjonen kan bygges videre på. Verdien og praksisen trenger altså ikke henge sammen for at verdien skal være viktig, og ærlig.

Backpackere vil ha friheten til å gjøre hva de vil, når de vil, men samtidig ha muligheten til slippe å ta vanskelige valg. Livet på reise i en institusjonalisert backpackerkultur er følelsen av frihet, innenfor et sosialt konstruert rammeverk. Dette er ikke et rammeverk som setter begrensninger på frihetsfølelsen, men de institusjonaliserte prosessene og standardiserte handlingsmønstrene som finnes, legger til rette for enkle valg.

Noe av poenget med å forklare backpackeres mange fellestrekk, som handlingsmønster, reiserute og verdigrunnlag, er å forklare hvilken felleskapsfølelse

og grad av institusjonalisering som finnes i denne kulturen som tilsynelatende virker som den bare består av flyktige relasjoner blant individuelt reisende. Det de leter etter er ikke et sted, eller en kultur, men kanskje snarere en tilstand. Noen foretrekker å lete alene, andre leter sammen, men alle prøver de å oppnå følelsen av annerledeshet. Dette gjør de gjennom å aktivt søke frihet, uavhengighet, ansvarsløshet og tidløshet, uten at dette skaper organisatoriske utfordringer eller kompliserte menneskelige relasjoner.

Kildeliste

Amit, Vered (2000): Introduction: Constructing the Field. I Amit, Vered (red.): *Constructing the Field: Ethnographic Fieldwork in the Contemporary World*. London: Routledge, 1-18.

Anderskov, Christina (2002): *Backpacker Culture: Meaning and Identity Making Process in the Backpacker Culture among Backpackers in Central America*, Department of Ethnography and Social Anthropology, University of Aarhus.

ASA, (2007): *Thinking Through Tourism*. London Metropolitan University, UK.
(www.theasa.org/asa07/)

Barth, Fredrik (1969): *Ethnic Groups and Boundaries. The Social Organization of Culture Difference*, Bergen, Universitetsforlaget.

Bloch, Maurice E. F. (1998): *How We Think They Think. Anthropological Approaches to Cognition, Memory, and Literacy*, Westview Press, Perseus Book Group.

Bourdieu, Pierre (1995): *Distinksjonen: en Sosiologisk Kritikk av Dømmekraften*, (Originaltittel: *La Distinction: Critique Sociale du Jugement*, 1979.) Oslo. Pax Forlag.

Coleman, S. & Collins, P (2006): *Locating the Field. Space, Place, and Context in Anthropology*, Oxford International Publishers Ltd.

Coleman, S & Crang, M (2002): *Tourism. Between Place and Performance*, Berghahn, New York.

Døving, Runar (1993): *Syden - fritidens land og dets folk*. Cand. Polit. – avhandling, Institutt og museum for antropologi, Universitetet i Oslo.

Elsrud, Torun (2004): *Taking Time and Making Journeys – Narratives on self and the other among backpackers*. Lund Dissertation in Sociology 56. Dept. of Sociology, Lund University 2004.

Evjen, Hedda (1998): *Jakten på autentiske opplevelser – En sosialantropologisk studie av backpackere i Latin-Amerika*. Hovedfagsoppgave i Sosialantropologi, Sosialantropologisk Institutt, NTNU.

Frøystad, Kathinka (2002): *Forestillingen om det "ordentlige" feltarbeid og dets umulighet i Norge*. I Rugkåsa, Thorsen (red.): Nære Stedet, Nye Rom. Gyldendal Norsk Forlag AS 2003.

Gennep, Arnold Van (1909): *The rites of passage*. (Trans. By Monika B. Viedzdom and Gabrielle L. Caffee.) Routledge and Kegan Paul.

Gupta, A & Ferguson J (1997): *Anthropological Locations. Boundaries and Grounds of a Field Science*, Berkeley, University of California Press.

Johnsen, Siri (1998): *En sosialantropologisk analyse av backpackere i Nusa Tenggara, Indonesia*. Hovedoppgave i Sosialantropologi, Institutt for Sosialantropologi, Universitetet i Tromsø.

Marcus, George E. (1998): *Ethnography through thick and thin*. Princeton, N.J.: Princeton University Press.

Oddstad, Jonas (2004): *Backpacking – a study of mass-individualism*. Hovedoppgave i Sosialantropologi, Sosialantropologisk Institutt, Universitetet i Oslo.

Smedal, Olaf (2001): "Antropologi ved årtusenskiftet", i (red) Hviding Edvard: Norsk Antropologisk Tidsskrift, Stier, Strømmer og Steder 12 (1-2) 2001.

Smith, Heidi (2006): "Unzipping Zipolite: Tourist-Local Relationship in a Backpacker Enclave in Southern Mexico". Masteroppgave, Senter for Utvikling og Miljø, Universitetet i Oslo.

Turner, Victor (1969): *The Ritual Process – Structure and Anti-Structure*. Cornell University Press Ithaca, New York.

Tveit, Eva-Marie (2002): *Birds of Passage – An inquiry into the culture of young individual long-term travellers*. Dr. Art – avhandling, Department of Cultural Studies and Art History, University of Bergen.